

Doctissimi viri Guillermi parisien[sis] episcopi dyalogus de septem sacrame[n]tis cuilibet sacerdoti q[uam] vtilissimus.

<https://hdl.handle.net/20.500.14918/462017>

Kast 2

86

Cm

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
 - de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:

<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
 - the spine
 - the head edge
 - the fore edge
 - the bottom edge
 - the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

De sacramento.

et tenetur venditor ad restitutionem seu recōpensatio-
nem dāni sicut si venderet equū claudicātem p veloci
vel domū ruiſonaz p firmā et cibū corruptum p sano
et hmōi. Si vero viciū manifestū erit sicut cū equus
est monocul⁹ et hmōi qz licet nō cōpetat vēditori pōt
tñ eē conueniēs alijs si ipse ppter illd viciū subtrahat
de p̄cio q̄tū opz nō tenetur ad manifestandū viciū.
rei: qz forte si manifestaret illd ēptor ppter illd viciū
plus vellet subtrahere de p̄cio q̄ eēt subtrahendū.
Unde pōt venditor licite indēnitati sue cōsulare non
manifestandū viciū rei sed reticēdo. Nota tñ qz in re
viciosa vendenda cuius viciū venditor sit v̄z emptori
manifestare et dicere tenetur nō tñ oz qz p p̄conē ven-
diti illud viciū manifestet et p̄nunciet qz tūc ex ter-
re ret oēs ēptores ab emendo qz alias rei p̄ditiones non
cognoscerent in quibus res bona est vtilis. Sed suf-
ficit singulariter dicere qui vult emere qz pōt simul
oēs cōditiones rei cōparare scz bonas et malas: quia
nichil prohibet rem in aliquo esse viciōsam et in mul-
tis alijs conditionibus vtilē. Et nota qz res potest
vendi s̄m p̄ciū quod regitur i locis. Unde ille qz bla-
dum defert ad locū vbi carissima est et sit plures blada
afferentes per quos meli⁹ forū habebitur pōt vēdere
bladū suū scdm p̄ciū qd ibi inuenit. Ne tenetur rōne
iusticie manifestare aduentum alioz bladum portan-
tium. Si tñ illd manifestaret vel de p̄cio subtraheret
hoc esset v̄r̄tutis. ¶ **P.** Nunqd scz rem plus vēdere
qz sit exempta. ¶ **R.** Rem absolute vendere ppter cupi-
ditatē lucri solum est i honestū et illicita est talis nego-
ciatio et clericis est prohibita. Ne tñ vendere carius
qz sit exempta ppter aliquē finem honestū. vt scz lucrum
honestū qrat a dom⁹ sue subsistentationem et ad sub-
ueniendū indigētibz aut ppter publicā vtilitatē scz

Extreme unctionis

Fol

queres que sūt necessarie patrie desint. Et si tal nego-
ciatio licita est et lucrū expedit vt non q̄ratur quasi si-
nis: sed vt stipendiū laboris nec proprie talis est ne-
gociatio. Un ille qz rē emit solū mō vt carius vendat
negociatur: qz solū lucrū q̄rit et turpis questus est. sz
ille qui rē emit nō vt vendat: sz teneat ppter necessitates
subleuandā et post modū ppter causam necessariā ven-
dat et nō negociatur. Nec talis negociatio est venditio
lez carius vendat qz emit. Pōt tñ carī vendere rē ali-
quis licite qz emit pluribus de causis. Et scz rem me-
liorauit vel quia p̄ciū rei est mutuatū ppter loci
diuersitatem aut tēporis vel ppter periculum in quo se
emendo exposuit vendendo/ trāsferēdo res suas de lo-
co ad locū vel alias fieri faciendo. aut ppter alias ne-
cessitates occurrentes. Et sic vedēdo res pl⁹ qz sint
empte non est negociatio absolute: sed iusta venditio
Negociatio aut vt dictū est clericis est interdicta ppter
lucrū terrenorū cuius eē debent contēptores et ne aīz
suum a diuino seruitio nimis retrahant ad quot sunt
specialiter deputati. Jo apo. ad corinthi. ij. Nemo mi-
litans deo implicat se negocijs secularibus: vt placeat
tibi cui se probauit. De restitutione vero ac de sacra-
mento penitētie ad p̄ns petre ibi sufficiant predicta.

De sacramento extreme unctionis.

Dest sacramētū p̄nie de sacramētis vinctiōis
extreme mihi dicas. s. q̄b⁹ et q̄b⁹ et quō min⁹
strat qz sit ei⁹ marcia et qz sit forā. **R.** extrema
vinctio ē sacramētū q̄ reliq̄as p̄ctōz qz nō sunt sufficient
p p̄niā sublate: aut p negligētā: aut p ignorantiam
Et etiā extrema vinctio vltimū remediū disponēs ad
gloriam: et exhibet per modū curationis. Itē extrema
vinctiōis sacramētū est vnū nō vnitate indiuisibilita-
tis sicut p̄ct⁹: sz vnitate p̄fectiōis qz i eo dat ḡra ad
E. ij.

Libra
Maso

Cm

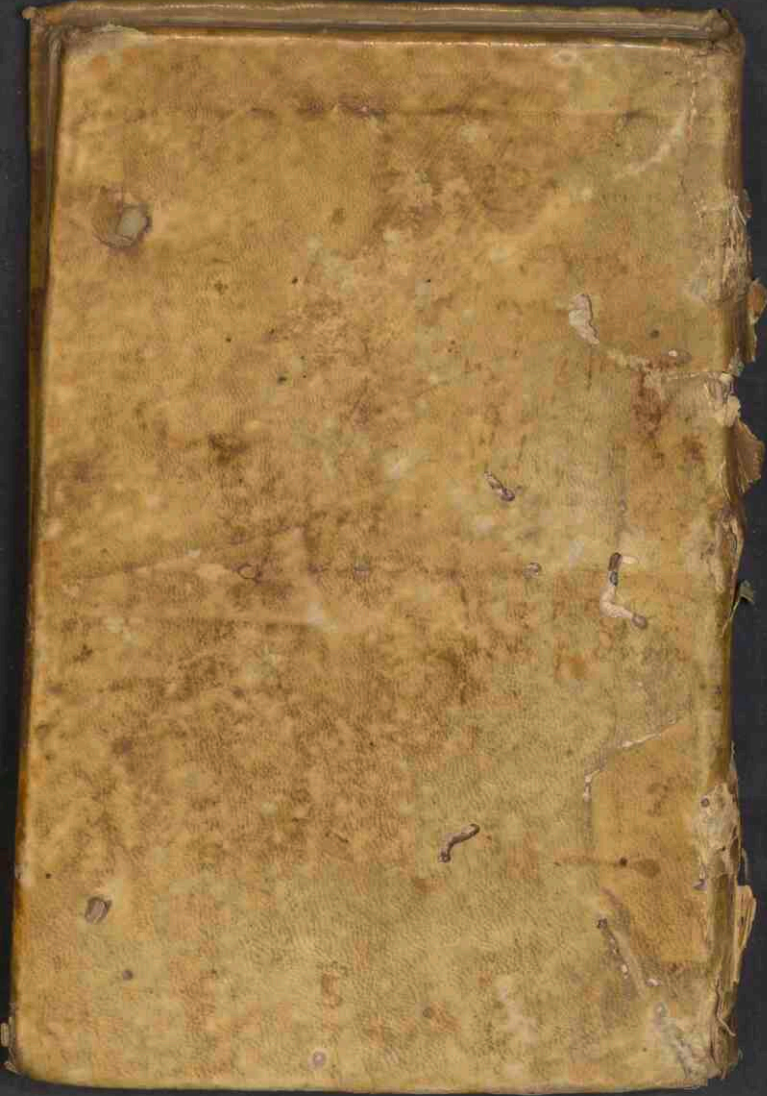

Cm

Cm

Cm

U. A. Teekaert, Un compendium
de theologie pastorale du XIII-XIV
siècle, in Revue d'Hist. eccl. 26 (1930)
66-102.

En. Guitt. I Paris. D. P.

P. Dr. WILLIBROND LAMPEN, S. F. M.

Collegio "S. Bonaventura",

QUARACCHI

(Firenze)

d. d. Umberto Stoch O.F.M.

Neomagi 10/VI '39

cf. Hist. lit. xxvii, p. 1400
-opus apoc.

12
kart 2
De sacramento Baptismi 86 Fo. ij.
¶ Doctissimi viri Guillelmi parisiensis, episcopi
dialogus de sacramētis cuiuslibet sacerdoti quivē
lissimus. Incipit feliciter.

Quoniam me sepius rogasti Petre postquam
sacerdotij sacrum ordinem suscepisti ut
aliqua te de administratione sacramen-
torum edocerem: prout cedunt in usum
parochialium sacerdotum. Quia vero
te sollicitum video tue consentiam charitati. Primitus
propones questionem et quemadmodum a meis antecesso-
ribus et sacris doctoribus didici: pro meo modulo cum
dei adiutorio respondebo. Breuibus verbis utar cau-
sas dicendorum modicas ponendo quas si scire cu-
pias ad sacros canones recurras seu doctorum senten-
tias atque scripta. Petrus. Aliud non cupio sed exem-
plari modo ac rudi: et prout spectat ad vulgi doctri-
nam quero. ¶ Guil. In nomine domini nostri Iesu
christi ex quo omnia sacramenta virtutem obtinent pete.

Quia sacramentum baptismi ianua
est omnium aliorum sacramentorum: et sine ipso
salus testate domino non habetur. id est de ipso ser-
mo noster primo oritur. Et de baptismo
loquens: scias triplicem baptismum fore. Est
baptismus fluminis: id est spiritus sancti quo confiten-
tes christum et contriti in necessitatis articulo baptizan-
tur. Alius est baptismus sanguinis quo martires
pro christi fide morientes baptizantur. Sed tertius est
baptismus fluminis siue aque quo fideles quotidie et
queri baptizantur et regenerantur. Dic de quo istor-
um vis proponere questionem. ¶ Ps. De baptismo
aque qui a sacerdotibus quotidie fidelibus est minist-

A 4

P. Dr. WILLIBRORD LAMPEN, S. F. P.

Collegio "S. Bonaventurae,"

QUARACCHI

De sacramento.

strandus. **R.** Petite de eo modica et utilia. **P.** Que
ro ex quibus constitutur baptismatis sacram. quod/qua/
quibus/et a quibus debeat ministrari. **R.** Questio
tua quoniam periculas continet Et ideo ad unam quoniam illam
prout potero respondebo. Primitus queris ex qui
bus constitutur baptismus. Rursum quod ex rebus et
verbis: sicut et quodcumque aliud sacram. **P.** Edissere mi
hi que sunt res/et que sunt verba. **R.** Res dicuntur
elementum: verbavero invocatio trinitatis. elementu
enim est materia: et verba illa sunt forma sacramenti.
P. Declara michi quod est elementum illud: quod est
materia baptismi: et postea que sunt verba que sunt for
ma eius. **R.** Baptismus est ablutio que habet in
aqua fieri. ideo aqua est propria materia huius sacra
menti: et non vinum/nec oleum/nec alius liquor/unctuosus
sed sola aqua. **P.** Bene dixisti quod aqua est materia
huius sacramenti. Sed nunquid ex omni aqua potest fieri
baptismus. **R.** Dico quod non sed ex sola aqua naturali
fit baptismus. Cum ex aqua rosea vel quacumque artifi
cialiter facta non fit baptismus. Nec ex urina: cum talis
aqua si potest humor quam aqua naturalis. Ex balneo tamen
luxurio: vel aqua decoctionis carnum depurata: et
humidi: bene potest fieri baptismus. quia in eis natura aque
non mutatur. Sicut ex pluvia et rore collecto fit ba
ptismus. quia licet generentur ex vaporibus humoribus
terre: tamen per virtutem nature que fortior est arte: resol
vuntur in veram aquam: quod ars non potest facere. Et sic omnis
aqua universaliter naturalis est propria materia sa
cramenti baptismi. **P.** Quare magis ex aqua quam ex
alio elemento fit baptismus. **R.** Require in 4. sent.
causas. Inhilominus aliquas tibi dicam: quia per
aquam effectus baptismi designatur. scilicet quod sicut aqua

mundat sordes exterius: sic baptismus purificat hominem virtualiter interius. Similiter sicut aqua per eius frigiditatem mitigat calorem: sic baptismus concupiscentie fomitem. Alia causa est propter cōtatem aque et eius abundantiam ut propter defectum materie nullus possit a baptismi susceptione excusari. Alias causas require in scriptis. ¶ Sufficit michi ad presens de materia baptismi. Hunc que sit eius forma michi dicas. ¶ Forma sacramenti baptismi est hec. Ego baptizo te In nomine patris et filii et spiritus sancti amen. ¶ Sūt ne omnia hec verba de essentia formæ: quia si unum dimittatur baptismus non fiat. ¶ Verba que sunt de essentia forme sine quibus baptismus non fieret. sunt hec. Baptizo te in nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Unde hoc dictio Ego: cum intelligatur in hoc verbo prime persone baptizo: non est absolute de essentia forme. Similiter hec dictio Amen: non est de essentia forme. absolute: sed de institutione ecclesie. Quia licet ponitur propter expressionem ministrum ly ego. Et quia amen est ad certitudinem effectus baptismi. Unde cum non sint de essentia forme absolute: si quis ea dimitteret propter hoc non impediretur baptismus quin fieret. Sed qui hoc dimitteret scienter: peccaret: mandatum ecclesie transgrediendo. ¶ Nunquid potest bene dici baptizo me: sicut dicitur baptizo te. ¶ Non: quia sicut nullus potest seipsum generare: sic nec baptizare. cum baptismus sit quedam generatio spiritualis. Ideo dicitur baptizo te: sed non baptizo me. ¶ Nunquid potest bene dici. Baptizo in nomine: sicut dicitur in nomine. ¶ Non: quia virtus divina que operatur in baptismo pertinet ad divinam essentiam que est una in tribus personis. Ideo ad denotandum unitatem essentie dicitur in nomine: et non in nominibus. ¶ Nunquid

De sacramento

potest baptisari in noie genitoris ⁊ geniti ⁊ flaminis
sicut in noie p̄ris ⁊ filij ⁊ sp̄ssancti: cū idē significant
B. Non: quia solum ex illis verbis fit baptismus que
significant pp̄ietates relatiuas personarum: hec au
tem significant pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus. Geni
tor autem ⁊ genitus ⁊ flamē non significant pp̄ieta
tes relatiuas personarū diuinarum: sed dicunt act⁹
nationales ipsarū personarū: ⁊ significant magis ip̄os
actus q̄ ipsas personas. Et ideo non solū in nomine
p̄ris ⁊ filij ⁊ spiritussancti fit baptism⁹ ⁊ non ex alijs
verbis. ¶ Nunquid fit baptismus sic dicendo. Ba
pti so te: in nomine patrias ⁊ filias ⁊ spiritussanctas
sicut dicunt laici. B. Attende q̄ variatur forma ba
ptismi quinq; modis. Uno modo variando: ⁊ huius
dupliciter vel circa significationē p̄borū sicut dictum
est in nomine genitoris ⁊c. Et sic non fit baptismus.
Alio mō circa voces solū manente eadem significati
one ⁊ modo signifi candi: ⁊ sic diuersis linguis fit ba
ptism⁹: sicut latino: greco: ⁊ gallico sermone: ⁊ sic ta
lis variatio nō obest. similiter variando circa voces
manente eadē significationē: ⁊ hoc in mera simplicita
te sicut laici faciūt qui nesciunt verba latina p̄ferre
vel formare ⁊ in noie p̄ris ⁊c. vel ponendo nt̄m vel da
tiuū pro genitiuo nō impediret baptismus. secus em̄
esset si intelligēs hoc faceret ex intentione ⁊ nouum
ritū vellet facere ⁊ iducere: q̄ ⁊ peccaret ⁊ baptisimū
impediret. Scđo mutatur forma corrūpendo vel di
minuēdo. s. subtrahēdo aliquid qđ sit de essentia for
me: vt si dimittatur li. bapti so: vel lite: vel aliqd̄ triū
nominū p̄sonarū. Et sic nō fit baptism⁹. Tercitamen
si necessitate mortis imminēte vna p̄sona solū nomie
Et puer decedat anteq̄ alie persone nominantur: vt
sic dicēdo. Bapti so te in noie p̄ris: ⁊ tunc puer dece

deret añq̃ diceretur /z filij: z spūssancti. Nō creden-
 dum est q̃ summus sacerdos. s. deus supplet defectū
 Si tñ puer supueniret rōne dubij sub cōditiōe puer
 baptisand⁹ esset. Et q̃ ecclesia in bapti sando tres p-
 sonas expunit: z non solū vnā. si vero subtrahat vel
 diminuat̃ aliquid qd̃ non est absolute de essentia
 forme: sed solum de institutione ecclesie. sicut ly ego.
 ly amē. Non impediretur baptismus: peccaret tamē
 qui hoc scienter faceret. Tertio impediret baptism⁹
 addendo scz qñ additio corrumpit sensum: z est con-
 tra reuerentiā personarū: vt si dicatur. Baptiso te in
 nomine patris maioris: z filij minoris: qz psonę coe-
 quales sunt. Si vero additio nō corrumpat sensum:
 nec sit contra reuerentiā personarū baptismū non
 impedit: siue fiat a parte ante: vt dicendo. Baptiso te
 in noīe patris oīpotentis: z filij z vnigeniti: z spūsan-
 cti paracleti. Siue etiā a parte post vt dicēdo. Bapti-
 so te in noīe patris z filij z spūssancti: et beate marie
 yrginis z hmōr: nō impedit baptism⁹. Et hoc tamē
 intelligit qñ ille qui hoc addit non intēdit facere no-
 uum ritū: nec hoc faciat ex malicia: s3 ex mera simpli-
 citate. similiter q̃ non cadat z intendat q̃ baptismus
 efficacitā hēat ex btē marie inuocatione vel beati ni-
 colai: sed ex sola inuocatione trinitatis: s3 solū credat
 q̃ oīo btē marie yrginis: vel bti nicolai p̃sit baptisato
 ad sui baptismi p̃seruationē. Quarto impedit baptis-
 mus transponendo. s. litteras vel syllabas quibus sen-
 sus corrūpitur. Si vero transponat dictiōes sicut li
 baptiso post te nō impedit baptism⁹: l3 peccet hoc fa-
 ciens. Quinto corrumpitur baptismus interpolādo
 qñ fit tāta interpolatio vborū z operū q̃ corrūpit intē-
 tio z act⁹ baptismi siue baptisantis: vel i termiscēdo
 aliqd̃ impertinēs ad sacramētū: vt dicendo baptiso

De sacramento

te in noie patris. ⁊ tūc aliud operet̃ per magnū tps
vel aliqd dicat in medio: vt baptiso te in noie patris
vade fac ignem. ⁊ h̃mōi talis discontinuatio magna
corrumpit baptis̃mū. Si vero propter necessitatem
fiat modica interpolatio: sicut screandō: vel sternutā
do nō corrumpit̃ baptismus. Igitur ex omnib⁹ p̃mis
sis collige q̃ forma baptismi est hec. Ego baptiso te
In noie patris ⁊ filij ⁊ spūs sancti Amen.

Detrus. Sufficit michi de prima parte que-
stionis mee. Nunc michi de secunda parti-
cula respōdeas. scz. Quō fiat baptism⁹. *R.*
Quia de ritu ⁊ modo baptismi queris. Dico q̃ dupli-
citer datur baptismus s̃m vsū diuersarū ecclesiarū
Quib⁹ datur per immersionē ita q̃ totus puer immer-
gitur in aqua. Quib⁹ etiam datur per aspersionē: qm̃
puer aspergit̃ ⁊ super eū aqua infundit̃. *Id.* Nūquid
hec imersio ⁊ asp̃sio semel fieret at pluries. *R.* Scd⁹
ritū diuersarū ecclesiarū quib⁹ fit ternā imersio: vel as-
p̃sio: quib⁹ vnica. Et in his cōsuetudo ecclesiarū est ser-
uanda. *Id.* In locis vbi cōsuevit ecclesia ternā imer-
sionem facere si solū vnica fieret nunquid esset puer
baptisatus. *R.* Sic: sed faciens peccaret mandatum
ecclesie ⁊ cōsuetudinē non faciēs: sed transgrediens
nisi simplicitas eum excusaret. *Id.* Que pars corpo-
ris d̃z immergi: vel aspergi. *R.* Caput: quia ī eo oēs
sensus vigent: ⁊ in eo est principij vite ṽialis. *Id.* Et
si caput haberi non possit nunquid potest alia pars s̃q̃
haberi potest aspergi: vt p̃t̃ in pueris existentib⁹ vte-
ris maternis: quorū sola in manus apparet ⁊ de peri-
clitatione timetur. *R.* In tali casu d̃z aspergi pars q̃
apparet: ⁊ pie credēdum est q̃ deus supplet defectū
Si tū post modū viuus habeatur: d̃z totus immergi
vel saltē caput aspergi sub cōditione: sic dicēdo puer

non intendo te rebaptizare: sed si baptisatus nō fueris ego baptizo te in noīe p̄ris et filij et spūs sancti. Et hoc securi: q̄ aliter nō intelligitur baptismus p̄fici. Igit̄ baptism⁹ p̄ imersiōez vel aspersionē vnicā vel ternam h̄z fieri sicut ecclesia in qua habitas conuenit.

Detr⁹. De tertia parte mee q̄stiois michi r̄spondeas sc̄z q̄n dāctus est baptism⁹, s. statim vel differēd⁹. *R.* In adultis nō est statim dand⁹: s̄z poti⁹ p̄ alios t̄s differēd⁹: q̄ p̄bādi sunt si ex fide accedūt: ne resistāt appposito et p̄tuliā faciāt sacro p̄p̄ueris vero p̄pter periculū mortis est statim dand⁹: nec est differēd⁹: q̄ nō pōt eis aliter subueniri.

Detr⁹. Quib⁹ vero dāctus: an oib⁹ indifferenter pueris sit ministrāctus edicatio. *R.* Pueris gētilium et iudeorū nō est inuitis parentibus: aut eis nescientib⁹ baptism⁹ ministrandus maxime tpe quo carent usu rationis. Cum s̄m ius naturale in tali tēpore sint sub parentū cura et tutela q̄ possent eos inducere ad relinquendū qd̄ ignorantes susceperunt qd̄ vertere in fidei detrimentū. Un̄ beat⁹ Augustin⁹ d̄t q̄ nō est bonum faciēdum vt idē pueniat malū. *¶* Quid de infātib⁹ quos meretrices relinquūt in foribus ecclesiarū et ī biuijs de quib⁹ dubitatur an fuerint baptisati. *R.* De h̄mōi infantibus et pueris quos statim natos cōperitur et nescitur an fuerint baptisati. Consultitur vt sub conditiōe baptisent̄. Sub hac forma. Puer si fueris baptisatus te rebaptizare nō intendo: sed si non fueris baptisatus ego baptizo te in noīe p̄ris et filij et spūs sancti amē. Et in tali casu non dicim⁹ baptismū iterari: q̄ nō dicim⁹ iteratū qd̄ nescitur esse factum. *¶* Et qd̄ de his pueris ē faciēdū quos obstetrices ad tēplū deferūt: et eos in necessitate ab eis asserunt

De sacramento

baptisatos. **Q**uodē mō sicut in p̄dictis facias et eos sub cōditioni baptises nec ī mulierū p̄bis assentias: q̄ tū ignare sint credis sp̄ eas verba baptismi corrupte ptulisse: aut īmerlionē seu asp̄sionem nō in debito fecisse. Et iō p̄ueros sic sub p̄ditione baptisatos nō est rebaptizare: s̄z poti⁹ sue saluti succurrere.

Respondeas. s. a q̄b⁹ baptismus debeat seu possit ministrari. **R.** Quilibet naturam humanaz h̄nti congruit hoc sacramētum ministrare quia sicut aqua est elementum quo baptismi sacramentū efficit̄ p̄pter eius cōitatē vt nullus posset p̄pter defectum materie a nō suscipiendo baptismū excusari. Sic omnis homo siue masculus siue femina potest baptismū ministrare in necessitate: vt nullus etiam posset p̄pter defectum ministri excusari. **Q**uod. Si omnis hō est minister huius sacramēti quare sacerdotib⁹ ad baptizandum p̄ueri deferunt̄. **R.** Sacramentoz sacerdos minister est p̄ncipalis iō prius ⁊ p̄ncipaliter ad ip̄m p̄tinet huius sacramēti ministratio q̄ cessante necessitate hoc sac̄m cum solēnitare fieri d̄z. s. sub b̄ndictione aque ⁊ h̄mōi l̄z nō sint de essentia sacramēti: sunt t̄p̄ de honestate ⁊ cōgruitate. Et q̄ hec ad sacerdotem pertinent iō primo nisi necessitas occurrat debēt ad baptizandū ad sacerdotē deferri ⁊ a sacerdote baptizari. Sed necessitate v̄gente ⁊ sacerdote absente p̄nt p̄ueri a clericis baptizari. ⁊ si clerici non fuerint p̄nt a laicis ⁊ prius a viris ⁊ si viri sint absentes mulieres p̄nt p̄ueros in tali necessitate baptizare. Et ideo laici tā viri q̄ mulieres sunt a sacerdotibus ad baptizandum p̄ueros instruendum. **Q**uod. Q̄done q̄ matre pariente nullus fuerit p̄ns nisi pater. Nunquid pater pōt in tali necessitate suum p̄priū filiū baptizare ⁊ ius petē

¶ Si debitum matrimonij ab vxore non perdat. **B.** In
tāta necessitate vbi per alium q̄ per patrē vel matre
puero non potest subueniri licitū est parentib⁹ suos
pprios filios baptizare. Nec ppter hoc a iure debiti
matrimonij sunt priuat. Aliud tamen esset et est si te
merarie alter eorum suū pprium filium baptisaret vť
ambo: qz si quis hoc faceret iure debiti matrimonij
priuaretur. Etiam ambo si vterqz eorū hoc temera-
rie faceret et pprium filium baptisaret vnus et alius
eū susciperet. **¶** Nunquid pnt duo hoīes vnū puerū
baptizare: quorū vnus verba pferat et alter immer-
gat vel aspergat. verbi grā. Duo sunt quorū vnus mā-
cus qz manus nō habet et loq̄ pōt: et alter mutus qui
loqui nō pōt et man⁹ hz in necessitate. nunqd pōt mā-
cus puero sibi pntato verba pferre et mutus imerge-
re vel aspergere: et eorum opere baptisatus sit puer.

¶ Dico qz nō: qz opz in baptismo qz simul cōcurrant
in actione baptisandi ex eodē x̄bū. platū cum opera-
tione elementi. Aliter falsa esset oīo q̄ virtutē baptis-
mi exprimit. vt dicendo baptiso te. Opz qz ille q̄ imer-
git seu baptisat loquatur: et qz verbū eius accedat ad
elementum. Aliter esset falsa oratio eius. Un si māc⁹
qui immergere non pōt dicat baptiso te mentif: quia
non immergit sed pot⁹ mut⁹: et ideo nō baptisat. inde
necessariū est qz ex eodē pferant x̄ba similis cū aque
imersiōe vel aspersiōe. **¶** Quia dixisti qz omīs hō
potest baptisū ministrare. Quero an heretici: scis-
matici: pagani: iudei infideles pnt ministrare sacra-
mentum baptismi. **¶** Dico qz sic: dum tamen habeāt
intentionē vniuersalem faciēdi qd facit ecclesia abso-
lute. Nec obest baptismū susipientib⁹ ignoranter ab
eis. **¶** Ad quid pdest baptismus fictis accedentib⁹
adultis. **B.** Si fictus aliquis accedat ad baptismum

De sacramento

sicut sepe videmus iudeos non intendens ibi aliquid recte
 pere nisi solum id quod facit ecclesia. Sacramentum. i. ablu-
 tionem recipit et characterem. sed rem sacramenti. i. gratiam
 spiritus sancti non recipit: sed recedente fictione non propter
 hoc est rebaptisandus: cum baptismus reiterari non possit:
 sed propter hoc de fictione: et tunc suscipit gratiam spiritus sancti
 et virtutem obtinet sacramenti. *¶* Ad id quod predest illa
 etiam quod in baptismo perfertur. *¶* Illa olem a pena et culpa
 totaliter absoluit: et eorum que ante baptismum gesserat.
 Tamen quod in paruulis solum est originale peccatum: et non actus:
 cum usu rationis careant ipsos a peccato originali pur-
 gat: et a pena absoluit quod pro eo debetur. Adulter vero quod
 non solum habent peccatum originale: sed et actuale eos ab
 utroque absoluit: et a pena quod pro utroque debetur.

Detrus. Nunquid est necessarium quod aliquid ad
 leuandum puerum accedat semper. Nunquid potest
 idem puerum tenere et ipsum baptizare. *¶* Iustum
 est ut aliquod ad suscipiendum puerum de sacro fonte acce-
 dat: et patrum dominorum. *¶* Sicut baptisans est sicut pater spiri-
 ritualis: ita suscipiens est sicut mater vel nutritrix spiri-
 tualis. Ideo sicut in generatione naturali requiritur pater et
 mater: ita in spirituali generatione. Tamen sicut mater fungitur
 ad puerum officio nutricis: sic suscipiens puerum officio
 nutricis spiritualis: et nutrire spiritualiter tenet et ipsum eru-
 dire. In summa tamen necessitate ubi plures haberi non
 possent: posset ille idem qui immergit puerum ut asper-
 git in baptismo suscipere: et utroque officio fungitur.
¶ Et quod ad suscipiendum puerum de sacro fonte suffici-
 unt. *¶* Unus solus: sed quicquid duo ad designandum uni-
 tatem deitatis et humanitatis in christo. et quicquid tres ad plus
 admittit propter trinitatem personarum representationem
 Nec plures quam tres recipias: quod multa cognoui ma-
 trimonia propter huiusmodi cognationis spiritualis multi-

plicationem impediri: sicut declarabo cum de matrimonio dicam. ¶ **Q**uod ergo consanguinei possunt plures interesse. ¶ **R**esponsio. Consanguinei in gradu attinente pueri baptizati et eius parentum pro unica persona reputatur. Et ideo quoniam dicitur quod solum trespone recipiant ad leuandum puerum: intelligitur de illis qui nihil attinent pureo nec ei parentibus et inter quos posset infimo iure copulari. ¶ **Q**uot annorum debet esse puer de sacro fonte suscipiens. ¶ **R**esponsio. Adulte etatis. et tot annorum quod suorum possit esse emmores factorum. Et ideo pueros non admittas ad leuandum pueros: quia suos filios docere nesciret. Et etiam propter eorum labilem memoriam post immiores facti sunt: possunt ducere filias suas in uxores. ¶ **Q**uod si sacerdos ex imprudentia baptizat masculinum puerum quem feminam credit esse: nunquid est puer rebaptizandus. ¶ **R**esponsio. Non: quia baptismus nullum proprium sexum sibi appropriat: sed naturam humanam. Unde prima intentio ecclesie et ministri est puerum et hominem baptizare. et per accisionem vel feminam. Non si masculinum baptizaret quem credit feminam. vel feminam quam credit masculinum: non est rebaptizandus puer. Sed nomen appropriandum est quod suo sexui congruit ut si femina fuerit: et nomen ei impositum fuerit in baptismo iohannes: iohanna vocetur. Et si non fuerit nomen proprium sexui. vocetur secundum nomen unum de patrinis vel secundum ipsius episcopi. ¶ **Q**uod si mulier mortua fuerit et puer credit vivere agendum est. ¶ **R**esponsio. Si persistit ea esse mortua statim aperiatur et puer extrahatur ab ea et si vivus reperitur baptizetur. ¶ **Q**uod si puer reperitur mortuus nunquid est cum matre sepeliendus. ¶ **R**esponsio. De hoc sunt diuerse opinioniones. Quidam dicunt quod sepeliendus est cum matre licet non fuerit baptizatus quia portio maris est. Et huic opinioni vix consentire. **S**aufridus

De sacramento

in summa sua. Alij dicūt quibus magis cōsentio q̄
nō est cū matre in cimiterio sepeliēdus: qz postq̄ for
matus p̄fecte reperitur dubiū nō est in eo aīam p̄es
fuisse distinctā ab aīa m̄ris etiā corpus ei⁹ lz ei p̄iū
ctū fuerit ab ea sumpsit alimentū Et iō idē est iudi
ctū de eo sicut de pagano. Et he due opinionēs tan
guntur in decretis. de p̄secratione. di. j. sup illud ec
clesia in qua moriuor. 2c. ¶ **P**. multa sūt q̄ p̄cedūt
baptismū z q̄ sequūtur: que sunt illa m̄hi doceas.
¶ **B.** Vīa tibi declarare longū cēt tñ teneas illud
q̄ eorū q̄dā dñr cathecismus z exorcismus. Exorcis
mus est illa adiuratio q̄ fieri hz añq̄ baptism⁹ mini
stret z ibi sūt plura sz primū in fronte signatio ad
expeliendū h̄tutē demonis. Secundū est benedictio
cū manus impositiōe ad p̄cludendū viam dyabolo
ei pulso ne redeat. Tertiū est auris sputo linitio: p
pter fidei receptionē. Quartū est narius sputo lini
tio p̄p̄ fidei approbationē. Quintū est salis in ore
appositio p̄pter fidei doctrine cōfessionem Sextum
olei sancti añ z retro inunctio p̄pter aptitudinē eius
p̄tra demonē ad pugnā. Septimū est aqua b̄ndicta
p̄tra dyabolicas impugnationes exteriores. Et hec
septē ad exorcismū p̄tinēt. Ad cathecismū h̄o p̄tis
net fidei inīructio de q̄ debēt instrui ad baptismū
venientes z iō dicit̄ puulis. credis in deū. 2c. z patrē
in r̄ndent. credo. s. operā daturus vt credāt. Adulti
h̄o debent p̄ seip̄os r̄ndere. Igit̄ hec duo. s. cathecis
mus z exorcism⁹ p̄cedere debēt baptismum. Illa ve
ro q̄ sequūtur baptismū tria sunt: quorū primū est
crismatis vinctio in h̄tice q̄ significat descēsus spūs
sancti. Secūduz est alba vestis q̄ designat innocen
tie puritatē Tertiū est cādela q̄ in manu ponit̄ que

to ligaturam combureret et cineres in terram cimiterij operiri. Nichil amplius tibi dicam de confirmationis sacramento.

Petrus nunc de sacramento ordinis aliqua michi dicas. **Q**. Curiosus es: sufficient tibi sacramenta de quibus indiges erga plebem. **P**. aliqua pua ate de illo audire cupio: quia forte michi pderunt prout spero. **Q**. **P**ere. **P**. Quero a te quid sit sacramentum ordinis et si materiam et formam habeat quot sunt sacri ordines. **Q**. Sacramentum ordinis est quoddam signaculum ecclesie q spūalis ptās tradit ordinato qz suscipiens consecratur. Illavero que porriguntur eis qui ordinantur sunt materia sacramenti ordinis sicut calix cū vino patena cū pane sacerdoti: vñ illa res que pñet ad ordinē qui suscipitur et datur in illo ordine materia est illius sacramenti ordinis quod suscipitur sicut subdiacono vacuus calix. Accolito traditio cerei et candelabū. Exorciste liber exorcismoꝝ. Lectori liber prophetarum. Hostiario clavis. Forma vero huius sacramenti est sermo epī et verbum quod ep̄s dicit in illa porrectione illarū rerum dirigens ad eos qui ordinantur. Et vitur ep̄s in illa forma verbo imperatiuo dicendo. accipe vel agite hoc vel illud vnde illa porrectio rerum episcopi ad illos qui ordinant sūt de essentia sacramenti ordinis. Sunt autem septem ordines qui ordinantur omnes ad sacramētum eucharistie. Quorum quatuor primi ordinantur ad disponendum in eos qui ad eucharistiam accedunt dignos suscipientes et indignos repellentes quorum primus dicitur exorcista qui ptātem de modis repellit ad energuminiē. Secundus dicitur Hostiarius qui expellit idignos a consortio fidelium et introducit dignos. Tertius

De sacramento

est lectionarius vel lector: qui per sacrā scripturā intellectum illuminat fidelium. Quartus est accolitus qui deferendo cereos deuotionem excitat fidelium et isti quattuor ordines dicuntur non sacri. Non q̄ sanctitate careant: sed quia non ordinentur ad tā sacra sicut alii tres. Nec illis quattuor est continentia annexa.

Tres autem alij ordines sacri dicuntur: quia referuntur ad sacramenti eucharistie consecrationem. quorū primus dicitur subdiaconus: qui vasa dominici corporis et sanguinis portat: ideo subdiaconi accipiunt calicem de manu episcopi: sed vacuum / unde subdiaconus disponit materiam eucharistie. Secundus autem est diaconus qui in omnibus dispensat sacerdoti et ministrat. Tertius ordo presbiteratus qui eucharistiam cōsecrat et sic isti tres ordines ad eucharistiam directe referuntur: quia subdiaconus materiam ordinat. et offertur diacono / et diaconus presbitero. ¶ Quomodo potest ordo esse vnum sacramentum cum sunt septem ordines. ¶ **¶** Sacramentum ordine dicitur vnum vnitatem perfectionis siue finis sicut domus dicitur vna ad quam edificabam multa concurrunt sicut omnes ordines ad vnum vltimum actum qui dicitur eucharistia. Tamen non dicitur vnum de vnitatem indiuisibilitatis vel cōtinationis cum vnus ordo possit esse sine alio.

¶ Petrus. Nunquid i quolibet istorum septem ordinum imprimitur caracter. ¶ **¶** In singulis ordinibus: etiam singuli characteres imprimuntur et distinguuntur. et ad vltimum caracterem sicut presbiteratus vniuntur et imprimuntur caracter in quolibet ordine i traditi instrumenti aperti ad illum ordinem cum reperitur cum debita forma verborum que ab ep̄o pferuntur. Sicut i traditione clauū ecclesie caracter hostiarū in

primitur Character vero lectoris in traditione libri prophetarum. Character exorciste in traditione libri exorcismorum. Et character accoliti in traditione candelabri vel viceoli scilicet vasis in quo vinum et aqua ponitur propter consecrationem et illud administrat subdiacono qui ibidem vinum ponit. Character vero subdiaconi imprimitur in calicis vacui consecrati traditione cum forma debitis verborum episcopi. Et in his quinque ordinibus in traditione predictarum rerum cum debitis formis verborum episcopi characteres imprimuntur. De duobus autem ordinis scilicet diaconatu et presbyteratu quidem dixerunt quod characteres imprimuntur in manuum appositione sed non placet alijs quod character imprimitur in traditione alicuius rei competentis ad illud sacramentum ut dictum est. vñ licet per manus impositionem detur plenitudo gratie ad administrationem sacramentorum sicut sacerdoti tanquam principali et diacono tanquam ministro. Tamen character imprimitur in traditione rerum ad eos pertinentium Unde quibus principalis actus diaconi sit portare corpus christi cum patena et sanguinem dispensare cum calice: tamen in sua ordinatione non potest exprimi per traditionem vasorum tantum cum hec debetur subdiacono nec per traditionem materie corporis et sanguinis christi: quia non est decus quod eis tradentur sanguis in calice et corpus christi in patena. Cum sacerdoti qui est principalis solum detur panis in patena et vinum in calice et non corpus et sanguis. Ideo quantum ad actum sedarium qui est legere euangelium dicitur character imprimi in traditione libri euangeliorum cum debita forma verborum episcopi. Similiter de in ordine sacerdotali character imprimi in traditione panis in patena et vini in calicem cum

De sacramento

debita forma xpoꝝ epi. Quia principalis p̃t̃as fac-
dotis. ⁊ consecrare corpus xpi verum et sanguinẽ. Et
hanc potestatem dedit prius xps ante passionem suas
discipulis suis cum dixit. Hoc facite in meam com-
memorationem. Sed secundo actus sacerdotis est sol-
uere et ligare fideles et disponere ad eucharistie sum-
ptionem. Cuius potestatem accipit per matris episco-
pi impositionẽ cum eps dixit. Accipite spiritus sancti
et quorum remisieris peccata. ⁊c. Et hec pertinet ad
corpus christi mysticum quia sacramentũ ordinis respi-
cit prius corp⁹ xpi verum q̃ mysticũ. Ideo dicitur ca-
racter imprimi: in reꝝ traditione cũ formaverborũ
episcopi quibus sacramentũ eucharistie conficitur. s.
in pane et patena et vino et calice. Similiter in vincti-
one manuum sacerdotis: non imprimitur caracter: sed
solum fit vinctio manibus sacerdotum vt eis tangat
corpus christi. Sicut calix mungitur vt contineat san-
guinem et patena vt contineat corpus christi. Simili-
ter scias q̃ ex vestimentis caracter non imprimitur sed
solum ex eis significatur idoneitas que in sacerdote et
ministis ecclesie debet esse. Ps. Quia de vestibus
sacris mentionem fecisti: dic mihi quid. B. Ornatus
vestimentorum: exterior significat ornatum interiorũ
morum quem habere debent qui ad diuina tractanda
ascendunt. Quedam autem vestes requiruntur in su-
perioribus ministis que non requiruntur in inferiori-
bus et quedam sunt communes omnibus et sunt
tres vestes scilicet alba camisia totum corpus cooperi-
ens que significat puritatem vite/et amictus humeros
tegens quo significatur fortitudo bonorum operũ ma-
xime ad diuina officia exequenda. Et cingulum quod
significat reprehensionẽ carnis. Subdiaconus aut vl-

tra hec h3 nua. s. manipulū quasi sudariū ad tergendū
 limpiditudinem oculorū. id est omnem negligentiam cir-
 ca diuina miseria eo q̄ primo ad sacra tractanda sub-
 diaconus admittitur: habet etiam tunicam strictā per
 quā doctrina apostolica in legendo apostoli textum si-
 gnificatur. Diaconus vero super hoc habet stolam a
 sinistro humero: in dextrum tendentē ad significandū
 fortitudinem ⁊ tollerantiam aduersorū: habet etiam
 dalmaticā largam ad significandū largitatē in dispē-
 satione sacramentorum. Quia diaconus primo dispē-
 sator sacramentorū ponitur: q̄ sanguinem xp̄i dispen-
 sat. In dispensatione vero requiritur largitas. Sacer-
 dotibus vero in utroq̄ humeros ponitur stola vt oslē-
 datur q̄ plena potestas dispendandi sacramēti sibi da-
 tur vel per hoc significatur arma iusticie a dextris ⁊ a
 sinistris in successione aduersorū ⁊ p̄sperorū ⁊ ideo sto-
 la descendit vsq̄ ad inferiora. ¶ Super his additur
 casula rotunda ad significandum charitatē que est su-
 perna omniū virtutū: q̄ sacerdos p̄secrat sacramentū
 charitatis. s. eucharistiam in epis plura super addun-
 tur. s. calige ad designandum rectitudinem gressuū id
 est affectionum. Scandala ad designandum contem-
 ptum terrenorum. Subcinctoriū quo stola ligatur
 cum alba significat amorē honestatis. Tunica talaris
 perseuerantiam in aggressionem arduorū in bonis ope-
 ribus. Dalmatica significat largitatē in operibus mīe
 respectu indigentium. Anulus significat desperationē
 ecclesie. ¶ Per cirotecas significatur cautella in
 opere. Per mitram significatur scientia et doctrina
 vtriusq̄ testamenti. s. noui ⁊ veteris vnde et duo cor-
 nua habet baculus curam pastorem designat quia de-
 bet colligere vagos: et hoc significat curitas baculi

De sacramento

suffertare debiles et infirmos et hoc significat si pes baculi et debet pungere lentos et hoc significat stimulus in pede baculi. unde versus. Collige sustenta stimula vaga morbida lenta. Sed ulterius archiepiscopi habent palliū in signum privilegiare potestatis: quia archiepiscopus princeps est episcoporum subditorum. unde palliū significat torquē auream quam solebāt legitime certantes accipere. Ecce significationem vestrum audisti. Petrus. Nunquid corona est ordo. ¶ **R.** Non sed est signum distinctivum ministroꝝ ecclesie a plebe communi. Similiter per tonsuram clericalem deputatur quis ad cultum divinum non ad sacra tractanda sed ad laudes divinas devotius dicendas et cavendas. Unde tonsura fit in modum corone: quia reges sunt. scilicet et alios regentes et in deum regnum habent et deo servire regnare est ad cuius servitium sunt deputati. Similiter fit in ratione capillorum ad designandū reñciationem superfluoꝝ terrenoꝝ quia deum clericus hereditatis sue partem constituit de se heredē dei facit sic etiam in superiori parte capitis fit ad designandum quod semper debemus habere oculos mentis ad deum elevatos. ¶ **P.** Nunquid episcopatus est ordo. ¶ **R.** Scias quod dupliciter ordo dicitur. Uno modo secundum respectum ad corpus christi verum. scilicet ad consecrationem hostie et sic ordo est sacramentum proprie et illo modo episcopatus non est ordo: quia episcopus non habet superiorem potestatem nec maiorem sacerdote: quantum ad consecrationem corporis christi. Alio modo sumitur ordo secundum quod est quoddam officium respectu quarundam actionum sacramentorum et sic cum episcopus habeat potestatem respectu corporis christi quod est ecclesia in actibus ad sacramentorum principa

tum pertinentibus sic illo modo episcopatus est ordo
 communiter nec est sacramentum: sed sacramentale,
 Unde epatus ab ordine sacerdotis depende: & episco-
 palis potestas presupponit ordinem sacerdotalem qz
 nullus potest episcopalem potestatem recipere nisi pri-
 us fuerit ordinatus in sacerdotem quia potestas epas-
 lis non tantum est potestas iurisdictionis: sed etiam or-
 dinis prout ordo isto modo dicitur. ¶ **¶** Nonne pnt
 alij sacerdotes ab epis ordines conferre. ¶ **¶** Colla-
 tio ordinum alicui potest convenire dupliciter aut de
 iure communi ratione sue ordinarie potestatis et sic so-
 li episcopi possunt quoscunqz ordines cōferre quia ad
 eos solum pertinet instituere ministros in ecclesia. vñ
 peccant epi qui pmouent scienter indignos. Alio mo-
 do collatio ordinum alicui conuenit ex indulgētia ge-
 nerali vel speciali ratione commissionis domini pape: &
 sic alij sacerdotes non episcopi possunt minores ordi-
 nes pferre non tamen maiores. ¶ **¶** Nunquid non
 baptisatus et non pfirmatus potest sacerdos ordines
 recipere. ¶ **¶** De necessitate sacramentum ordinis
 presupponit sacramentum baptisimi. Unde si aliquis
 non baptisatus promoueretur ad sacerdotiū: sacerdos
 non esset nec hostiam posset consecrare nec absolueret
 in foro penitentiali: vnde deberet secundum canones
 baptisari et iterato ordinari etiam si ante baptisum in
 epm pmoueretur ad episcopus non esset et si aliquos
 ordinaret ordines non reciperent. Quantum vero ad
 sacramentum pfirmationis scias q de necessitate sa-
 cramentum ordinis non presupponit sacramentum
 pfirmationis nec de necessitate oportet q ille qui su-
 scipit sacros ordines sit pfirmat⁹: verū tamē de pgrui-
 tate sacramentum ordinis presupponit sacramētū cō-

De sacramento

Confirmationis qz congruum est qz ille qui accedit ad sacros ordines suscipiendos habeat oēm illā perfectionem q̄ requirit ad fidei p̄firmationem: per quā fit aliq̄s idoneus ad executionem ordinis hoc aut̄ fit per sacramentum confirmationis. Et sic character sacramēti ordinis presupponit de cōgruitate characterem sacramēti confirmationis z nō de necessitate. Sed de necessitate presupponit characterem sacramēti baptismi.

Pertinet qz sunt que impediunt susceptionem ordinis. **S.** Quedam sunt que simpliciter impediunt susceptionem ordinis z quedam solum impediunt executionem et non ordinis susceptionem. Primum qd̄ impedit susceptionem ordinis simplr est sexus femininus simplr qz mulier ordines suscipere nō pōt s3 sol⁹ vir cum sit prima ymago dei mulier autem ymagovivendi dicit apostolo .i. ad Cor. ij. c. Uñ z licet mulier vocetur diaconissa in abbatis hoc non est ratione ordinis sed qz habet officium ad matutinas omelias legendi. Sunt aut̄ plura que nō impediūt susceptionē ordinis sed magis executionē. Quorū primū est defectus cognitionis vel discretionis: vt sunt pueri z amantes q̄ vsu rationis carēt. Uñ licet possint ordinē suscipere priuāt̄ in executione qz ad executionem ordinis requiritur discretio. Uñ in in quibusdā ordinibus requiritur etas discretionis ex honestate congrua sicut in duobus primis minoribus ordinibus. Sed adulta etas requiritur in alijs de necessitate precepti: in nullo tamē de necessitate sacramēti qz in sacramento confertur potestas que pōt alicui cōpetere q̄uis non sit idoneus executioni. Unde sciendum est qz cum infantia completa vsqz ad duodecim annos possunt duo primi ordines minores suscipi. A duodecimo annovsqz ad viceesimū

primū possunt duo minores ordines vltimi suscipi. A
 vicesimo primo: anno potest subdiaconatus suscipi. A
 vicesimo quinto diaconatus. A tricesimo presbyteras
 tus. A tricesimo cōpleto similiter potest quis in ep̄m
 eligi verū tamen ppter necessitatē ⁊ idoneitatem per
 sone pōt ep̄a ordines ex dispensatione dñi pape antici
 pari. Etiam eadem die quattuor primi ordines tradūt
 Ep̄s vero ep̄s nō potest nisi ex dispensatione dñi pape
 anticipari. Secundo seruit⁹ impedit ordinē sacramē
 ti q̄tū ad executionē: qz seruus non pōt se altari man
 cipari sine licentiā dñi cuius est seruus et per ordinem
 homo mancipatur diuino officio. Verū tamē si seruus
 ordinetur caracterē recipit et ordinem. Cum libertas
 non sit de essentia ordinis sed executione caret. vnde si
 seruus ordinetur dño nesciente vel nō consentiente re
 digetur in pristinā seruitutē non obstante qz sacrū ordi
 nē receperit. Tercio homicidiū impedit sacrū ordinem
 non de necessitate sacramenti sed de ratione p̄cepti qz
 p̄trariatur sacramento eucharistie ppter horrore effu
 sionis sanguinis. Vnde homicida ⁊ cōsulens homici
 diū fieri quocunqz modo fiat siue vt iudex vel vt ali
 us irregularis efficitur licet in iudicando non peccet
 Verū tamen si homicida vel consentiens homicidio su
 sceperit ordinem ordinis caracterē suscipit: sed execu
 tione caret. Si vero quis interficit hominem casualiter
 dāns operam rei licite et adhibens diligentia omnem
 nec homicida iudicatur nec irregularis efficitur: nec
 phibetur susceptione ordinis. Ille tamen qui casuali
 ter occidit hominem licet operā dederit rei licite si dili
 gentiam debitam non adhibuerit siue se defendens si
 ue alio modo irregularis efficitur ⁊ phibetur a susce
 ptione ordinis. Quarto impedit susceptionem ordinis

De sacramento

illegitimation: non de ratione sacramenti sed de necessitate precepti ad quā requiritur claritatis fame: et originis: que viciatur ex vitiosa origine. Verū tamen si accipiat ordinem illegitime natus characterem ordinis suscipit: sed executione caret: nisi fuerit cum eo dispensatus. Quia vero ut dictum est in sacramento ordinis propter honestatem requiritur claritas fame: et in quolibet ordine constituitur quis dux aliorum in reb⁹ diuinis. Ideo de ratione precepti et non de necessitate sacramenti requiritur inordinato bonitas vel vite sanctitas. Unde si aliquis cum p^rscientia peccati mortalis ad ordines accedat tanq̃ presumptuosus mortaliter peccat. Nec propter hoc requiritur q̃ ille qui ordinatur sit virgo: quia virginitas non requiritur in susceptione ordinis q̃ in susceptione ordinis non p^rsecratur quis in sponsum ecclesie sed magis in ministrum sponsi ecclesie. s. xpi. In velatione tamen virginum requiritur virginitas. quia per hoc designatur vinculum spiritualis matrimonij ecclesie ad xpm: quia xps e legit sibi ecclesiam non habentem maculam aut rugam etc. ut dicit apostolus ad ephē. vi. c. Item. ij. ad cor. vi. Respondi enim vos vni viro virginem castam exhibere christo. Unde et licet aliqua violata et corrupta per violentiam a viro quāuis non cōsenserit tamen non velatur quāuis non perdat quātum ad deum virginitatis gloriam. De hac autem materia in scriptis require quia ad te non pertinet hec operatio sed solis episcopis. Quinto impedit ordinis susceptionem matrimonij non de necessitate sacramenti: sed ut prius de ratione precepti quia si vir etiam cum muliere matrimonio copulatus ordinem suscipiat characterem suscipit: sed caret ordinis executione: quia ordini est annexa cōtinentia. vir autem sui corporis

ris potestatem non habet sed mulier: ideo semper tenet
reddere debitum vxo: ipse tantum priuatur iure suo pe
tendi si preter consensum vxoris ordinem sacrum susci
piat. Si vero vir ex cōsensu mulieris ad ordines acce
dat et ordinem suscipiat et executionem ordinis: mu
lier tamen tenetur perpetuam continentiam vouere et hoc
tenetur in ecclesia occidentali. Sec⁹ est tamen in eccle
sia orientali apud grecos de quo plenius dicetur inferi
rius cum de matrimonio tractabitur. c. ij. Sexto biga
mia impedit ordinis susceptionem: quia bigamia signifi
catio christi et ecclesie qui est vna vnus delectur. Ideo
bigamus sacros ordines non potest suscipere sed est
irregularis.

Et hoc similiter de ratione precepti
et non de necessitate sacramenti quia si accedat ad or
dines characterem suscipit sed executione caret: P
pa tamen ex plenitudine potestatis potest cum biga
mo dispensare. ¶ **Q.** Quomodo contrahitur biga
mia et quot modis. ¶ **R.** Bigamia contrahitur ex car
nis diuisione ex vinculo matrimonij procedentis sicut
cum quis ducit corruptam ab alio: et eam cognoscit.
Et inde est qd si aliquis cognoscat plures mulieres for
nicario concubitu siue in matrimonio siue extra matri
monium non efficitur irregularis. Similiter si ducat in
vxorem quam prius cognouerat dum tamen ab alio
non cogitat fuerit non efficitur irregularis. Simili
ter si cognita fuerit ab alio et eam cognoscat concubi
tu fornicario: dum eam in vxorem non duxerit non
efficitur irregularis si tamen corruptam duxerit et eam
cognouerit bigamus efficitur irregularis et contrahit
tur bigamia sex modis. Uno modo quando habet plu
res vxores legitimas et carnaliter eas cognouerit si
tamen eas duxerit in vxores in diuersis partibus et

De sacramento

vna debeat anteq̃ cognouerit eam nec propter hoc efficitur irregularis. Similiter si religionem ingreditur anteq̃ secundā cognouerit. Secund⁹ est qñ diuersis temporibus habet plures vxores. vna de iure aliam de facto et ambas cognoscit carnaliter. ¶ Tertius quando etiam similiter habet plures vxores vnā de iure: et aliam de facto: et ambas cognoscit.

¶ Quartus quando viduam cognitam a priori viro duxit iterum et cognoscit. ¶ Quintus quando duxit in vxorem corruptam ab alio prius et eam cognoscit.

¶ Sextus quando propriam vxorem cognoscit postq̃ adulterata fuerit cum alio septimo vitium membra et defectus impedit susceptionem ordinis vt prius non ex necessitate sacramēti sed ratione precepti etiam si talis defectus sit q̃ masculam notabilem inferat per quam persone claritas et fama obscuretur vt amputatio manus nasi et hmoi hoc tantum scias qz si accedat caracterem recipit sed executione caret. ¶ Octauo recipere ordines furtive vel plures in vna die prius ab executione licet recipiat ordinem vnde eorum pena est depositio et si prius fuerit lata excommunicatio super hoc solus papa dispensat. ¶ Si vero non fuerit lata sententia potest ep̃s dispensare et maxime in minoribus ordinib⁹ vel si claustrum intrauerit. Si vero quis promouetur per saltē ad ordines sicut accipiendo sacerdotium anteq̃ sit diacon⁹ vel diaconatum anteq̃ sit subdiaconus si hoc ex malicia fecerit deponi debet quousq̃ caracterem susceperit.

Si tamen ignoranter hoc fecerit debet sibi imponi penitentia ab ipso et interim caret executione ordinis quem per saltē accepit quousq̃ ordinem pretermisum recipiat. ¶ Nono illi qui ab hereticis episcopis promouetur aut simoniacis ep̃s

homini quibus recipiat ordines non tamen executionem
ordinis. Unde episcopus scismatici heretici degradatus
et homini licet ab ecclesia prescisi sint quia tantum secun-
dum formam ecclesie catholice consecrati sunt vera sa-
cramenta conferunt quia in consecratione episcopi datur
ei potestas que perpetuo manet in eo quibus non im-
peditur caractere quod patet quia quando reconciliatur ab
ecclesia non iterum consecratur. Et ideo potestatem
conferendi non amittunt in illis preterunt eis quod ab eis
sacramenta recipiunt nisi propter inefficaciam sacra-
mentorum quod conferunt sed propter peccatum recipien-
tium scienter ab eis sacramenta post ecclesie prohibiti-
ones et ideo executionem ordinum non recipiunt licet
recipiant sacramenta In omnibus igitur, precedentibus
teneas quod si aliquis impedimentis predictis ordines acce-
dat sacramentum recipit sed non ordinis executionem
excepto primo impedimento de sexu femineo: habet nec
mulier caracterem ordinis recipit nec executionem.
Hec ad presens de sacramento ordinis tibi sufficiant
Si amplius cupis scire ad canones et doctorum scripta
recurre. ¶ Q. Dic mihi ulterius nunquid peccat aliquis
mortaliter semper ministrando in ordine suscepto in
peccato mortali. R. Si cessante necessitate quia contra legem
divinam agit quod precepit quod illud quod iustum est iuste exequat
Talis autem preceptorum iustum ordinem iuste exequit et ideo
peccat mortaliter verumtamen in casu necessitatis sicut licet
laicis in necessitate baptizare sic licet etiam sacerdos
in necessitate sacramenta ministrare vel alio ordinato or-
dinem susceptum furtive exequi cum proposito emenda-
tionis. Et scias quod quodam minister peccator ab ecclesia
sustinetur vel tolleratur subditus eius potest ab eo sa-
cramenta suscipere quoniam ad hoc est ei obligatus in tpe

De sacramento

necessitatis propter necessitatem non debet ab eo sacramenta suscipere: nec eum ministrandum inducere quia eum induceret et ad peccandum. ¶ **Q.** Nunquid ordinatis tenetur dicere horas canonicas et officium diuinum. ¶ **R.** Etiam tenetur tamen scias quod ad horas canonicas si officium diuinum aliquis duplici ratione tenetur. Una ratio est propter ordinem susceptum cui est annexum diuinum officium ad referendum deo gratias cum ordinatum ad suum officium ordinauit: secunda est ratio propter beneficium susceptum quod qui de alteri viuit alteri debet seruire quia ob pigritiam obmittit peccat.

De sacramento. Eucharistie

Petrus quod sacramentum eucharistie sequitur sacram. ordinem cum sacer ordo ad ipsum ordinatur ne ipso me doceas. ¶ **Q.** Quero quid dicitur eucharistia ex quibus sacramentum eucharistie conficitur. ¶ **R.** Eucharistia dei bona gratia ab eo quod est bonum et choros quos est gratia quasi bona gratia quod in eo totius gratie plenitudo continetur scilicet dei filius in sacramento altaris et sicut alia sacramenta ex materia et forma constituuntur: sic et sacramentum eucharistie. ¶ **Q.** Dic michi primi tu que sit materia eucharistie. ¶ **R.** Panis et vinum quia verborum que sunt forma huius sacramenti transsubstantiantur panis in corpus christi et vinum sanguinem. ¶ **Q.** De quo pane fit sacramentum. ¶ **R.** De pane triticeo vel de pane frumenti solum modo: eo quod christus grano frumenti se comparauit. Et ideo de pane alterius grani non fit hoc sacramentum scilicet speltra auena et ordea et huiusmodi verum: tamen si aliquantulum de huiusmodi granis miscantur cum frumento cum tamen species frumenti non mutetur non impedit quoniam ex illo pane possit sacramentum celebrari.

Aliud tamen esset si tanta esset mixtio illorum grano-
rum cum frumento q̄ speciem in frumenti mutarent
quia sic ex illo pane non celebraretur. ¶ **¶** Est ne ille
panis de quo celebratur azimis vel fermentat⁹. **B.**
Ex utroq; celebratur s̄m consuetudinem diuersarum
ecclesiarum. Ecclesia enim Romana ex azimo confi-
cit quia ex tali pane creditur fecisse christum qz prima
die azimorum. Ecclesia vero orientalis. s. grecorum ce-
lebrat ex fermento ad detestationem heresis nazareorū
qui euangelia ⁊ legalia miscebant. Consuetudo nostra
latinoꝝ rationabilior est. ¶ **¶** Quare requiri-
tur vinum ad celebrandum hoc sacramentum. ¶ **B.**
Ad designandum effectum huius sacramenti qui est le-
titia specialis: quia vinū letificat cor hominis. ¶ **¶** De
quo vino cōficitur. ¶ **B.** Solūmodo de vino vitis qz
christus hoc vino consecrauit quod patet cū dicit amodo
non bibam de genūine vitis ⁊c. Similiter christus
se viti comparauit cum dixit ego sum vitis ⁊c: Unde
ex alio vino non celebratur nec efficitur sacramentus
vnde puta de vino mala granatorum pomorum pruno-
rum et huiusmodi que non dicuntur proprie vinum / s;
magis humores. Similiter nec ex puro aceto cum sit
vinum corruptum ex acetoso tamen aliquantulum ex
non in totum corruptum bene posset confici. Simili-
ter ex agresta vel verluto non cōficitur quia licet sit in
via vt fiat vinum: nondum tamen est vinum. Ex musco
tū in necessitate potest quia speciem vini habet phibe-
tur tamen ne ex musco puro statim ex vna in calice ex
in calice expressio celebretur ppter eius impuritatem sic
igitur materia huius sacramenti est panis de frumento
et vinū de vite. ¶ **¶** Ad quid admiscetur aqua cū vi-
no cū ministratur. **B.** Triplici de cā. Prima est ad me

De sacramento

mortalem passionis christi quia cum sanguine aqua fluxit de latere christi. Secunda est quia per hoc designatur unio populi ad ipsum christum quia per aquam populus christianus designatur unde in apoc. aque multe. id est populi multi. tertia causa assignatur etiam propter institutionem sacramenti quia probabiliter creditur quod christus hoc sacramentum instituit in vino aqua mixto secundum morem illius terre unde prover. ix. Bibite vinum quod miscui vobis. nec sufficit quod alius quam sacerdos aquam cum vino in calice ponat vel dyaconus ex precepto sacerdotis eo quod sacerdos medius est inter deum et populum. Et ideo appositio aque in dolio vel in vase a clerico non sufficit propter sacramenti significationem. ¶ **Q.** Si aqua non admisceatur cum vino nonne impeditur celebratio sacramenti.

¶ **R.** Non quia aque admixtio cum vino non est de essentia sacramenti et illa potest sacramentum confici peccaret tamen qui scienter illam apponere dimitteret. ¶ **Q.** Numquid tamen de aqua quantum de vino est ponendus. ¶ **R.** Non sed in minima quantitate ut et statim absorbeatur a viro et conuertatur in vinum.

P. Et rursum quia per virtutem verborum que sunt forma huius sacramenti transsubstantiatur panis et vinum in corpus et sanguinem christi. Ostende michi que sunt ista verba que sunt forma eius. ¶ **R.** Illius sacramenti due sunt forme una super pane et alia super vinum. Forma vero que est super panem qua transsubstantiatur panis in corpus christi est hec. Hoc est enim corpus meum. unde alia verba Accipite et manducate etc. non sunt de essentia forme sed solum illa verba predicta. Et si sacerdos non dixerit super panem cum intentione efficiendi consecraret quis peccaret transgrediendo ecclesie constitutiones. Forma vero super vinum: qua transsubstantiatur in san-

guinem hec est. Hic est enim calix sanguinis mei. no. z
ve. te. misterium fidei qui pro vobis et pro multis effu-
detur in remissionem peccatorum. Et scias qz istoruz
verborum solum illa sunt de essentia forme in quib⁹
tota virtus sacramenti consistit. s. illa. Hic est calix
sanguinis mei. alia verba non sunt per se de essentia sa-
cramenti. i. sed quedam eoz declarant vsum sacramē-
ti sicut illa Accipite z manducate zc. z quedā efficacia
sacramēti sicut illa no. z ve. Si iter hec dictio em nō
est de essentia forme sz de institutione ecclesie. Quā si qd
eā dimitteret pficeret et nec sacm impediret sed pec-
caret. Nota etiā qz calix ibi ponit methaphorice z simi-
litudinarie pro passione xpi. Itē scias qz cū corpus hu-
manū nō sit sine sāguine nec sanguis sine corpore. ideo
in consecratione primo fit conuersio in corpus et ex na-
turali cōcomitantia in animā et sanguinem z hmoi que
corpus sequuntur Similiter etiam de sanguine primo
fit conuersio in sanguinem z ex naturali cōcomitantia
in corpus et alia que humanum sequuntur sanguinem
¶ Si sacerdos consecraret corpus et non psecraret
sanguinem nunquid esset tibi verū corpus christi cōse-
cratū. R. Terum copus christi etiam ibi est sub illis
speciebus virtute verborū que ad psecrationem corpo-
ris ptinēt lz nūqz sanguis psecraret: vnde errauerunt
quidam et in heresim lapsi sunt qui dixerunt qz vna for-
mā expectat aliam z qz non est ibi corpus donec post
plationē verborū sanguinis hoc est em idolatrie: quia
sacerdos eleuādo hostiā corpus christi non indicaret
populo. sed solū panē qz est erroneū dicere et heresis
quia ibi est verum corpus xpi. ¶ Quā in sacramento
sit verū corpus xpi et verus sāguis quomō manēt illo
accidentia que videm⁹ z sentim⁹ sicut albedo dulceda

De sacramento

magnum parum & hmoi. **R.** In illa accidentia que vi-
des et sentis virtute diuina per se manent q̄ prius erat
in sp̄a panis et vini et sine subiecto sunt et post cōse-
cratione eandem virtutem retinēt virtute diuina q̄ prius
habeant in subiecto qui franguntur putrefiūt et corrum-
puntur vnde fractio illa quā facit sacerdos non est in
corpore xpi sed in accidentibus et sp̄ibus ex his ver-
mes gñantur. **Q.** Quid de vermibus inde generatis
est faciendum. **R.** Cōburi debent et cineres debent e-
in piscinam reponi sili alia animalia mures et musce
ibi capie sic sunt cōbutende et illud q̄ superest de ho-
stia vñ sacerdos si possit absq̄ periculo si vero nō pos-
sit tunc sunt partes hostie cum reuerentia seruāde. Et
eodem modo faciendum est de hostia masticata ab in-
firmo et pervomitum reieciat quia q̄diu sp̄s manēt
manet sub ipsis corpus chrisi. Et ideo possint sumi
sine periculo sumende sunt et in hoc sacerdos multus
meretur si vero sumi non possunt sine periculo: ser-
uande sunt vt dictum est. **Q.** De sacramento s̄m fesa-
tis michi dixisti. Nunc de ministro ipsius edet disposi-
tione michi dicas. **R.** Sacerdos est minister huius sa-
cramenti et ad ipsum pertinet celebratio sacramenti.
Q. An quid ieiunius debet esse sacerdos cū celebra-
et confessus. **R.** Nec ieiunium nec alia preparatio re-
quirit de necessitate ad celebrationē huius sacramēti
sed sola ordinis sacerdotalis susceptio quia ex heretici
et scismatici et degradati et excommunicati et pransi &
non confessi. cōsumunt sacramētū conficere q̄uis pecca-
rent mandatum ecclesie transgrediēdo propter tñ reue-
rentiam sacramenti ecclesia instituit vt sacerdotes ie-
iunij ad celebrandus accederent etiam contriti seu cō-
fessi: ne eorum dñationem assumerent sacramentum

¶ Nunquid sacerdos post potationem aliquā aque
 vel susceptionem alicuius medicinē potest celebrare cū
 ab ecclesia reputetur ieiunius. **R.** Ut dictū est quum
 de necessitate sacramenti potest quum tñ ad reuerētiā
 sacramenti et institutionem ecclesie nō pōt. Scias tñ
 duplex esse ieiunū. s. ieiunium ecclesie quod fieri licet
 propter mortificationē carnis et illud nō soluitur pro
 pter sumptionē aque vel medicinē. Et hoc ieiunū ec
 clesie nō requirit i celebrando. Aliud est ieiunium na
 ture qd dī pūctiōez cuiuscuq; rei siue aque siue medici
 ne: qz nichil i corpore suscipit z tale ieiunū requirit i ce
 lebrando. Et incipit hoc ieiunū in media nocte: quia
 tunc dies naturalis incipit: Unde si sacerdos post me
 diam noctē aliquid sūperit siue aquam siue medicinā
 dz in sequenti die a celebratione cessare z alijs cōione
 nisi causa infirmitatis quia ab hac regula excipiuntur
 infirmi. Si vero aliquis añ mediā noctē sacerdos ali
 quid sumpserit pōt sequēti die celebrare z ali⁹ cōionē
 recipere. Nec refertur si post illam sūptionē dormierit
 vel nō quia dormitio solū est ppter sedatōem perturba
 tionum mentis nec requirit ad consecrationes. Aliqd
 reliquie ciborū remanentes inter dētes in ore solu sūt
 ieiunium nature z consecrationem impediunt. **R.** Ta
 les reliquie ciborum si casualiter et non ex proposito
 transglutinantur non solvunt ieiunium nature. nec cele
 brationem aut sumptionem eucharistie impediūt. Si
 aqua modica vel vinum quibus os abluitur non impes
 dit cū omīs talis solum per modum saluē transgluti
 natur quod vitari non potest. Verū tamen in oībus ta
 lib⁹ bonū est abstinere si necessitas non occurrat ppter
 sacramenti reuerentiam et precipue qñ aliqd parū ex
 traneum fuerit sumptus vel mixtum cum salua i qñt

De sacramento

tate maiori. **I**gitur scias q*uo*d ieiunium nature requiritur
ad celebrationem et sumptionem eucharistie vt. s. nihil
sumatur nec transglutiat^{ur} quod vitari possit post me-
diam noctē aliud a salua. Nec adhuc valet illa dor-
mitio quam dicunt aliqui q*uo*d postq*uam* dormierunt possunt
celebrare quia ieiuni non reputantur ieiunio nature s*ed*
potius eccl*esi*e ieiunio. **P**. Si sacerdos ad celebrādū
accedat non confessus nunquid peccat sicut peccaret
non ieiunus. **R**. Sacerdos accedens ad celebrationē
vel alius ad eucharistie sumptionem cum conscientia
peccati mortalis mortaliter peccata iudicium sibi mā-
ducet et bibit non diiudicans corpus domini. Ideo de-
bet accedere ieiunis p*ro*ritus et p*ro*fessus si copiam sacer-
dotis habeat quam si habere non possit et eum cogat ne-
cessitas celebrare p*ro*teratur de p*ro*ctis et p*ro*positum habe-
at p*ro*fitendi postmodū dū oportunitatē habuerit et co-
piam sacerdotis. **P**. Si sacerdos se sciuerit in p*ro*ctō et
p*ro*ritione habuerit et ex necessitate admissā celebra-
dam accesserit aut forte in missa peccatum eius occur-
rerit memorie et de illo non penituerit nunquid potest
celebrationem transire aut saltem cōmunionem abstin-
ere. **R**. Non quia sacerdos h*ab*et in se q*uo*d p*oss*it se p*re*parare
ad sacramentum cōficiendū et sumendū: si contritionē et
p*ro*positū confitēdi h*ab*eat. **U**n*de* licet cū cōscientia peccati
celebrādo peccet mortaliter: graui*us* t*amen* peccaret si con-
secrationem p*re*mitteret et se consecrare simularet q*uo*d
populum deciperet adorādo panē pro corpore xp*i* et vi-
nū pro sanguine. Ideo nullo modo debet p*ro*secratiōem
simulare. Si r*ati*o etiā post cōsecrationē nullo mō se o*mn*i a
perceptione sacramenti abstinere. Cuius ratio est: quia
eucharistia non solum est sac*ra*mentum sed etiam sacrificium.
Quicumq*ue* ergo offert sacrificiū debet esse particeps

sacrificij qđ offert. Sacerdos ꝑo offert qđ accedēs ad altare offert sacrificium ꝑ populo et se dispensatorem ostendit sacrificij: ideo prius dī esse particeps huius sacrificij: ideo necesse est vt quotiescunq; celebrat qđ corpus 2 sanguinem sumat. Et hoc preceptum est in decretis de consecratione distin. ij. Relatum.

Petrus. Quid in sacramento eucharistie est sanct⁹ sanctor⁹. Nunquid maculat⁹ sacerdos de nocte per pollutionem seminis et dormiendo debet a celebratione cessare cū ipse dñs dicat. Sancti estote qđ sanctus sum. B. Nūq; nocturna pollutio impedit celebrationem 2 sumptionē eucharistie ex necessitate 2 qñq; non ex necessitate sex ex congruitate 2 honestate ꝑpter qđ scire debes qđ nocturna pollutio ex plurib⁹ causis ꝑcedit. Primo ex causa extrinseca sicut ex illusione demonū que qñq; ꝑuenit ex defectu 2 negligentia preparatiōis ad deuotionem 2 orationē: 2 talis negligentia qñq; est veniale qñq; mortale peccatū fin qđ maiorē 2 locū dat diabolo 2 ꝑ tali defectu seu negligentia quē homo ex suo defectu scit ꝑcessisse tenetur sacerdos a celebratione 2 alius a ꝑmuniōe cessare. qñq; aut talis illusio ꝑuenit ex demonū nequitia violentiū homines assumptionē eucharistie retrahere: 2 sacerdotes a celebrationē 2 hoc maxime contingit circa festiuitates in quibus debet populus cōicere 2 ꝑpter hoc nō est abstinendū: qđ talis illusio qñq; cessat ꝑ sumptionē eucharistie sicut legere in vitis patrū de quodam quo semper illudebat 2 per ꝑsiliū senior⁹ accessit 2 sic cessauit illusio. qñq; talis illusio vel pollutio ꝑcedit ex causa intrinseca spiritali que qñq; sine peccato fit sicut cū aliq; ludendo cōtra vitia carnalia ꝑpter lectionē vel ꝑdicationē ad ea reprobanda vel etiā ꝑfessiones audi-

De sacramento

¶ **¶** Ando & hoc sine delectatione carnali: s; sola infirmitate
carne talis pollutio non impedit celebrationē nec
etiam eucharistie sumptionem. **¶** Quis etiam puenit ex
cā intrinseca & cum peccato. i. qñ puenit ex cogitatio
ne pcedenti & delectatione carnali que qñq; est pecca
tum mortale: qñ. s. pfectus habere in hoc & tunc de ne
cessitate est abstinēdū. **¶** Quis etiam est pccū veniale. s.
qñ non habere pfectus & tunc nō est abstinēdū de ne
cessitate sed de pgruitate et honestate: qñq; etiam talis
pollutio prouenit ex nimia superfluitate nimia sumptio
ne cibi aut potus & quandoq; est mortale peccatum &
qñq; veniale s; spēm peccati & sic abstinendum est vt
dictum est. **¶** Quis aut talis pollutio venit ex debilitate
nature sicut etiam patiūtur vigilantes. Similiter etiā
ex superfluitate: q; sicut quis patitur fluxū sanguinis
s; & seminis. **¶** Et q; hoc non prouenit ex voluntate sed
potius ex corruptione nature non est abstinēdū a ce
lebratione nec a sacramenti susceptione. **¶** In omni
bus igit & modis pollutio nū supradictis que ex mor
tali peccato procedunt debet sacerdos abstinere a ce
lebratione & alius a p̄mune dicta die. **¶** Et etiam tot
diebus quousq; mens a vagatione cessauerit. **¶** In his
vero que ex peccato veniali procedunt abstinēdū est
non ex necessitate sed ex congruitate et honestate. **¶** Et
hec omnia intelliguntur quando sacerdos non tenetur
ad officium: q; si de necessitate oporteat sacerdotē
pro populo celebrare debet confiteri si possit et si non
possit propter absentiam sacerdotis pteratur cum ppo
sito cōfite dicit muraie indumēis imundis mūda indu
at: et sic ad celebrandum accedat: quasi pmitteret ces
lebrationem gentes scandalizarent ipsam turpē / sic
scandalū est euitandū in q̄tum qui q; pōt quia ci cōfiterē

petus q̄ esset. ¶ **Q**uidam quid sacerdos absq̄ indumentum sacerdotalibus potest celebrare. ¶ **R**espondeo. Quamvis ad virtutē sacramenti pōt sacerdos absq̄ indumentis sacerdotibus celebrare q̄ solum ad p̄stendum hoc sacramentū requirit̄ caracter ordinis sacerdotalis et nō aliud sed q̄rtum ad instructionē ecclesie p̄pter honestatem et reuerentiā sacramenti vestes requiruntur. Et si sacerdos absq̄ illis celebraret vel conficeret mortaliter peccaret mandatū ecclesie transgrediendo et absolutio nem ad prelaturam superiorem ut pote ep̄m deberet postulare. ¶ **Q**uidam pōt sacerdos in die plures missas celebrare. ¶ **R**espondeo. De virtute ordinis sed ratione precepti sufficit ei semel in die celebrare. In necessitate tamen permittitur sacerdoti ab ecclesia in die duas missas celebrare: sicut vnam pro tempore et aliam pro defunctis vel pro nuptiis seu etiam alijs sacerdotibus in necessitate succurrendo pro precio tamē nullo modo licet bis in die missam celebrare vel etiam pro offertorio reportādo: q̄ hoc esset damnable. Scias tamen q̄ plures missas q̄ duas nunq̄ permittum est sacerdoti vna die pro quacunq̄ necessitate celebrare: preterquā in die Natalis domini. In qua die potest sacerdos qui adiutorium non habet p̄pter officium dies pro populo tres missas celebrare videlicet illius diei. ¶ **Q**uidam. Cum sacerdos ieiunus debeat celebrare ut dictum est. Nunquid post sanguinis perceptionem et absolutionem in calice factam de vino percipiet et ieiunus reputabitur: nec propter hoc ad celebrandum missas secundā impeditur. ¶ **R**espondeo. Nichil omnino post perceptionem sanguinis sacerdos sumet in prima missa vbi postea aliam voluerit celebrare: sed quantum potest sanguinem s̄bibat et cum lingua et labijs tergasca

L. iij.

De sacramento.

licē z post aquā effundat in calice z abluto eo aquā in piscinam infundat z sic terfo calice celebrare poterit in eodem vel alio modo faciat vt alij dicunt propter sacramenti reuerentiam sumpto sanguine vinū imponat in calice vt illum abluat z abluationem in alio calice ponat vel in vase mundissimo z reseruet illud vsqz ad abluationem secūde misse z de illo faciat abluationē in tertia post sumptionem sanguinis et illud sumat.

Caueat tamen sacerdos ne abluationem vini in calice sacramenti siue alterius liquoris post perceptionem sanguinis aut quodcūqz aliud sumat dñi voluerit missam aliam celebrare: qz sic ieiunus non esset nec celebrare deberet. Et si sic celebraret peccaret et pro indulgentia episcopum adire debet.

P **Et** rursus. **Q** multa pericula in missa possunt ne occurrere tam circa sacerdotem q̄ circa sacramentū quomodo sit agendū michi dicas. **R.** Etia multa defectus possunt occurrere tam circa sacerdotem q̄ circa species. Circavero sacerdotem occurrere potest defectus qz forte potest sacerdos mori in missa qñqz ante p̄secrationē qñqz post. Si ante p̄secrationem contingerit cū mori vel graui infirmitate detineri nō opz q̄ per aliū sacerdotem suppleat defect⁹. Si vero post consecrationem inceptam vel iam perfectam debet p̄ aliū sacerdotem suppleri s̄m p̄siliū toleranū. vt dicit̄ in decretis. vij. q. i. Nihil contra ordines. Vel vt dicit̄ Innocentius. iij. Melius est hostiam p̄secratam reseruare z super aliam hostiam missam a capite inchoare p̄ aliū sacerdotem. Si vero nescitur vbi infirmus vel moriens sacerdos desierit: debet missa per aliū a capite inchoari. Si vero contigerit q̄ sacerdos post consecrationem recordetur se comedisse vel bibisse non de-

bet pretermittere sacramentū sed eucharistiam debet
sumere et missam perficere. Et similiter si recordatus
fuerit se in excommunicatione subiacere cum proposito
ablutionem petendi debet missam perficere. Et si etiā
recordatus fuerit se peccatum mortale pmississe cum
proposito emendandi debet eucharistiam sumere et mis-
sam perficere et nullo modo debet sacramentū imper-
fectū relinquere vt dicit in predicto decreto. Nichil.
Quia vbi occurrit difficultas semper accipiendum est
illud in quo minus est de periculo. Maius aut pericu-
lum est relinquere illud q̄ pertinet ad perfectionem sa-
cramenti q̄ illud q̄ pertinet ad dispositionez ministri
siue sacerdotis sumentis: ideo nullo modo v3 sacerdos
pauare a susceptione sacramenti et imperfecte illud re-
linquere. Unde dicit in illo decreto. Nichil. Nullus
absq̄ patenti prouentu molestie minister vel sacerdos
conceperit imperfecta officia presumat omnino relin-
quere. Si aut aliq̄ hoc attentare temerarie p̄sumpse-
rit excommunicationis sententiā sustinebit. ¶ De pe-
riculis que circa sp̄s sacramenti cadunt. Quid agen-
dum sit dicito. B. Circa speciez pericula. ¶ Nota q̄
si aranea vel venenum ante p̄secrationē in calice fuerit
illud deponat et terso calice vinum vel aquā sumat.
Si vero post p̄secrationem acciderit debet anima aut
musca que in calice ceciderit caute capi et diligēter la-
uari et postea p̄buri et ablutio cum cineribus i piscinā
poni. Si vero post p̄secrationem sacerdos nouerit ve-
nenum esse in calice debet totum illud in vasculo re-
poni et cum reliquis seruari. Et ne sacramētum rema-
neat imperfectum debet sacerdos aliud vinū cū aqua
in calicem apponere et iterum p̄secrationem resume-
re et sacrificiū p̄ficere. Si aut ante p̄secrationē sangui-

De sacramento

nis et post consecrationem corporis vinum aut aqua non
 esse in calice sacerdos inuenerit siue cognouerit debet
 apponere illud quod deficit et postea consecrare. si autem
 post consecrationem sanguinis aduertat aqua deficere
 non cum vino prius mixta fuisse. non debet ulterius aqua
 apponere cum aqua non sit de necessitate sacramenti ut
 dictum est sed debet sacramentum sit sumere et totum perficere
 sed de negligentia deinde postea confiteri pro eo quod aqua dimi-
 sit. Si vero sacerdos percipiat post verba consecrationis
 sanguinem christi et ante assumptionem corporis christi solam aquam in
 calice fuisse positam et non vinum. deinde aquam deponere in
 piscinam ut dictum est: et vinum cum aqua reponere et verba
 consecrationis sanguinis resumere et sanguinem conse-
 crare et sic missam perficere. Si autem hoc aduertat
 post assumptionem corporis christi deinde aliam hostiam non con-
 secratam et vinum cum aqua accipere et simul corpus et sangui-
 nem consecrare et non solum vinum sed totum simul ut obserue-
 tur debitus modus ordo consecrandi et eorum quae ad cele-
 brationem concurrunt. scilicet verba quae dicenda sunt non solum
 super sanguinem sed etiam supra corpus christi. Sicut illud quod
 dicitur. Ut quotquot ex hac altaris participatione sacrosan-
 ctum filii tui corpus et sanguinem sumpserimus etc. et deinde sa-
 cerdos iterum hostiam consecratam et sanguinem christi sumere
 non obstat quod prius aqua sumpserit quam credebat esse
 sanguinem cum hostia prius consecrata. Et preceptum
 datum quod perficiatur sacramentum eucharistiae maius est
 obligationis quam preceptum datum quod a ieiunio hominibus
 sumatur. Imperfecit autem sacramentum nullo modo id
 pretereire est ut dictum est. **¶** Quid faciendum est si
 aliquid de sanguine sulauerit. **¶** Quid agendum sit
 iura dicuntur penam quae infligitur. Unde ex decreto pa-
 pae de consecra. dist. 4. dicitur. Si negligentia aliquid de

sanguine stillauerit super tabulā lingue cābatur tabula
et postea radatur si vero super terram vt non concu-
lectur locus radatur ⁊ igne cōburatur et cinis iuxta al-
tare abscondatur et sacerdos quadraginta diebus pe-
niteat: si super altare ceciderit calix minister sic illam
absorbeat et tribus diebus peniteat si super lintheis al-
taris et ad sim lintheum stilla peruenerit quattuor die-
bus si vsq; ad tertium. .ix. dieb⁹ peniteat si vsq; ad quar-
tum. .xx. diebus peniteat et lintheamina que tetigerit
stillā tribus vicibus minister abluat calice supposito ⁊
aqua ablutionis sumatur vel iuxta altare cōrecondatur
et hoc colligitur qd non op³ lintheamina scindi super
que sanguis stillauerit. sicut quidem faciunt sed sufficit
ablutio predicta. P^onia tamen licet a iure instituat mi-
nuitur fm conditionem persone t^opis ⁊ negotij Et eadē
pena v^o sacerdos dignus esse per cuius negligentiam
hostie consecrate putrefiunt vel periclitantur que pu-
trificatio fit in accidentibus et non in corpore christi vt
dictum est. De his autem qui euomunt sacramenti: se-
quitur idē exly penitēciali. Bed. Si quis per ebrietatē
vel voracitatē eucharistiā euomerit. .xl. dieb⁹ peniteat
Clerici vel monachi vel diaconi seu prebiteri. .lx. die-
bus peniteant Episcopi nonaginta. si pro infirmitatis
causa euomerit. .viii. diebus peniteat et infirmus: et con-
silio aurelesⁱ. Qui bñ nō custodierit sacrificiū et iug
vel aliquot aliud animal id comederit. .xl. diebus pe-
niteat qui autem perdiderit illud in ecclesia aut para-
eius ceciderit et non inuenta fuerit. .xxx. diebus peni-
teat. Si tamen animalia et vermes ibi inuenti fuerint
comburantur et cineres in piscinā reponantur t^oq; sanū
est sumat sacerdos penitentia vero predicta qui a iure
constituitur augmentari potest vel minui considera-

De sacramento

tis conditionibus negotij et persone et dicitur illa penitentia esse ieiunda ¶ **P.** De qua materia debet esse calix et similiter corporale. ¶ **S.** Calix debet esse de auro argēto simul et de stāno: de ere vero aut auricalco propter rubiginem que promouet ad vomitū esse nō debet. Similiter nec de vitro propter fragilitatē/ nec etiā de ligno propter eius porositatem/ nec de lapide propter ruditatē. Corporale autem de ligno et puro lintheo debet esse. Non de serico propter representationē sudarij xpī qđ fuit in sindone linthea mūda. Ecce igitur Petre de sacramento eucharistie tibi duxi

P. Etrus. Satis de eius celebratione mihi dixisti nunc vero quibus ministrandum sit et quomodo mihi dicas ¶ **S.** Queris quibus ministrandi sit. planum est qđ fidelibus scilicet corpus christi et non sanguis propter effusionis periculum. Sed quibus debeat dari fidelib⁹ tibi dico qđ vere penitentib⁹ et confessis secundum apparentiam qđ deus solus est cordiū scrutator Unde nemini posses denegare eucharistia pro tempore et loco qđ confessum audisti aut probabiliter ab alijs fide dignis didicisti. Quō autem ministratur plebi. Scias enim qđ sine sanguine propter periculum effusionis ¶ **P.** Si solum fidelibus et iustis ergo nō peccatoribus est ad ministranda eucharistia. ¶ **S.** Clerū est peccatoribus manifestis et per iudiciū ecclesiasticū conuictis sicut sunt vsurarij manifesti raptores hystriones et humōi et epīs petentibus non est danda eucharistia. ¶ **P.** Si aliquis peccator occultus impenitēs ad me in die pasche veniat et sacramentū petierit cū alijs. nunquid ei denegabo cū nouerim eius conscientia esse malā. ¶ **S.** Si in secreto petierit et ocul⁹ sit peccōr debes eū monere ne cōtra iudiciū aie sue sacramētū assu-

mat. Quod si desistere noluerit cū christian⁹ sit ⁊ illud
q̄ suū est petit non potes ei prohibere. Et hoc distin.
Aug. in glosa super illud. i. ad Cor. v. Si is qui inter
vos nominatur fornicator ⁊c. Hos a communione
quemq̄ prohibere non possumus. Nisi autem sponte
confessum aut in iudicio ecclesiastico vel seculari con-
uictum. Si vero in publico petierit ⁊ eius conscientiaz
scias malam negare ei non potes nullomodo ne sue cō-
fessionis p̄ditor videaris. debet enim semper sacerdos
in publico omnes monere ne quis ad sacramentum
cōmunionem accedat anteq̄ de peccato peniteat con-
tritus fuerit ⁊ confessus si postmodum accedat peccato-
tor oculis in publico petat vt sibi ministraret sacerdos
debet ei dare. Melius est enim sacerdoti vt assumens
peccet mortaliter q̄ ei denegando eucharistiam suam
conscientiam prodere videatur. ¶ **P.** Et si quis petit
secrete vt in publico sibi panis loco eucharistie sibi mi-
nistretur. Nunquid hoc facere poterit sacerdos sine cul-
pa. ¶ **R.** Non sic donetur sed caueas ne cuiq̄ hos-
tiam non consecratā loco hostie consecrate ministros
pulice vel priuatiu. Ne ydolatrare facias sumentem
⁊ etiam circostante adozantes panem pro hostia cō-
secrata. caueas etiam ne fauore vel timore corp⁹ chris-
ti ad examinationem cuiq̄ tribuas qz hoc esset tēpta-
re deus. ¶ **P.** De hac hora qua misse celebrari debēt
mihi dicas. ⁊ ad quid tenetur sacerdos dicere anteq̄
missam celebret. ¶ **R.** Diebus dominicis hora tertia
debet missa celebrari irregulariter quia tali hora chris-
tus a linguis iudeorum est crucifixus. Inferi⁹ sexta
hora quia tunc manibus militum est crucifixus. Intē-
poribus vero seiuniorum hora nona: qz tunc voce ma-
gna emisit spiritus. Misse vero p̄uate in auroa p̄nt di-

De sacramento

ei quando radij videtur splendere. nunq̃ vero celebra-
tur missa i nocte nisi natali domini ⁊ in vigilia pasche
quia de nocte dicitur christus nasci ⁊ surrexisse ⁊ quia
sacerdos tenetur ad seruitium diuinum debet prius q̃
celebret dicere illud seruitium quot pertinet ad prepa-
rationem animi ⁊ temporis ordinationem. Quia ⁊ ma-
tutine pertinent ad tempus crepusculi diei prima vero
ad initium diei quando sol emittit radios suos super
terrā scilicet aurora in qua missa priuare possunt cele-
brari. Ideo matutinas ⁊ primas debet sacerdos dice-
re anteq̃ ad celebrandum accedat. ¶ **Ps.** De his eue-
dicuntur et fiunt in celebratione misse/ postremo mihi
dicas. ¶ **B.** Sicut dicitur i decretis de cons. dist. i. Ia-
cob⁹ frater domini secundum carnem. ⁊ Basilius cesa-
riens. episcopus ediderunt misse celebrationem. Sed
sacramentum eucharistie christus instituit. vt dictum
est quia in hoc sacramento totum misterium nostre salu-
tis comprehenditur. Ideo preceteris sacramentis igitur
cum maiori solēitate ac reuerentia. Et quia scrip-
tum est. **Ecc̃l. iij.** Custodi pedem tuum ingrediens do-
mum domini. Et. **Ecc̃l. xxiij.** Ante orationem ppara
animam tuam. Ideo añ celebrationem huius misteri
debet p̃mitti pparatio ad bñ digneq̃ agendum que seq̃-
tur. Cuius preparationis prima pars est laus diuina q̃
fit in introitu misse secundū illud **Ps̃al.** Sacrificiū
laudis honorificabit me ⁊c. ⁊ sumitur vt pluries intro-
itus misse de p̃is vel cū p̃is. **Q.** vt dicitur. **Dionysius**
in. c. ecclesiastice ierarchie ipi pphēdūt p modū laudis
q̃cqd in tota scriptura continet. Scda p̃. re pparatio
nis ad hoc sacm̃ continet cōmemorationez p̃is mi-
serie dñi m̃ia petitur dicendo **Ik̃yrie.** pro persona p̃is
Ch̃yrie. et. ter pro persona fili⁹ et ter pro p̃sona spūs

sancti. Ter subditur contratriplicem miseriam scilicet ignorantiam culpe pene et dani. Vel ad designandum quod oēs persone sunt eadem in se inuicem. Tertia pars preparationis ad celebrandum sacm istud cōmémorat celestem gloriam ad quam tandimus et post pātem miseriam dicendo. Gloria in excelsis deo etc. Inter mittitur tñ in officijs lectuosis que solum pertinent ad cōmémorationem miserie. Quarta pars preparatiōis supradicte continet orationem quam sacerdos facit pro populo vt fideles christi tantis digni sint miseris. Et sic predicta quattuor ad preparationem celebrationis pertinent. Sequitur deinde ad celebrationem instructio populi fidelis ad fidem que fit per doctrinam propheticam apostolicam et euangelicam. Et ideo p̄termittuntur lectiones prophetarum et apostolorum ad disponendum populum ad fidem. Et quia exultatio spiritualis et gemitus consequi debent in populo ex doctrina prophetarum et apostolorum ideo post dictas lectiones cantatur a choro graduale quod significat p̄fectionē spūalis vite. Et alleluia quod significat spūalem exultationem et leticiam. Sed tractus in officijs luctuosis cantatur ad designandum spiritualem gemitum deinde legitur euangelium ad instruendum p̄fecte populum in doctrina christi que in euangelio cōtinetur qui lecto cātatur symbolū fidei in quo ostendit se p̄p̄la assētire p̄ fidē doctrine xp̄i. Quod symbolū cantatur i festis scōrū qui xp̄i fidē fundauerunt et de quibus fit mentio in symbolo: sicut b̄tē m̄rie virginis et apostolorum et aliorum sanctorum qui fidei articulos prinēt. Deinde populo preparato et instructo acceditur ad celebrationem sacramenti qđ quidam offertur sacrificiū cōsecratur et sumitur vt sacrificiū. Circa quod tria

De sacramento

fiunt quia primo agitur oblatio. scdo oblate materie
consecrato. tertio eiusdem perceptio. Circavero obla-
tionem duo aguntur. s. laus populi in cantu offertorij
et oratio sacerdotis petentis vt laus et oblatio sit deo
accepta. Consequenter sequitur consecratio que frute
dei agitur. primo populus excitatur ad deuotionem in
prefatione quam dicit sacerdos. quia tunc mouetur po-
pulus vt cor habeat sursum ad dominum: et ideo finita
prefatione populus ex deuotione concepta laudat xpi
diuinitatem cum angelis dicens. Sanctus/ sanctus
sanctus. et laudat humanitatem eius cum pueris he-
breorum dicendo. Benedictus qui venit &c. Deinde
sacerdos secreto comemorat illos pro quibus sacrifi-
cium offertur. Et primo pro vniuersali ecclesia: & dein-
de pro illis qui sunt in sublimitate constituti fm consi-
lium apostoli i. ad thi. q. Obsecro primo omnium fieri
obsecrationis &c. spaliter comemorat quosda q offe-
runt vel pro qbus offertur hoc sacrificiũ cu dicit memẽ-
to dñe &c. Scdo comemorat sc̃os/ quoz patrocina im-
plorat pro predictis cum dicit. cõcantes. Tertio solu-
dit petitionem. vt hec oblatio sit salutaris illis p qui-
bus offertur cum dicit. hanc igitur oblationẽ &c. Con-
sequenter accedit sacerdos ad consecrationem eucha-
ristie. in qua primo petit effectũ consecrationis ibi cum
dicit quam oblationẽ tu deus &c. vel hoc dicendo petit
vt consecratio sit nobis fructuosa. ideo signant dicit
vt in nobis corpus et sanguis. Et sũt verba que sacer-
dos p̃mittit dicẽs hãc facere digneris oblationẽ bene-
dictã fm Au. i. per aquã bñdicimur. Ascriptam. i. per
quã in celum ascribamur. Ratã per quam visceribus
xpi censeamur. Rationabilẽ p quã a bestiali officio sen-
su exuamus. Acceptabilẽ. i. vt q nobis ipsis displice

mus p hūc acceptabiles eius filio simus Scdo peragit sacerdos cōsecrationē p verba saluatoris nri iesu xpi cū dicit Qui pridie Tertio excusat te sacerdos a sumptione p obediētā ad mādatū xpi cū dicat. Vñ r memores Quarto petit vt sacrificiū pactū sit deo acceptū cū dicit Supra q ppitio r. r hec ex deuotione offerētū ipm sicut sacrificia ātiquor fuerūt ei accepta ex eor deuotiōe. Et tñ istud debet magis esse ei acceptū cū sit pfectissimū Quinto petitū sacerdos a deo hui⁹ sacrificii r sacramēti effectū spūalē q̄tū ad duo. Primo quidē q̄tum ad ipos sumētes illud sacramētū cum dicit. supplices te rogamus oipotēs deus r. Nec petit sacerdos in hoc dicēdo q species sacramētales aut corp⁹ xpi r sāguis sub eis dē speciebus sub cōtētiferant i celū. Sed querit r petit p corpore xpi mysticos. s. ecclia catholica q significat p corpus verū r sanguinē xpi q orōnes sacerdotis et ppli angelus assistēs huic sacramento rēpntet deo scdm illud apoca. viii. Ascendit fumus ascensorū de orationib⁹ scōr de manu āgeli corā dño: ideo dicit sacerdos Jube hec pferri p manus sancti angeli tuū i sublime altare tuū in cōspectu diuine maiestatis r dī sublie altare ecclia triūphās i quā trāsseri petimus vel p angelū itelligi pōt ipe xps q angelus cō filiū dicit q corpus suū mysticū. s. eccliam sanctā deo patri cōiūgit r ecclie triūphātī q ē in celis r ppter hoc missa dī quia sacerdos p angelū pces mittit ad deū vel p sublime altare itelligit ipe de⁹ q ē beatitudo nra quā obtinere petimus. Scdo petit sacerdos huius sacramēti sacrificii effectū q̄tū ad mortuos q iam sumere hoc corpus xpi nō pñt cū dicit Ademēto etiā dñe famulorū famularūq; tuarū q nos pcesserūt. Tertio petit sacerdos a deo r huius sacrificij r

De sacramento

sacramēti spūalis effectū q̄rtum ad ip̄os sacerdotes offerētes cū dixit Nobis q̄q̄ pctōib⁹ &c. Cōsequenter agit de sūptione hui⁹ sacri. P̄rio tñ p̄parat p̄p̄s ad sūptionē q̄ p̄ tria h̄z fieri p̄dmo p̄ orōnē p̄munē toti⁹ populi q̄ ē orō dñica cū dicit sacerdos. Pater n̄r &c. Sc̄do p̄ orationē priuatā cū dicit Sed libera nos a malo dñe q̄s &c. & h̄ac offert spūaliter p̄ populo. Tercio p̄parat populus p̄ pacē cū dicit Agnus dei &c. cū eucharistia sit sac̄m vnitatis & pacis q̄ tñ pax solū dat qñ sac̄z dat p̄ p̄sentib⁹. Q̄ p̄ defunctis i eorū missa pax nō dat q̄ nō sūt i p̄turbatiōe huiusmōdi sed quiescūt in dño Similiter nec i ter monachos q̄ iā i mūdo mortui sūt vt habet sup̄ illud decretū de cōse. di. xii. Pacē Deinde seq̄t̄ p̄ceptio sacri. P̄rio sacerdos sumit eucharistia deide dat ceteris q̄ communicātur & iustū ē vt p̄mo sumat. q̄ q̄ aliis diuina tradit p̄rio d̄z ē eorū p̄iceps vt dixit dyonisi⁹ in. ii. j. ca. eccl̄iastice gerarchie vltio aut̄ nota misse celebratio terminat i ḡra p̄tione p̄plo exultāte p̄ sūptionē huius sacramēti q̄ designat cātus post sūptionē tūc sacerdos referre d̄z ḡras dño orōnē dicēdo. sicut x̄ps post cenā cū discip̄lis celebratā dixit hymnū In fine diacon⁹ populū licētia dicēdo Ite missa ē. s. hostia ad deū p̄ āgelū. D̄z ergo p̄dictorū q̄dā dicūtur a chororū hec p̄tinēt ad totā ecclesiā sicut introitus & gradule h̄mōi. Quedā i spirātur p̄plo p̄ sacerdotē sicut fides & gloria celestis: iō sacerdos inchoat gloria i excelsis & credo. Quedā etiā dicūtur p̄ populo p̄ m̄stros sicut doct̄ia vete. testa. & nouit tāq̄ a deo missos q̄dā nō sol⁹ sacerdos p̄seq̄tur sicut q̄ p̄tinēt ad suū officiū sicut dona & p̄ces Et eorū q̄dā sacerdos dicit i publico & hec p̄tinēt ad sacerdotem & ad populū vt orōnes q̄dā nō ad sacerdotē solū sicut oblatio & cōsecratio

et ideo ea dicit occulte in signum quod tunc temporis passionis Christi
 ante missionem spiritus sancti in discipulos ipsi confitebantur
 Christum occulte in hisetiam quod a sacerdote in publico dicunt
 expectant assensum dicentium amen et excitat attentionem po-
 puli et ideo permittit dominus vobiscum et in fine subiungit per omnia
 secula seculorum. Notandum quod in missis solennibus plu-
 res debent assistere sacerdoti ut dicit sothei papa ut habetur
 in decreto de consecratione. dist. 1. ubi dicit quod nullus sacer-
 dos presumat missam celebrare: nisi duobus correspons-
 dentibus presentibus sibi et ipse tertius habeatur. In mis-
 sis tamen priuatis unum sufficit habere ministrum qui gerit
 personam totius populi catholici totius ecclesie ex cuius
 persona ridentur plures sacerdoti. **¶** Hunc de his qui
 fiunt in missa michi dicas **¶** Longum est narrare sed
 breuiter pertransibo. Unde scias quod eorum qui in fiunt: que-
 dam pertinent ad reuerentiam suspensionis sacramenti si-
 cut ablutio manuum qui convenienter fit quod preciosa tracta-
 re non debemus nisi manibus lotis et mundis. Simi-
 liter propter significationem sicut scilicet interius sit sacer-
 dos lotus per confessionem sicut extremus mundus
 per aque lotionem. Et lauantur extremitates digitorum
 ad designandum emundationem etiam a minimis pecca-
 tis per confessionem que fit ad altare introitu misse
 Thurificatio autem fit duplici ratione. Unde ratio pro-
 pter reuerentiam sacramenti ut si sit in loco celebra-
 tionis aliquid olens et prauis odoribus per bonum odo-
 rem thuris repellitur. Alia ratio mystica est ad res-
 presentandum effectum gratie diuine sit thurificatio
 quia sicut Christus bono odore plenus est et a Christo dirius
 tur sic ad fideles per officium ministro ecclesie. **¶** **I**tem in mis-
 sa undique altare thurificatur per quod Christus significatur
 et post modum omnes fideles per ordinem. Et sic illud perti-
 net ad corpus Christi mysticum. Sunt etiam illa qui fiunt ad

De sacramento

repñtationē passiōis xpī sicut crucis signatōnes q̄
 fiunt a sacerdote in celebratiōe q̄ designāt effectū z
 p̄tutē crucis z modū passiōis xpī p̄post hō cōsecra-
 tiōē extēdit sacerdos brachia sua qđ desinat exten-
 sionē brachiorū xpī i cruce leuat post ea man⁹ ad des-
 gnādū qđ oīo ei⁹ p̄ pplo dirigat ad deū. Qñ autē sa-
 cerdos i missa man⁹ iūgit z inclinat se orās supplicat
 hoc significat hūilitatēz obediētiā xpī ex qua pass⁹ ē
 Digito autē iungit post cōsecratiōē. s. pollicēz cū iu-
 dice qđ corp⁹ cōsecratū tetigerat vt si ali q̄ pericula
 hostie cōsecrate adhereat digito ne cadat z hoc fit p̄
 pter reuerētiā sacramēti. Quib⁹ autē vicib⁹ sacerdos
 p̄tit se ad pplz ad designādū qđ xpī die resurrectōis
 manifestauit se qñq̄es Salutat at sacerdos septies
 i missa pplz. s. quinq̄es qñ p̄tit se pplz bis qñ nō p̄tit
 se ad ppli m. s. vna vice qñ dicit dñs vobiscū añ p̄fa-
 tiōē z alia vice qñ dixit pax dñi sit: sp̄ vobiscū: ad si-
 gnificādū septiformē gr̄az sc̄tī sp̄s. Et ps autē celebrās
 i salutatiōe prima dicit pax vobis: qz hoc xp̄s dicit di-
 scipulis suis post resurrectionē suā cui⁹ psonā ep̄s re-
 p̄sentat p̄postea frāgīt hostia p̄secrata in tres ptes
 quarū vna ponit i calice q̄ designat corpus xpī qđ iā
 surrexit. Et corp⁹ mysticū ei⁹ q̄tū ad sc̄tōs q̄ cū cor-
 poribus surrexerūt vt brē x̄gis p̄scomesta s̄gīt ip̄m
 ambulantē sup terrā z corp⁹ ei⁹ mysticū. s. fideles xpī
 in terra viuētes q̄ passiōib⁹ terunt. Tertia ps i alta-
 ri vsqz ad finem misseremānēs significat corpus xpī
 iacens in sepulchro: z corpus eius mysticum scilicet
 copa sanctorū iacētia in sepulchris: quorū aīe sunt
 in purgatorio vel in celo. Iste autē modus seruandi
 vnā ptem hostie vsqz ad finem misse mō nō seruatur
 manet autē eadē significatio p̄tium hostie fractio ho-
 die Cōseruantur autem alie hostie cōsecrate p̄pter

Infirmos vt indecretis de pse. vi. ij. legit ca. p̄s bit̄ zc.
De hac aut̄ fractiōe triplici vsus. Hostia diuidit̄ in
ptes ticta beatos. Plane sicca notat viuos seruata
sepultos. Quidā aut̄ tenēt q̄ ps hostie in calice po-
sita significat illos q̄ viuūt in hoc mundo fidelit̄ q̄
sūt p̄ticipes passiōis xp̄i ps aut̄ extra calicē seruata
plane significat bonos in corpe z aīa vt brā n̄go ps
comesta illos quoz corpora i sepulchris iacēt: z aīe
eoz in purgatorio sūt aut i celo. Et nota q̄ illa fra-
ctio trina nō h̄z fieri in corpore xp̄i s̄z in accidētib⁹
z specieb⁹ p se manentib⁹ q̄ retinēt eandē vim virtu-
te dīna quā p̄us habebāt cū subiecto de hoc dcm̄ ē
supra ca. viij. di. j. z. l. nō ē. Ad pars in calicē missa
nō dz dari pp̄lo in supplementum cōionis: q̄ panē
intinctū nō dederit xp̄s discipulis nisi iude p̄ditori.
Hec tūc accepit iudas corp⁹ xp̄i sub pane intincto:
s̄z simplicē panē: q̄ corp⁹ z sanguinem xp̄i p̄us cum
ceteris apl̄is s̄z i porrectiōe panis iticti exp̄ssit. Jo
hāni euāgeliste suū p̄ditorē. Post sumptiōez at̄ cor-
poris z sangis dñi n̄ri iesu xp̄i os vino abluif z po-
stea digiti qb⁹ tetigerat sacerdos corp⁹ xp̄i. Et nō
dz ablutionē sumere si voluerit aliā missam celebra-
re q̄ si aliō sumeret a sanguīe celebrationem alteri⁹
nisse ip̄ediret. Jō i decr. de cele. missaz cap. ex pte
dz Semp sacerdos vino os suū pfundere dz postq̄
accepit totū eucharistie sacramētū: nisi tñ eodē die
missā aliā debuerit celebrare ne si forte vinū pfusio-
nis accipet celebratōez aliā ip̄ediret: vñ qcqd ifun-
dit post sp̄s v̄l cū ip̄is calicē nō p̄uertit i sp̄s sac̄ti
s̄z poti⁹ illas corrūpit. Et iō vinū ifusū i calicē post
sūptionē corporis z sangis nullo mō sumēdū ē a sacer-
dote cū sacerdos vult aliā celebrā missā d hoc dcm̄
est supra ca. xvi. zc. Nec tibi petre de sac̄o eucharis-

De sacramento

sue sufficiant.

De sacramento penitentie.

Detr^o Hūc de sacramēto pñie audire volo
 q̄ sc̄da tabula dī post diluuiū vel naufragiū
 iō te rogo vt circa cā diligent attēdas
 qz sacerdotib⁹ ē maxie necessaria z curā hñtib⁹ aīa
 rñ. Multa sūt i isto sacro q̄ nō potero declarare. pe
 te tñ qđ vis z put potero cū dei adiutorio rñdebo.
 Quero pñit⁹ qre tabula sc̄da dī pñia. deinde qđ sit
 sacramentū pñie z q̄ sit ei⁹ materia z forma. **R.** Pe
 nitētia ē z dī sc̄da tabula s̄z in metaphora: qz pñū
 remediū mare trāscūtib⁹ ē nauis integra vt i ea na
 uigātes saluant. sic sc̄dm remediū post nauā fractā
 est puula nauis q̄ sibi adherētes saluat. sic spūaliter
 pñū remediū hui⁹ vite ē baptism⁹ ad seruādū inte
 grita tē. S̄z pñia ē sc̄dz remediū q̄ itegritatē pditā
 p pctiñ mortale reparat ad salutē: z iō sc̄da tabula
 dī post naufragiū pcti mortalis. Est aut pñia pteri
 ta mala plāgere z plāgēda itez nō pmittere. Est ēt
 i sacro pñia materia z forma sicut z i alijs sacramē
 tis Act⁹ em̄ penitētis volētis de pctis pmissis est: z
 sunt materie sacramēti penitētie. Verba aut sacer
 dotis i absoluēdo penitēter pñitentē sunt forma sc̄z
 ista. Ego absoluo te vñ illa vba q̄ pferunt: sc̄z mise
 reatur tui op̄s de⁹ zc̄. z sñr illa. Absolutionem z re
 missionē oīm pctōz zc̄. nō sūt de essentia forme sa
 cramentū pñie s̄z sūt solū orōnes z supplicatiōes deo
 ne ipediat effectus sacramēti. Et iō solū hec verba
 ego absoluo te zc̄. Nec etiam ly ego ē de necessitate
 sed ponitur ad maiorē expressiōē intētionis absol
 uentis. **R.** Hūqđ requirit manus impositio sup ca
 put penitētis i absoluēdo eū. **R.** Non qz de tali ma
 n⁹ impositiōe intētiōē nō fecit xps cū dixit petro z di

scipulis. Quicūq; solueris sup terrā zc. iō pba pda
cta scz absoluo te operant solū p tute dina. p. De
qb? pctis ē pprie pnia iniungēda. B. De mortalib?
z nō pprie de venialib? nisi inq̄tū cōmittunt ex nra
volūtate. Hec etiā ptra pctm originale sz magis ba
ptism? eo qd pctm originale nō re iteratur sicut hec
baptism? q datur cōtra illud. Et iō qz pctm actua
le pluries iteratur. Iō pnia ē de ipso iniungēda Ad
uertere autē debes triplex eē gen? pnie Est em qdā
penitētia priuata q fit in secreto qz sacerdos qlibet
die iniungit p pctis occultis est autē alia publica q fit
in manifesto p pctis manifestis: vt pegrinatio p mū
dū corpe nudo v. l. cū baculo cubitali vel hmōi. Et
hec etiā iterari pōtz a sacerdote iniūgi Est autē ter
tia penitētia q solēnis dicitur q fit in capite ieiunij
quadragesime z solum iniungit ab episcopo p enor
m crimine qd commouet totam urbem vel totum a
lium publicum z p paruulorū periclitacione cū scā
dalo populi ex perentum in curia. Hec iterat hec pe
nitentia ppter significationē eius qz designat fictio
nem hominis de paradiso terrestri que semel facta
est. Hec iniungit solēnis hec penitentia clericis pro
pter scandalū. qz post penitentiam solēnem non pōt
aliquis ad sacros ordines promoueri z infamis effi
citur. Similiter nō iniungit psonis ordinatis qz de
ferē ordini nō p sone. p. Quomodo hz fieri penitē
tia solēnis. ¶ Istō mō hz fieri solēnit. p. Penitentes
in capite ieiunij quadragesime cum suis p̄sbyteris
p sentē. se epō ciuitatis vel eius vicario ante fores
matris ecclesie sacco induti nudis pedibus vultib?
demissis coma demissa eisdem in ecclesia introdu
ctis epus cū clero dicit septem psalmos. Et postea
manum eius imponit aqua benedicta aspgit z cine

De sacramento

re capitibus eorum imponit cilicio colla eorum operit et de-
nunciat eis lachrymabiliter: quod sicut adam electus
est a paradiso ita ab ecclesia eijciuntur. Et tunc iubet episcopus
ministris ut eos ab ecclesia expellant clero eos persequente
et cantante illud responsum. In sudore vultus tui etc.
Et tunc in cena domini a suis presbiteris reduciuntur in ecclesia
et erunt usque ad octavas pasche ita quod communionem nec pa-
cem recipiunt: et tunc eribunt de ecclesia et erunt extra
ecclesiam usque ad talem diem sequentem. scilicet in capite ieiunij
anni sequentis et fiet sicut prius quolibet anno quousque adi-
torem ecclesie eis redeat et presbiter ab ecclesia secundum voluntatem
episcopi ad quem solum pertinet reconciliatio. Mulieres au-
tem comam non deponunt insignum subiectionis sed solum
virum. ¶ **Q**uestio. Nunquid debet penitens de quolibet peccato morta-
li confiteri. ¶ **R**esponsio. Etiam cōfiteri tenetur de quo
libet peccato mortali dum ad sui cognitionem pervenerit.
¶ **Q**uestio. Nunquid est de quolibet peccato veniali. ¶ **R**esponsio. Non
sed solum requiritur detestatio peccati et displicentia. Et
etiam motus devotionis in deum et in res sanctas unde venia-
lia peccata remittuntur per sacramentorum susceptionem
sicut eucharistie extreme unctionis et huiusmodi. Sicut re-
mittuntur ex motu eorum qui ad detestationem illorum pecca-
torum faciunt scilicet in confessione generali/consessione peccato-
ris et oratione dominice ubi dicitur. Dimitte nobis debita
nostra et huiusmodi. Sicut dimittuntur quando aliqua fiunt ex de-
votione dei et rerum sacrarum sicut ab asperzione aqua bene-
dicta et etiam benedictione episcopali benedictione sacerdo-
tali in fine missae et ex omnibus qui reverentiam prebent deo et
rebus sacris. Et hec intelliguntur in homine in quo solum
venialia sunt. Quia in eo homine in quo est veniale cum
mortali non remittitur mortale sine veniali nec veniale
sine mortali. ¶ **Q**uestio. Nunquid tenetur quilibet ad confi-
tendum. ¶ **R**esponsio. Saltem semel in anno et proprio sacerdoti cur

rato vel alij ex eius mādato. Nec pōt aliq̄s platus
dū p̄sare quin hō teneat a d̄ p̄fitēdum p̄ctā mortu-
ha q̄ p̄fessio nō est: nō solū iure posituo s̄z ēt iure di-
uino. ¶ Item qd̄ pōt aliq̄s alij p̄fiteri q̄ p̄prio sacer-
doti. ¶ Quilz tenet p̄prio sacerdoti p̄fiteri q̄ curā
aie eius h̄z et hoc saltē sēl i anno de oib⁹ p̄ctis suis
Tam p̄pter ptātem et iurisdictionem quā h̄z p̄prio
sacerdos sup̄ prochanum suū et eius vultum debet
agnoscere cū eius sit rediturus rationē q̄ etiam p̄
pter p̄ceptū ecclie. In illa decretali. Dis vtriusq̄se
rus. Scias tñ q̄ sunt quinq̄ casus q̄ excipiūtur in
q̄b⁹ pōt prochanus alij p̄fiteri q̄ p̄prio sacerdoti.
¶ Primus est si p̄fitens sit vaccabundus. Secus est si
domiciliū mutauerit. Terti⁹ est si culpā in alia pro-
chia p̄miserit. Quartus est ob p̄p̄riā maliciā sacer-
dotis q̄n reuelator est p̄fessionis vel incitat p̄fitens
tē ad p̄c̄m. Quint⁹ est in articulo mortis in quo q̄lq̄
sacerdos potest penitentem absoluerē. Et nota q̄
sacerdos nō d̄z audire p̄fessionē mulieris cum qua
peccauit de eo p̄ctō qd̄ cum ea p̄miserit. s̄z d̄z eā alij sa-
cerdoti remittere. Nec d̄z mulier ei p̄fiteri: sed debz
petere licentiam p̄fitēdi alij. Etia si ille negaret: de-
beret ad aliū ire tā p̄pter periculum peccandi cum
illo quā p̄pter minorē erubescētiā quā de p̄ctō ha-
beret. Nichilomin⁹ tñ si p̄fiteret illi et illā absolueret
cū emēdatiōis p̄posito absoluta esset. ¶ Et nota q̄
p̄ctā eadem quibus aliquis p̄fessus fuerit et absolu-
tus si iterū ea p̄fiteatur laudabile est et fructuosum
si p̄fiteatur et qui habet potestatem absoluendi. Et
tāto plus de pena satisfactoria et remittit p̄pter eru-
bescētiā p̄fessionis q̄ in penam satisfactoriā p̄putat
Et si p̄pter vñ clauū q̄bus sacerdotes absoluūt
p̄n̄ tōnēs posse aliquis p̄fiteri eadem peccata q̄ ab

De sacramento.

omni pena satisfactoria liberaretur: talis iteratio fa-
cit iniuriam sacramenti penitentie cū in eo nō impri-
maſ character ſicut in baptiſmo ꝑfirmatiōe ⁊ ordine
Nec ſit ꝑſecratio materie ſicut in ſacramēto eucha-
riſtie. In quo non licet hoſtiam ꝑſecratam iterum
eandē ꝑſecrare. Et nullū horū eſt i ſacramēto peni-
tētie licet imo fructuoſum eſt ⁊ vtile pluries eadē
pctā cōfiteri. ꝑ. Nunquid confeſſio ꝑ interpretē pōt
fieri vel ſcripturam. R. Cōfeſſio ꝑverba fieri debet
tam ꝑpter erubescētiā ꝑſitētis q̄ etiam ꝑpter ma-
iorē expreſſionē mētis cōceptus q̄ per verba habet
Uerū tñ i illis q̄ ſuos mētis cōceptus ſacerdotib⁹
non pnt expremere ſufficiunt alia ſigna mentē expri-
mentia per q̄ ſacerdos poſſit animū cognoscere cō-
ſitētis ſicut carētib⁹ loquela ⁊ mutis ſufficiūt ſigna
⁊ ſcriptura. Sīlīr vbi ſacerdos idyoma ꝑſitentis nō
intelligit ſufficit interpres vel ſcriptura. ꝑ. Quid
faciet penitēs in extrema neceſſitate poſitus q̄ non
habet copiam ſacerdotis cui valeat cōfiteri. R. Cō-
fiteatur deo vel laico ſi habuerit qui in tali neceſſi-
tate poſſet confeſſio fieri laico vel non ſacerdoti ꝑ-
poſito tamen retento conſitendi copiam habere po-
terit ⁊ neceſſitate ceſſante. ꝑ. Multos expert⁹ ſum
qui conſiteri neſciunt. Nunquid poſſum eis aliqua
interrogare ſi cōmiſerint ea. R. ꝑotes ſed interro-
gādo debes adhibere diligētīā et cautelam vt non
interroges de pctis inuſitatis ⁊ ad ꝑꝑriam perſonā
nō expectātib⁹ q̄ militi nō ē interrogādū de pecca-
tis religioſorū nec ecōuerſo ſīlīr nō ē interrogādū de
pctis illis q̄ ex abūdātia malicie adinuēta ſint niſi
a lōge ⁊ maxie a ꝑcis q̄ cū delectabilia ſūt pnt mo-
uere ꝑſitentē ⁊ ad eorū cognitionē deuenire q̄ prius
ignorabat. Nō de uſitatis q̄rēdū vtpote de mēdatio

furto p̄turlo ⁊ h̄mōi de carnalib⁹ aut p̄ circūstātijs
multis remotas. ¶ Que sūt circūstantie p̄ quas
aggrauat̄ p̄ctm̄ ⁊ q̄sunt interrogāde. S. Ille circū
stantie p̄ hūc versum declarent. Quis q̄d vbi quib⁹
cur quoties quō qñ. Quis ip̄ortat circūstātiā p̄dis
tionis p̄sone vt q̄s fecit. Iuuenis vel senex clericus
vellaic⁹ solut⁹ vel ligat⁹ q̄ sic aggrauat̄ p̄ctm̄ ⁊ tra
hitur in aliam speciē vt pote sit solut⁹ est ⁊ cognoue
rit mulierem solutā fornicat⁹ est. Si ligat⁹ est adul
terium est ⁊ sic de alijs peccatis. Quid importat cir
cūstantiam q̄ est effectus actus sicut furādo quis
plus furatur dānū maius infert vel rem non sacrā
furando furtū committit sed furando rem sacrā sa
crilegū committit. Vbi ip̄ortat circūstantiam loci
vt si peccatum fiat in loco publico sacro vel priuato
quibus scz auxilijs vel instrumentis vt si pcusserit
manus vel pugno aut baculo seu gladio: id est qua
intētiōe fecerit: vti si quis occiderit aliū vel percusse
rit rap̄endi rationis vel v̄ndicte. Quomodo impor
tat modum ⁊ qualitatem actus vt si percusserit for
titer aut remisse vel leuiter. Quando importat tem
pus vt si in tempore sacro peccatū commisit aut nō
sacro. Istas circūstantias debes a confitente dili
genter inquirere quia confitende sunt. Et maxime
ille que trahunt peccatum in aliam speciem sicut in
fornicatiōe ⁊ adulterio. S. ad ligatam accedere. simi
liter stuprū sicut deflorare virginem et sacrilegium
est agnoscere mulierē b̄dictam vel sanctimonialē
⁊ incestus cognoscere vxoris sue p̄sanguineā vel suā
In furto etiā est sacrilegiū ⁊ ī dolo periuriū ⁊ h̄mōi
similia alia peccata q̄ trahūt in aliam speciē pecca
ti. Caueas tñ vt iā dixi ne nimis descendas ad par
ticulares circūstantias p̄ctōꝝ carnalium. Sicut ca

De sacramento.

ueas ne psonā cum q̄ cōfītes peccauit nōiare eū co-
gas q̄ si eā nōiare voluerit p̄hibet sed solum inq̄-
ras de cōditionib⁹ p̄sone generalibus cū q̄ peccauit
Uerū si psona ligata vel soluta ordinato aut sacre
religionī p̄fessa ⁊ hūmōi ⁊ sic ḡnālī ne psonā p̄p̄iā
agnoscas. ¶ Ut video se psona debet accusare in
cōfessiōe solū ⁊ integre p̄fiteri. ¶ Etia vt scias qua-
liter debeat p̄fessio fieri p̄ditiones p̄ hos vsus repies
Sit simplex humilis confessio p̄a fidelis. Etq̄ fre-
quēs nuda discreta libēs verēcūda itēgra secreta la-
chrymabilis accelerata. Fortis ⁊ accusans: ⁊ sit pe-
re pata. ¶ Hui⁹ aut expō ē hec. Sit simplex. i. sine pli-
ca. vt nihil dicat nisi q̄ p̄tinet ad q̄ritatē peccati ⁊
qualitatē p̄ctōis. Humilis. i. miserū se clamet peni-
tens p̄dura. s. cōtētiōe recta fidelis. i. vera frequēs
.i. sepe fiat. Nuda. s. sine inuolutione aut obscuritate
verborū discreta. s. maiora peccata dicat cum maiori
pōdere. Libens. i. voluntaria verēcūda. s. erubescē-
do de p̄ctis ⁊ nō iactādo de bonis: itēgra. s. q̄ nihil
celet q̄ alī absolui nō posset cū non fiat absolutio
vnius p̄cti mortalis sine alio. secreta. s. ad for̄ peni-
tētiē vbi de occultis p̄sciētiē agit lachrymabilis q̄-
tū ad dolorā de p̄ctis p̄missis accelerata scz vt statī
p̄fiteat ⁊ nō dilationē p̄fiteādi faciat. hoc tñ nō est de
necessitate p̄cepti qm̄ q̄libet tenet solum semel i an-
no de ratioē p̄cepti cōfiteri. s. ip̄ascate laudabile tñ
est vt homo post lapsum statim cōfiteat tam p̄pter
recuperandam gr̄tiā quē amisit q̄ p̄pter periculū
mortis cuius certitudinē t̄p̄is nō cognoscit. Fortis
.s. vt p̄pter erubescētiā cōfiteri peccata nō dimittat
Accusans. s. seip̄ ⁊ nō aliū ⁊ sit parata q̄ cōfītens
oꝝ sacerdoti i oībus obedire q̄tū ad ea q̄ sūt i foro
penitētiē. Ecce igitur petre dixi de q̄bus confessio

fieri debet & qualiter facienda sit.

Detr^o. Et post p^oessionē penitentis sequit^r
absolutio sacerdotis. I^o de absolutioe ei⁹
mihi dicas. Et p^omit^r. Utrū q^ulibet sacer-
dos i necessitate possit ab oib⁹ p^octis absolvere peni-
tentie. ¶ **Q**. In casu necessitatis vbi de morte p^ofitē
tis time^r. Quilibet sacerdos ab oib⁹ p^octis p^ot ab-
solvere p^ofitentē ab omni vinculo excom^omunicatiōis.
Inuēgēdo tñ pri^o ei q^u si ad statū sanitatis puenerit
& necessitas cessauerit q^u adeat ep^om vel eius penitē-
tiarū & suscipiēda penitētia p^o maiorib⁹ peccatis p^o
q^ubus ei est remittēd⁹. Sⁱl^r si excom^omunicatus fuerit
q^u adeat iudicem ad satisfaciendū p^o p^otumatijs & de-
lictis. Alioq^un si neglexerit in pristina secundum bo-
nifaciū octauū retrudetur suam vti habet de sēte.
excom. & interdicti. ¶ **E**os qui a suā. ¶ **P**. Nunquid
extra necessitatē quilibz sacerdos p^ot quēlibet ab-
solvere & a q^ubuscunq³ p^octis. ¶ **N**ō q^u l³ potestas sa-
cerdotalis q^u p^ofertur in ordine se extendat q^utu⁹ est
de se ad oia p^octā remittenda. ¶ **C**lerū⁹ ad vsum hui⁹
potestatis sequitur iurisdic^otiō q^u iurisdic^otiō a maio-
rib⁹ in inferiores descēdit. Ideo p^ot superior aliqua
sibi reseruare quib⁹ iudiciū inferiori nō p^omittit. sūt
sūt quinq³ casus retentia iure p^o o quib⁹ simplex sa-
cerdos remittit penitēte superiori. ¶ **P**rim⁹ est qñ
imponēda est solēnis p^oniā. ¶ **S**ecūdu⁹ est de exco-
municatis a iure vel ab homine qñ inferior sacer-
dos non p^ot absolvere. ¶ **T**ertius est qñ inuenit in
penitente irregularitatē p^otractā p^o cuius dispensa-
tiōe debet eū ad superiorē remittere. ¶ **Q**uart⁹ de
incendiarijs est. ¶ **Q**uintus est qñ p^osuetudo est in
aliquo episcopatu q^u enormia crimina ad terrorem
episcopo reseruantur: q^u p^osuetudo in talibus dat &

aufert potestatem cui illi omnia aut crimina in his personis continentur. Qui agit incestum deflorans aut homicida.

Transgressor voti periurius sortilegusque. Sacrilegus patrum percussor vel sodomita. Et merita fides faciens incedia plis. Oppressor blasphemus hereticus omnis adulter. Clericus percussus is ardeat presule. Istos casus solent episcopi retinere. Sed in aliquibus diocesibus propter peccatum multitudinem et locorum remotionem et scandalum citationem. Episcopi aliquorum dictorum casuum curatis sacerdotibus committunt. Etiam sanctas consuetudinem locorum absoluunt a quibusdam et a quibusdam non. Unum bonum est casus reservatos ab episcopis sacerdotibus agnoscere quam absoluentes a retentis quibus non possunt peccare. de his autem casibus supradictis papa retinet tres. scilicet percussor clericus cum atroci iniuria incedia rios ecclesiarum et falsarios litterarum papalium. Item. Expositionem dictorum casuum michi dicas. B. Expositio eorum manifesta est verumtamen aliqui tibi dicant. Incestus est concubitus carnalis inter personam eiusdem sanguinis: sicut cum matre filia sorore/neptem/matertera/germana/vel eiusdem affinitatis. scilicet cum consanguinea uxoris proprie usque ad gradum prohibentem. Et sicut causatur ex parte viri incestus sic ex parte uxoris quam cognoscitur a cognato viri sui. Deflorans. scilicet virginem quia virginitas est summum bonum et angelis preparat et ei ceteris fructus attribuitur. Et ideo illicita defloratio virginis. scilicet extra bona matrimonii summus peccatus est et dicitur stuprum. Et ad hunc modum refert raptus qui est violenta mulieris oppressio. Homicida. scilicet voluntarius sicut insidiando invadendo consilium auxilium prebendo vel casu facto debita diligentiam non adhibendo prohibens non remouendo seu rei illicite ex qua homicidium sequitur operam dando. Transgressor voti. scilicet extra casum necessitatis. Periurus coram iudice vel pluribus ex quo scandalum orietur. Sortilegus

gus diuinatores carminatrices demonū auxiliū ino-
cātes ⁊ eis ex reuerētiā facientes Sacrilēg^o .s. aufe-
rēdo rē sacrā de loco sacro Adhuc casum referē vio-
latio ecclīarū vel locorū sacrorū .s. violēter hoīez extra
hēdo crimē fornicatiōis vel sāguinis effusiōē in eis
ppetrādo. Et sīlīr monialē ⁊ bñdictā mulierē carna-
liter cognoscēdo filiōlā suā ⁊ cōmatrē. Patrū pcuf-
sor. .s. volūtariē rōe vīdicte velituri vel illicitū faciē-
do ex quo p̄ris aut matris pcussio seq̄tur. Sodomiz-
ta. .s. hoīscū hoīe vel mulieriscū in liere extra debitū
vel cū bruto. Ad hunc modū referē oīs moliciēs car-
nalis pcuratō p̄tractū mētita fideliscū itē rōe fallē
diuēciēdi vel dānū īferēdi vī i seruis apparet q̄ res
dñorū suorū seruare debēt sīlīr vbi alteri p̄iudiciū gñā
sicut debitorib⁹ appet vbi fidei p̄misse subuenire pōt
q̄rendo soluēdi dilatiōē Ad hūc referē eē p̄iurium
p̄uiciōsū faciēs incēdia domorū ecclesia p̄ter tñ casū
iusti bell^o .p̄lis ex p̄ssor. .s. spōtē ad hūc casū pcuratō
sterilitatis ⁊ abortiuorū ⁊ si fet⁹ pereat⁹ fuerit ⁊ for-
matus in vtero vel in v̄tre homicidiū ē ⁊ ad casum
homicidiū referē eius destructio Blasphemus. .s. bla-
phemā do deū ac sāctos Et similīr adhūc casū referē
oīs ydolatria ⁊ demonum veneratio q̄ hoc est blas-
phemia ī deum ⁊ heresis est. Hereticus. .s. p̄tra deū
falsa sentiēdo cōtra articulos fidei p̄dicando docen-
do apperte vel secrete. et oēs factores ⁊ consentiē-
tes heretici reputātur Similīr ad hūc casū refertur
p̄dictus asus. .s. demonum veneratio ⁊ oīs cōtume-
lia creatoris Dis adulter. .s. accedēs ad thorum al-
terius vel thorū violās illicito cōcubitu siue vir siue
mulier Clerū pcutiēs. .s. aio iniurādi vel violentiam
īferēdo in se vel ī rebus sibi cōiunctis vt vestimētis ⁊
h̄mōi Et si atrox fuerit. iniuria aut enormis ad for-

De sacramento.

lū papā ptinet absolutio. Sunt autē plures pſone q̄
 a ſuis p̄latis absolūti poſſūt. Primo ſi pcutiens ſit ī
 articulo mortis. Secūdo ſi ſit hoſtarius alicuius viri
 potentis: dū tū ex ppoſito vel odio clericū grauiter
 nō pcuſſerit. Tertio ſi dñs pcuſſerit ſeruū leuiter et
 maxie qū ppter eius abſentiā vel defectū damnum
 incurrit. Quarto ſi pcuſſerit neſciēs clericū eſſe: iā
 mulier clericum pcutiens ſi ſue pudicitie inſidia tur.
 Quinto ſi regularis regularē pcutiat niſi ſit exceſ-
 ſus enormis. Sexto ſi pcutiēs ſit paup. Septimo ſi
 habeat inimicitias capitales. Octauo ſi pcutiēs ſit
 impubes ſenex vel ipotēs in hiſ caſibus pnt pcutiē-
 tes clericū absolui a ſuis p̄latis nō remittēdo ad pa-
 pā. Sūt autē ſeptē caſus alij in q̄bus pcutiēs clericū
 excōicationē non incurrit. Primus ſi pcuſſerit cau-
 ſa diſcipline vt magiſter vel p̄latus. Secūdo ſi ex ioco
 ſa leuitate pcuſſerit. Tertius ſi inuenerit eū turpiter
 cōuerſantē vel agētē cum vxore matre ſore. vel ſi-
 lia. Quartus ſi ſtatim vim vi repellat cū moderamē-
 ne in culpa tutele. Quintus ſi ignoret eum eſſe cleri-
 cū. Sextus ſi inuenerit ſi apoſtaſia poſt trinā monitio-
 nē ei factā. Septimus ſi clericus ſe tranſfert ad actū
 penitus cōtrarios: vt ſi fiat miles pugil aut bigam⁹
 etiā ſi furto dephēdaſ vel occiderit. In hiſ caſibus
 ne pcutiēs clericū ſentētiā excōicationis incurrit nec
 peccat. ¶ Quia excōicatio ſeparat hominem a ſa-
 cramētis. Dic quomō ī foro penitētie erga excōica-
 tum ſit agēdū: an prius debeat absolui penitens ab
 excōicatione q̄ absoluaſ a pctis. R. Prius debet
 absolui penitus a ſententia excōicationis ab eo qui
 habet poteſtatem absoluendi eo q̄ excōicatio ſepa-
 rat hoīem a ſacramētis q̄ absoluaſ a pctis niſi caſ⁹
 mortis emineat: in quo poteſt quilibet ſacerdos ab

Penitentie.

So. xxxiij.

di excommunicatione et ab omni peccato absolueret ut dictum est. **¶** Et
ei iniungendum est quod sanitate recuperata ad iudicem ibi
ut satisfaciat de emenda et communicatione. Quod si recusa
uerit adire iudicem post sanitate recuperata secundum noua
iura ipsam sententiam retrudetur ut habet in vi. li. de se.
excom. eos qui a sententia cano. **¶** Ad quem pertinet abso-
lutio excommunicationis. **¶** Duplex excommunicatio: una di-
citur maior et alia minor. Absolutio maioris excommu-
cationis que lata est hodie seu a iudice pertinet ad eum qui tunc
litteras excommunicationis aut ad eius superiorem. Si
vero excommunicatio lata sit a iure tunc episcopus potest ab-
soluere exceptis sex casibus quos sibi papa iurisco-
nditor reseruauit. **¶** Primus est quando aliquis iniecit manus
violenter suadente dyabolico in clericum vel religiosum.
Secundus est de illo qui ecclesiam incendit et est denunciat.
Tertius est de illo qui frangit ecclesiam et est denunciatus.
Quartus est de illo qui scienter communicat in diuinis
excommunicatis nominaliter papa. Quintus est de illo qui fal-
sat litteras omni pape. Sextus est de illo qui cum excommu-
nicatis communicat in crimine pro quo excommunicati sunt. Non oportet enim
absolui nisi ab eo qui eum excommunicauit si non est eius subditus
nisi propter difficultatem accedendi ad ipsum et sic absoluetur
ab episcopo vel a sacerdote proprio premissa iuratoria cautio-
ne quod prestat mandatis iudicis illius qui tulit sententiam alioquin
in eadem sententiam retrudetur ut dictum est in precedenti articu-
lo. **¶** Ubi scias quod ille qui precipit cum excommunicato in crimine
cum sententia confortando consulendo ut obstinate su-
stineat maiorem excommunicationem incurrit et non potest ab-
solui nisi a iudice qui tulit sententiam. **¶** Si vero aliquis ex-
communicatus a iudice cum suis participatibus tunc participa-
tes cum eo non possunt absolui nisi a iudice qui fert sententiam ni-
si in casu necessitatis ut dictum est. Sciendum est tamen quod bo-
nif. viij. confirmando decre. Inno. iij. et Greg. x. sub

De sacramento

rñ pdecessor prohibuerit vt nullus iudicium excōicare p
 sumat maior excōicatione picipātes cū excōicatis
 in locutiōe ⁊ aliis casibus qbus participās solū mi
 norē icurrit nisi monitiōe canonica pmissa aliter nō
 teneat sentētia vt habet in ca. Statuimus ⁊c. Cōsti
 tutionē ⁊c. Statuit de sentētia ex cō. li. vi. p. p. dē
 ne excōicat⁹ absolui a iudice inuitus. S. Immo qz
 sicut excōicatio fert i aliu iutū/ita etiā pōt absolui
 inuitus ⁊ manēre excōicato in cōtumata potest iu
 dex q excōicauit discrete remittere excōicationē ius
 te lata si videat expedire saluti illi⁹ in quē excōica
 tio lata est. p. Nūquid ille q est excōicatus plurib⁹
 excōicationib⁹ potest ab vna absolui remanēte alia
 S. Immo qz excōicationēs cognitionē nō hnt ad in
 uicem: ⁊ id q ē excōicatus plurib⁹ excōicationibus
 potest ab vna absolui remanente alia: verūtm qñ ali
 quis ē excōicatus plurib⁹ excōicationibus ab vno
 iudice: si absoluat ab vna itelligit absolui ab oibus
 nisi contrariū exprimat⁹ vel ex pluribus causis ⁊ oī
 uersis sit plures excōicatus ab eodē A diuersis no
 iudicibus excōicatus si absoluit⁹ fuerit ab vno nō ē
 absoluit⁹ ab aliis nisi absolutio vni⁹ firmet ab aliis
 p. Qz excōicatio non ifligit nisi p peccato nunqd
 potest iudex absoluere excōicatum a pctō p quo tu
 lit contra eū sentētiā sicut ab excōicōtione absoluit
 S. Tua petre qstio ptātez clauū ecclesie reqrit Et
 autē scias qd qris agnoscere debes scire ecclie clauē
 eē duplicē Quaz vna est clauis iurisdictionis ⁊ alia
 clauis ordis Clauis iurisdictionis respicit eccliaz
 militante a q indigni eiiciūt p ptātez superioris ad
 quos spectat iurdictio Et ideo supiores plati hāc
 clauē iurisdictionis hnt ⁊ ad eos ptinet p ex cōica
 tionē a perceptione sacramentoz ⁊ communione sū

delin pumaces separe ⁊ eos ab excōicatione absol
 uere: qz vero sacerdotes sicut electi officiales archi
 diaconi. ⁊ hmoi habēt hāc iurisdictionē ⁊ clauē iuris
 dictionis. Ideo delinqntes contumaces pnt excōi
 care ⁊ ab excōicatione absoluerē ē excommunicas
 ros iuitos. Laus aut ordinis respicit ecclias tru
 phantē ⁊ hz dignos ad celū ordiare ⁊ indignos pel
 lere. Ideo soli sacerdotes q sūt mediatores int deū
 ⁊ hoies solū hnt hāc clauē qz p pctm mortale ei cū
 homo a regno celoz. Ideo absolutio mortalis pcti
 ad solos sacerdotes ptnet qz huiusmodi ordiis clauē
 habēt. Et scias q null⁹ a peccato iuit⁹ absoluit: lz i
 uir⁹ ab excōicatione absolui possit: qz oē pctm ex vo
 lūtate mittit ⁊ pcedit Et iō sicut nō pmittit pctm
 nisi ex volūtate ita non remittit nisi ex volūtate. s. vs
 sicut a nobis ē ipetratū volūtarie ita volūtarie dete
 stes a nobis Et sic iuit⁹ nō absoluit a peccato aliq⁹
 Sz ab excommunicatione iuit⁹ non potest absolui
 vtoictū ē ibi s. Igit p⁹ q lz iudices pnt absoluerē ra
 tione iurisdictionis ab excōicatione non tñ a pecca
 to: ⁊ fidicas q iudex sacerdos ab vtroq absoluit di
 co q non absoluit a peccato rōe q iudex ⁊ rōe sue iur
 isdictionis. s. rōe q sacerdos ⁊ q hz clauē ordiis Et
 qz excōicatio non ferf i aliquē nisi p pctō. iō sp post
 absolutionē iudicis ab excōicationē dz fieri absolutio
 a sacerdote p pctō Et dz sacerdos laicis itinare q
 ea nō cognoscūt. ¶ De absolutiōe maioris excōi
 catiōis ad quez spectat dixi Hūc de absolutiōe mīo
 ris excōi catiōis dicas Utrū s. plex sacerdos possit
 a mīori excōicationē absoluerē. ¶ Sic svt scias ex
 qb⁹ cāet mīor excōicatio q puenit pncipatib⁹ cū ex
 cōicat maiori excōicatōe his s. lib⁹ agnosces Sīp de
 lictis anathema qz efficiat Sz orare vale p munio

De sacramento

mensa negereſ. Os ſc̄z oculū dādo. Quare vt nō oreſ
cū eo. Vale ſc̄z nō ſaluēſ. Cōio vt non cōicetur cum
eo i ſacramētis. Mēſa negetur vt nō cōmedatur cuſ
eo. Cū i hīs caſib⁹ minor ē excōicationē p̄cipians i
currit. et a ſimplici ſacerdote pōt abſolui vt dictū ē
ibi Si p̄cipāſ excōiceſ cū excōicato a iudice nō po
teſt abſolui niſi a iudice excōicāte. Et ſi p̄cipian
tes in crimine ſuſtinēdo ⁊ fauēdo excōicatum i cri
mine p̄ quo eſt excōicatus. Tal p̄cipians maiorem
excōicationē incurrit vt ibi dictū eſt. ¶. Nūquid i
cū excōicatio aliquo aliq̄ p̄cipationē habere abſq̄
p̄ctō. ¶. Licet caſibus q̄ p̄ hos ſuſus designātur. Nec
anathema tibi ſoluūt ne poſſit obefſe. Et tūc lex hūi
le res ignara neceſſe. Et tūc ponit q̄ i excōicato loq̄
p̄utilitate ⁊ ſalute aīe ſue. ſi r ⁊ alia ſb̄a inferret fa
miliarius ⁊ facilius verba ſalutis ſue recipiat. lex ad
matrimonium refertur. quia mulier tenetur ſemper
viro obedire ⁊ ei debitu reddere ſc̄m legē hūile ad
ſubiectionē referē q̄ filius tenet obedire patri ⁊ ſer
uire ei. Et loq̄tur hic de filio nō emācipatis q̄ emā
cipati filij tenent euitare p̄rem excōicatum. Similit̄
ſeruus tenet obedire dño in hīs i quibus dño ē obli
gatus. Nota tamen q̄ i vxor poſſit p̄cipare cū vi
ro excōicato. ⁊ filius cū patre ⁊ ſeruus cū domino.
veruntamē ſi feratur ſententia in virū patrē aut dñz
vxoꝝ filioſ ⁊ ſeruos interdicto eccleſiaſtico ſuppo
nēdo interdicti ſunt nec a ſacramēta recipiēdi res
ignotata qñ ignorat ſimplr q̄ ſit excōicatus. Neceſſe
ad neceſſitatē vite refertur q̄ peregrinis trāſeunti
bus p̄ terrā excōicatorū licet eis cibaria emere cū nō
habeāt aliundē recurſum ſeu alibi nō recipiāt. Et
neceſſe refertur ad excōiatum cū in articulo neceſ
ſitatis extitit q̄ tunc ſubuenit nature ad primū etiā

casus. s. vtile vt dicunt quidā repetitio debiti refert
 qz repeti debiti ab excōicato potest fieri: qz si moue
 tur ad salutē suam cum ad satisfactionem mouet.
 Similiter oēs casus p̄miles ad ipsum referuntur.
 Igitur vides petre q̄ prius absoluendus est excōi
 car⁹ ab excōicati oē a iudice q̄ a sacerdote p̄ p̄ctis
 Et quō p̄cipādū sit cū excōicato z quō nō ad qd
 p̄tinet sniam excōicationis ferre q. s. habent clauē
 iurisdictionis ordinariā v̄l delegatā. Et p̄i tñ auctori
 te p̄pria clauē iurisdictionis ordinariam habeāt in
 suis diocesibus z excōicare auctoritate p̄pria p̄nt.
 Sacerdotes nō prophanos excōicare non p̄nt nisi
 ex cōmissione eis specialit̄ factā aut̄ i casibus certis
 sibi a iure cōcessis. s. furto rapina z h̄mōi. De dupli
 ci igit̄ excōicatione dcm̄ est scz maiori z minori q̄ li
 cet vere separet hoīez a sacramētis z a sacramētoꝝ
 cōione nō tñ vtraqz a cōione fidelīū z p̄sortio quia
 maior solū a p̄sortio fidelīū separat z nō minor. Et
 de minori potest simplex sacerdos absolvere. p̄.

Quia in sacramento penitētie post p̄fessio
 nē z absolutionē sequit̄ satisfactio: iō de
 mō satisfaciēdi michi dicas. Et p̄mo si sa
 cerdos debeat tantā p̄niam inuigere q̄ tā meruit
 p̄ctōr i peccādo. B. Ad iungēdā p̄niaz penitēti nō
 pōt sacerdos totā p̄niam inuigere penitenti q̄ pro
 p̄ctis mortalib⁹ requiritur: qz i hac vita expleri nō
 possit. Similit̄ qz scdm̄ quantitatem cōtritionis ē
 pena diminiut̄ quā sacerdos non cognoscit. Nō d̄r
 q̄ p̄nie sunt arbitrarie scz ad arbitriū sacerdotis q̄
 discrete consideret conditiones penitentīū z possi
 bilitatē. Tñ z si tota penitentia nō soluat̄ in hac vi
 ta q̄ p̄ p̄ctis debet̄ in purgatorio expurgē z soluet̄
 post hāc vitam qm̄ reatus pene tēporalis semp̄ per

De sacramento.

cōfessionē remanet ad quē fuerat obligat⁹. s̄l̄r non
opt⁹ q̄ sacerdos iniūgat p̄niam sp̄ q̄ de iure p̄stitu-
ta ē p̄p̄ necessitates p̄sonarū s̄z vt d̄c̄m̄ est ad ei⁹ arbi-
triū discretū ē īponēda. ¶. Hū qd̄ infirmis iūngē-
da est p̄nia. ¶. Non qz si illis iniūgeret penitentia
ad illā tenerent quā facere aut p̄ficere non possent
ideo ē eis inotescēda z nō iniūgēda. Tū inotescē-
dum est eis vt doleāt de p̄ctis z p̄soleāt de m̄ia dei z
q̄ per amicos p̄currēt elemosinas z orōnes z h̄mōi
p̄ ipsis fieri. S̄l̄r q̄ habeant p̄positū abstinendi a
p̄ctis si de infirmitate p̄ualescerint aut resurgant.
¶. Hū quid pōtyn⁹ p̄ alio satisfacere. ¶. Ad cui⁹
dētū tue q̄stiois scias duplicē eē effectū satisfactio-
nis. ¶. Prim⁹ est excusio causarū sequētū peccatorū: z
isto mō p̄n̄ia est medicina qd̄ ad euitādū peccatū
sicut ieiuniū z p̄grinatio domat corp⁹ penitentis z
attenuat vt ampli⁹ illud p̄c̄m̄ nō cadat z isto modo
non pōtyn⁹ p̄ alio satisfacere: qz peregrinatio z ieiū-
niū nō domat corpus alteri⁹. Sc̄ds effect⁹ p̄nie
est solutio debiti p̄ctōz p̄cedētū in quo penitēs fue-
rat obligat⁹ post p̄tritionē cōfessionem z absolutio-
nem. Quantū ad hoc vnus potest satisfacere p̄ alio
ita tñ q̄ ille p̄ quo alē satisfacit sit ī charitate z gr̄a
z q̄ habeat aliquē defectū quē satisfacere nō possit
Hec satisfactionem facere quē alius p̄ eo facit: qz si
in peccato mortali fuerit satisfactio ab alio p̄ eo et
non p̄dest: z si potens fuerit d̄z p̄ se ipso satisfacere:
potest tñ ab alio adiuuari. ¶. Hū quid indulgētie
p̄sunt penitentibus absolutionē pene ad quā peni-
tēs est p̄ peccatis obligatus. ¶. Scias q̄ penitens
est ad maiorē penā obligat⁹ q̄ sit illa q̄ a sacerdote
ei iniūgit quā ī purgatorio expurgāda est: qz idul-
gentie ex merito p̄ssiois x̄pi z sanctorū cōceduntur

tm̄ valēt q̄tū p̄dicantur. Ideo debito illius plene penitentē absoluunt ⁊ diminuunt eam penā. Scias etiam q̄ ad hoc q̄ indulgentie valeant quattuor requirunt: videlz duo ex parte suscipientis: ⁊ duo ex parte dantis. Primo ex parte dantis requirit potētia ⁊ hoc pertinet ad clauē iurisdictionis ⁊ ad superiores pertinet: scz ad papam ⁊ ad ep̄os qui habent dispensationem thesauri ecclesie. scz meriti passionis xp̄i ⁊ sanctorū. Secūdo requirit cā rationabilis dandi. scz vtilitas ecclesie ⁊ hoc pertinet ad clauē scientie. vñ p vtilitate ecclesie ⁊ veneratione sanctorū sunt dande indulgentie. Et sic ista duo. s. auctoritas ⁊ vtilitas ecclesie requiruntur. Et qz papa plenariam potētem habet super thesaurum ecclesie ⁊ alij prelati limitatem ideo solus papa plenariam potētem hz dandi indulgentiam. Ep̄i vero scdm̄ eius confessionem. Ex parte vero suscipientis s̄r duo requirunt scz idoneitas ⁊ dispositio suscipiētis q̄ sit in statu gratie ⁊ sine peccato mortali. Secundum est deuotio ⁊ fides ad impletionē eius qd̄ per indulgentiam denotatur. Ista ergo quattuor de necessitate ad hoc q̄ indulgentie valeāt debent occurrere: ⁊ si vnū defuerit indulgētie non valent. Et istz q̄ indulgentie non valent penitentibus ⁊ confessis ad diminutionem pene debite peccatis.

De modis satisfaciendi.

Detrus De modis alijs satisfaciendi mihi dicas. Quot sūt ptes satisfactiōis q̄b^o penitētie sūt inuigēde. B. Tres ptes satisfactiōis sūt scz oꝛo elemosinarū ieiuniū. qz p̄m̄a vt dcm̄ est nō solū est satisfactoria p̄ p̄ctis p̄teritis s̄ ē medicina p̄tra futura p̄ctā. Ideo pueniēs videt̄ vt talis p̄nā inuigat̄ que sit remediū p̄tra futurorum occ̄
e. iij.

De modo

caſiones pctōꝝ. Jō cōtra ꝑboſos ⁊ vacabūdos oꝛo
nis ꝑnia imponat. Q: oꝛo eleuat mentē in deū cō
tra gulosoſ ⁊ delicioſoſ ieiunij penitentiā deſ quia
ieiuniū ſonat peſtes corpis. Cōtra auaroſ ⁊ ambitio
ſoſ ꝑnia elemoſine donec vt ſic contraria ꝑtrarijſ
curent. Ad oꝛonem vero ꝑtinēt oīa opa ſpūalia. Ad
elemoſinam oīa opa mie Ad ieiuniū oīa carnē affli
gentia ſicut vigilie ꝑegrinatiōeſ diſcipline ⁊ hūmōi
ꝑ. De quolibz iſtoꝝ michi dicas: ⁊ primo de oꝛa
tione. Altrū orando ſemp requirāt actualiſ attētiō
neceſſaria eſt in oꝛone ad ꝑſequendū finē ⁊ melius
ꝑmū: qz tamē mēs hoīſ labiliſ eſt ſufficit habitua
liſ attētiō q̄ ex ꝑma attentiōe actuali ꝑcedit ⁊ vir
tutē hꝝ ex ea ſicut vidimus in exēplo ꝑiectioniſ la
pidiſ. Sicut motio hoīſ lapidē ꝑicientiſ durat ꝑ
eſſentiā actꝝ dū manū lapidi apponit mouendo: ſi
ꝑtus ſcde motiōiſ lapidiſ manet dū lapis ex vi mo
tionis ꝑme mouet lꝝ ꝑme motioniſ virtutiſ continue
debilitet aut qz lapis deſcit aut a ꝑtrario motu mo
uet niſi iterū moueat ⁊ ſic ſuo mō de oꝛatiōe. Quia
oꝛo ꝑrimo mouet a deuotione oꝛantiſ ⁊ attentione
actuali ſcđm eſſentiā. Sed qz mēs ad alia ꝑpter in
firmitatē hoīſ ⁊ euagatio mētis rapiꝑ ideo manet
attētiō virtutiſ ⁊ habitualiſ vt mota ab attētiōe ac
tual: ſcꝝ ꝑma deuotiōe ſicut motio lapidiſ hꝝ ꝑtutē
et ꝑmo mouēte ⁊ effectū ſic oꝛo hꝝ effectū ſuum ex
ꝑma attentiōe actuali ⁊ deuotiōe niſi tāta fiat eu
gatio qꝫ oꝛo amittat ꝑtutē ꝑme attētiōiſ ſicut ꝑtꝝ
in illiſ qꝫ hoꝛaſ ſuaſ dicēdo ad alia ſe trāſſerūt qđ
nō ꝑōt eē ſine culpa ⁊ maxime qñ ad ꝑtrariū oꝛoniſ
mens ſe tranſfert ſicut ad ꝑctā illicita tūc non eſt ſi
ne culpa mortali. Ideo neceſſariū eſt vt hō i oꝛan
do aut hoꝛaſ dicēdoſ frequēter reuocet cor ſuū ad

se ipm. Ideo nota q in oratione dz esse triplex attē
tio prima est ad verba qbus petim⁹ scda est ad peti
tionē ipam. Tertia est ad ea q petitionē circūstant
sicut est necessitas p qua de⁹ petim⁹ r rogat. Et si ali
qua istarū absit nō est reputāda attēta oratio quia
etiā illi qui nō intelligūt petitionis vba ad orōnem
attēti eē possunt. Et iō eis sufficit pma scda attētio
vt pz in laicis q vba latina nō intelligūt. in summa
ergo scias q euagatio mētis in oratione facta a p
posito nō est sine pctō r impedit fructū orationis si
ad ptrariū orationis fuerit pctm mortale est si vero
nō fiat euagatio a pposito sz ex infirmitate mētis so
lūmō nō est pctm nec ipedit oratiōis fructū cū vir
tutē hēat ex pria attētiōe vt dcm est. Ps. Nunquid
dz eē oratio sempvocalis r nō mētalīs. B. Oratio
cōmunis q fit p populo a ministro ecclesie debet eē
vocalis vt omībus innotescat. Oro vero singularis
psone siue fiat p se siue p alijs pōt eē mētalīs verum
tū vocalis ei adiūgīt ppterea tria. Primo ad exci
tādū iteriōrē deuotionē. Scdovt hō deo seruiat de
oib⁹ q hz: non solū mēte sed et corpore r ore. Tercio
vt mēti affectio vehemētī⁹ p vocē exprimat. Ps. Hū
qd ille q tenet ad diuinū seruitiū dicēdū vt pote ho
ras canonicas r illud obmisit est iniūgēdū q iteruz
illud dicat. B. Hō qz ad hoc seruitiū diuinū ē ordi
natū vt ordinate dicat. r ideo si aportheret semper vt
obmittēs illud idē diceret r resumeret in ordinate
diceret illd qz officiū passidīs forte diceret post pas
cha q eēt absurdū. iō iniūgēdū est eis aliud vt pote
psalteriū r hmoi. Ps. Que orō ad satisfaciēdū ma
gis pgruit q laicis est iniūgēda. B. Oro dñica. Ps.
Ediffere mihi q sūt illa q i ipa petim⁹. B. Septē pe
nitōes i ipa ptinēt q tibi breuī declarabo pmo tñ

De modo satisfaciendi

ut fiducialis ad ipsum accedam⁹ ei⁹ charitatē p̄mitus
 et maiestatem p̄stitemur ideo dicim⁹. *¶* *¶* n̄ ecce cha-
 ritas ei⁹ erga nos vel ip̄e ad nos tanq̄ ad filios cō-
 descendat deinde ei⁹ excellētia p̄stitemur cū dicim⁹ q̄
 es i celis q̄ es p̄ essētia et nūq̄ deficiis i celis sup̄ oia
 et excellētia et p̄tate h̄is. Deinde accedim⁹ ad petēdū
 q̄ ip̄e finis n̄r ē. *¶* *¶* petim⁹ ut eo fruamur et ei⁹ gl̄ia
 iō petim⁹ p̄mo nomē ei⁹ in nobis sanctificari. ut sic
 in eū desiderii n̄r p̄ dilationē ferat. *¶* *¶* dī: sancti-
 ficet nomē tuū nō q̄ i se sc̄m sit cū sp̄ sc̄m sit s̄z sancti-
 ficetur in nobis et p̄ illud sc̄m sumus. Secūdo peti-
 mus ex hoc ei⁹ gloria perfrui ideo sequit̄ adueniat
 regnū tuū. deinde petim⁹ q̄nq̄ q̄ nos ordināt ad ip̄az
 gl̄iam quorū duo p̄ nos ordināt. alia tria p̄ acc̄is. p̄-
 mū q̄ nos ordinat ad gloriā q̄ ē tertii ip̄etitōe ut sē
 per ei obediā deo seq̄. Fiat volūtas tua sicut i ce-
 lo et in terra q̄si dicat sicut angeli obediūt tibi i celo
 ita tibi obediāmus i terra. Quarto petimus ut def
 nobis subsidium perueniendi adhunc finem ut vita
 nostra seruet̄ tā sp̄ialis q̄ corporalis. Ideo dī *¶* *¶* da
 nem nostrū quotidianū da nobis hodie. Siue intel-
 ligatur de sacramento eucharistie per quē sp̄ialis
 vita p̄seruat̄ siue de pane materiali p̄ quē vita cor-
 poralis seruat̄. Deinde petim⁹ tria q̄ nos ordinant
 ad ip̄az curiā p̄ acc̄is p̄ remotionē phibentis. Et
 sūt tria q̄ nos ip̄ediūt ad pueniēdū ad beatitudinē
 p̄mū petim⁹. Ideo petim⁹ ip̄m remoueri a nobis
 sic dicim⁹. Et dimitte nobis debita n̄ra etc. et hec est
 quinta petitio sc̄do petimus remoueri a nobis ten-
 tationē q̄ nos disturbat. Et sic sequit̄ sexta petitio.
 Ideo dicim⁹ et ne nos iducas int̄tationē. Tertio
 petim⁹ amoueri penalitatē p̄sentē. et sic est septima
 petitio. iō dicim⁹. Sed libera nos a malo. Et sic sūt

septē orationes dñice orationis ⁊ sic petre q̄tū ad te spectat de oratione tibi dixi.

¶ De elemosina.

Detr^o. De sc̄da pte satisfactiōis. s. de elemosina mihi dicas an cadat sub p̄cepto ⁊ q̄lit sit elemosina. **R.** elemosina ē duplex q̄dam corp̄alis alia sp̄ialis: ⁊ vtraq; cadit sub p̄cepto affirmatio ⁊ q; p̄cepta affirmatiua nō obligāt sp̄ s; p loco ⁊ tpe ⁊ sc̄d; p̄ditiōes alias determinatas: iō op; p̄siderare p̄ditiōes ex pte dātis p̄io q; faciat d̄ sup̄fluo nō solū respectu sui: s; ēt respectu familie cui? curā gerit. Si l̄r p̄siderāda ē ex pte suscipiētis necessitas qd ī necessitate sit ille cui daf. Et isto mō elemosina corp̄alis cadit sub p̄cepto. s. dare d̄ sup̄fluo ⁊ idigēti q; de necessarijs sibi aut familie ⁊ ei q nō h; necessitatē nō cadit sub p̄cepto s; magis sub p̄silio. Si l̄r d̄ elemosina sp̄iali est dicēdū q; cadit sub p̄cepto p loco ⁊ tpe ⁊ alijs circūstātys q; nō sp̄ ē corrigēd; p̄ri m^o seu monēd; s; p loco ⁊ tpe ⁊ p̄siderato mō animo nendi ⁊ corrigēdi ex parte corrigētis ⁊ spes meliorādi ex pte ei⁹ q; corripit ⁊ de hoc ifra dicet. **p̄. p̄. i** cipe ab elemosina corp̄ali ⁊ dic mihi quot sūt elemosine corp̄ales. **R.** Septē q; p hūc n̄sum designantur. **U**isito poto cibo: redimo: tego colligo: condo. **U**isito. s. infirmos poto. s. sitientes cib. s. esurientes redimo. s. incarceratos: tego. s. nudos colligo. s. hospites cūdo. s. mortuos sepeliendo. **p̄. De quo d; fieri elemosina. R.** De p̄prio ⁊ nō de alienos. **p̄. ergo de male acq̄sitis non fit elemosina. R.** Scias q; aliquid d̄ male acquisitum tripliciter vno modo q; d; restitui ⁊ cui illicite auferitur sicut de rapina furto ⁊ huiusmodi ⁊ de tali fieri non potest elemosina sed restitutum est ei cui auferit. alio modo aliquid dicitur ma

te acquisitū qz dās ⁊ accipiēs cōtra diuinā iusticiā
 faciūt sicut i symonia ⁊ tale nō est restituendū ei q̄ de
 dit nec est remanendū apud eū q̄ accepit sed dz i ele
 mosinis erogari. Tercio mō aliqd dicit illicite acq̄si
 tū rōne actus acquirendi non ratione acq̄sitionis si
 cut in meretrico cui⁹ act⁹ est illicit⁹ ⁊ adeo phibit⁹.
 Tñ illud qd datur p opere nō est illicitū sed potest
 mulier accipere locationē sui corporis ⁊ d ea elemo
 sinā facere verūtñ nō dz fieri de eo sacrificium nec
 oblatio ad altare tam ppter reuerentiā sacramenti
 q̄ ppter scādalū: etiam ppter peccati detestationem
 ¶. Nūquid de acq̄sitis i ludo taxilloz pōt fieri ele
 mosina. B. Pp̄ ludētū cupiditatē phibit⁹ lud⁹
 est iō ille q̄ lucrāt retinere nō potest nec ille qui pdi
 dit recipere dz sed est in elemosinis erogand⁹ nisi
 cōtraria p̄suetudo fuere q̄ pmittit ludos fieri ppter
 recreationē ciuiū solū ⁊ nō ppter lucrādi cupiditatē:
 ille tñ q̄ lucrāt ab his q̄ nō sūt sui iuris: sicut sūt mi
 nores furiosi ⁊ serui q̄ dñoz suoz tres alienare non
 pōt tenēt ad restitutionē dñis quoz res pdite fue
 rāt. Si l̄r ē ille q̄ trahit aliū ad ludū fraudulent⁹ vel
 fraudē i ludo pmittit ad restitutionē tenēt ei q̄ ami
 sit nec dz d eo elemosina fieri. ¶. Nūqd vxoz/pueri
 serui/monachi ⁊ h̄mōi pōt elemosinas facere absq̄
 suoz superiorz licentia. B. Illi qui sunt sub ptate cō
 stituti de reb⁹ scd⁹ quas suis superiorib⁹ subiciūt
 nō h̄z eis facere elemosinas sine suoz supiorz licētia
 nisi vīgēte necessitate qz tñ i necessitate oia sūt cōia
 etiā de alieno succurrere indigēt. vñ monach⁹ qui
 administrationē nō h̄z nō pōt elemosinas facere de
 bono eccl̄e absq̄ p̄sensu abbat̄is expresso vel p̄sum
 pto. Si tñ administrationē h̄z pōt de reb⁹ sibi p̄mis
 sis elemosinas facere scd⁹ q̄ cadūt i vsu suū. et idē

est de muliere q̄ si nihil h̄eat p̄ter dotē nō pōt elemosinas facere nisi de cōsensu maritis sui expresso vel p̄sup̄to. Si tñ res h̄eat sicut ex lucro suo vel alio modo pōt elemosinas facere s̄z moderatas ne p̄ eas vir de pauperib⁹ silr nec seruus potest de rebus dñi sui elemosinas facere q̄ licet eas habeat ad dispensationē ⁊ gubernationē dom⁹ nō tñ ad donationē. Clericū mē aliqua modica q̄ statim possent corrūpi possunt dare q̄ in hoc consensus dñi p̄sumit. Eodem modo etiā dicēdū est de filiis familias q̄ licet filii familias sit heredes p̄ris: q̄ nōdū h̄zōnū supra resp̄risea dare nō pōt vt p̄r⁹. ¶. Nūq̄d clerici tenētur erogare ea q̄ sibi sup̄fluit. ¶. Clerici de rebus p̄monior⁹ suoz possunt vti pro libito volūtatis sue dum tñ pctm̄ nō fuerit. s. luxuriando vsurādo ⁊ h̄mōi. Iō p̄nt eas seruare p̄p̄t reuelationē pecuniar⁹ suar⁹ ⁊ etiā eas amicis suis distribuere: vñ eas sic seruādo aut dādo nō peccāt dū tñ modū seruādi nō excedāt. s. seruando eas tpe necessitatis nō subueniendo pauperib⁹. De rebus vero eccl̄ie cū clerici nō sint dñi sed solū ministri si sup̄flua pauperibus nō erogēt peccāt. Clericū scias q̄ bonas ecclesiastica tripliciter diuidunt: q̄ q̄ dā sūt pauperū: q̄ hec retinet ⁊ nō distribuit fur est ⁊ latro. Alia sūt q̄ redeūt in partē eccl̄ie ad eccl̄iam reparādā ⁊ hec etiā in alios vsus cōverti nō debēt. Alia sūt ad vsus seu vsū ministroz sicut p̄bende ⁊ h̄mōi. In his dicēdū ē sicut de bonis patrimonior⁹ ctū ē q̄ seruādo ea moderate p̄ necessitate non peccāt. Etiā p̄nt i necessitate moderate suis amicis carnalibus distribuere. ¶. Quibus dāda ē elemosina vtrū p̄p̄iniori vel meliori vel ei q̄ magis indiget. ¶. Indigenti dāda est elemosina melior ⁊ magis indigenti nec dāda est semper elemosina melior ⁊ se

cū dū vtutes deo p̄pinq̄ores s̄z magis idigēti cū ele
 mosina diuinit̄ sit instituta ad subleuādū p̄r̄ necessi
 tatē s̄z notā q̄ i elemosinis debēt tres gr̄ ad p̄stitui. s.
 honestū debitū necessariū vñ honestū ē i p̄pinq̄iori
 b̄ vt p̄us subueniat debitū aut vt bñfactorib̄ subue
 niatur z p̄cipue melioribus Sed necessariū vt ma
 gis subueniat indigēti Et sic amicis z p̄pinq̄iorib̄
 subueniendū ē i necessitate cū extradice charitatis q̄
 dā forte nobis obuenit vt prius eis subueniam̄ ce
 teris partibus Meruntamē ex charitatis merito me
 liori z utiliori ad bonū cōmune p̄r̄ est subueniendū
 z elemosina dāda p̄pinq̄iori. Ideo nō sūt imunes
 a p̄ctis q̄ indignos parētes z bñficia ecclesiastica p̄
 mouēt dignis z meliorib̄ relictis Et sic breuiter p̄
 est amicis subueniendū necessitate v̄gēte Lessante
 aut necessitate meliori z utiliori est elemosina magis
 dāda idigētiz distribuēda. **¶** Nunqd̄ ioculatori
 b̄ dāda ē elemosina. **¶** Qñq̄ licitū ē eis dare z qñ
 q̄ nō qñ lud̄ necessariū ē ad cōseruationē vite hūa
 ne **¶** Q̄ es i ludo hētur z solatiū hūane nature Et
 ideo fm̄ philosophū z tullīuz Virtuofum ē vti ludo
 honesto tpe debito **¶** Nō ludētib̄ p̄pter recreationē
 hoīm ludo honesto z tpe debito licz eis dare p̄ serui
 tio z labore z elemosinam facere **¶** Vstrionib̄ **¶** Nō. z
 ioculatorib̄ vtētib̄ **¶** Nōbis ihonestis vel factis nō lz
 dare aliqd̄ qz eoz dicta v̄l facta sūt magis ad cōfusio
 nē q̄ ad p̄solationē **¶** Nō qui talibus dona peccat. qz
 eos fouet z sustinet i p̄ctis. **¶** Nūquid pōt aliquis
 sibi met elemosinā facere. **¶** Nō p̄prie loquēdo non
 Nullus pōt sibi met facere elemosinam loquēdo de
 elemosina corporalī: qz elemosina ē opus mie **¶** Nō
 aut alienā miseriā respicit illā suā facit Ideo p̄prie
 nulli sibi met elemosinā facit Meruntamē ex p̄nti po

testi sibi modū facere ex elemosina sicut cū distributo
elemosinarū facit cōmodumz ex ecclesiarū admini-
stratiōe sibi ēt possz accipe si idigēs fuerit necessita-
tē habuerit sicut daret ali idigētī. ¶ Hū qd pnt ele-
mosine q debēt p defūctis distribui licite deferri abs-
q defūcto detrinēto. ¶ Absolute loquēdo nō dnt
deferri sz statī distribui verūtū si executor aliquātū
lū differat dare vt res defūcti amplifcet eas pl' vē
dēdo vl' meliorādo nō peccat: sed laudabile ē. Si pō
ecōtrario faciat pp' negligētiā suā vel suū pprium
pmodū sine defūctorū pmodo peccat. ¶ Hū qd ex
tali dilatiōe defūct' patit'. ¶ Sciasqz duo detrimē-
ta patit' mortu' ex dilatiōe distributiōis elemosinarū
Primū detrimētū qd patit' est tolerātia pene. Secū-
dū ē subtractio remedij z adiutorij. Ex parte au-
tem elemosine sunt duo remedia. Primum est meri-
tum ecclesie. Secundū effect' ecclesie qd tū ergo ad
meritum ecclesie defunct' nullum detrimentū pa-
titur ppter dilatiōē distributiōis nec maiore penā
patitur. Sed quantū ad effectū elemosine quē ad
iutorij z remediū defunct' patitur non qd tū ad pe-
nā sed qz remediū suffragiorū ei nō adhibet ppter
tarditatē distributiōis. Et ideo peccāt qui elemo-
sinas defunctorum ab sqz ratione differunt nec distri-
buunt z sibi ipsis dānationē acquirant. Nec tibi pe-
tre de elemosina corporali ad p̄sens sufficiāt. ¶ Hūc
de elemosina spiritali michi dicas quot mo-
dis hz fieri. ¶ Septē sunt elemosine spirituales
que p hunc versum designant. Cōsule doce: castiga
solare remitte: fer: ora. Cōsule. s. ignorantē. Doce er-
rantē. Castiga delinquētē. Solare desolatū. Remit-
te iniurie reatū. Fer supposita lapsum. Ora p inimi-
cis. ¶ De castigatiōe que est fraterna correctio

alijs omiffis ad prefēs audire volo. Et primo vtrum
 debeat femp corrigere delinquētē ⁊ nūq̄ dimittere.
B. Sicut dictū ē fupra i principio huiuscapi. frater
 na correctio cadit fub pcepto affirmatiuo: ⁊ iō fuas
 circūftantias req̄rit q̄ nō quocunq̄ loco nec quocū
 q̄ tpe corrigēdus eſt loco ⁊ tpe. Et iō ſcias q̄ frater
 na correctio dimittit triplici ratione p̄io ratioē cha
 ritatis ⁊ hoc meritoze q̄ pbat illi timef ne deterio
 res fiāt delinquētes corrigendi vel alios a bono im
 pediāt vel a fide auertāt vel ab hoc infirmos p̄māt
 vel a bona via ⁊ vita pia erudiēdos impediāt. A ta
 lium correctione p loco ⁊ tpe abſtinere licet vt dicit
 Aug. Idō videt eſſe cupiditatis occaſio: ſed p̄ſilium
 charitatis. Scdo dimittit fraterna correctio cū pctō
 mortali ſc̄z q̄ ppter timorē hūanum vel cupidita tē
 ſeu fauorē pctōr dimittit corrigi. Et p̄cipue q̄ p ſu
 mit q̄ ppter correctionē poſſet a pctō retrahi. Tertio
 obmittit fraterna correctio ⁊ hoc cū peccato venia
 li q̄n. ſ. p̄p̄ aliquē timorē vel cupiditatem q̄s efficiē
 tardior ad fratrem corrigēdū tñ p̄p̄ hoc nō dimitte
 ret fratrem corrigere ſi de eius emendatiōe ſeparet ⁊
 ſic ſancti viri q̄nq̄ negligunt corrigere delinquētes.
 Tps aut̄ quo quis obligat̄ correctionē fraternam
 eſt cum delinquēs ſibi occurrit ⁊ pōt p̄mode corrip̄
 ⁊ ſperat̄ eius emēdatio ⁊ non eſt alius cui ex officio
 incūbat corrigere vel ſi ille cui icūbit ſit negligēs in
 corripēdo. Contra aut̄ excuſat̄ quis a pcepto corre
 ctionis fraterne quād ovidet fratrem ex hoc deteriora
 ri vel quando ſcit ſuperiorē eius paratū ad corrigē
 dū delinquentē. **P.** Quibus icūbit fraterna corre
 ctio. **B.** Scias q̄ duplex ē fraterna correctio. Una
 ē actus charitatis ⁊ hec fit p ſimplicem mentionem
 ⁊ talis p̄inet oībus charitatē habentibus ſive fue

rit subdit⁹ siue p^lat⁹ z isto mō pōt inferior superiorē
suū delinquētē cū māsuetudinez reuerētia corrigere
Alia ē correctio q̄ est act⁹ iusticie q̄ fit p p^unitionē vt
aliq magistumeātr hec ptinet ad supiores solū q̄ non
solū debēt monere sed et punire z talis correctio non
ptinet ad inferiorē respectu superioris cū non hēat
sup ipm iurisdictionem sed magis ecōuerso. p^lima
aut correctio q̄ est actus charitatis pōt p^ltermitti ad
t^lp^ls qñ videlz dubitat ex ea deterioratio sequi. Sed se
cūda q̄ est act⁹ iusticie nullo mō d^z p^ltermitti etiam si
delinquēs deteriorē ex ea Qñ iudex nullo mō d^z p^l
termittēre s^lnam dānatōis in peccāte ppter pturba
tiones aut timorē ei⁹ siue amicorū suorū. p^l. Nūquid
pōt pctōr corrigere. B. Quicūq; aliū corrigit d^z se a
pctō prius emendare suo Qñ si p^lat⁹ delinquēs cor
rigit subditū delinquētē peccat indigne vtēs offi
cio suo Qlerūti p simplicē monitionē vel rogationem
potest p^latus z quicūq; alius subditus etiā in pctō
notorio existēs deliquētē monere vt desinat a pctō
suo exēplo nō icitat ad malū z talis sic corrigendo et
monendo z rogando nō peccat. p^l. Nūqd secreta ad
monitio cōdit publicam denunciationem sicut dicit
dñs i euāgelio: si peccauerit i te frater tu⁹ corripe illū
inter te z ipm solū. B. Si pctm fratris ē manifestum
z publicū publice d^z manifestari pter correctionem
aliorū vt inde exēplū astumāt. si pō pctm sit occultum
aut illō pctm sit i nocumētū priorū corporalis: qz vult
incēdere ciuitatē vel aliū occidere vel spūalit qz he
reticus z hoies priuatim a fide auertit: tūc optz stat
qz pcedat a denūciatione nisi firmit speret qz per sim
plicem admonitionē posset illa mala impedire si vero
pctm occultū sit solū in nocumentum pctis vel eius
qui eū corrigit d^z per simplicem admonitionē corripi

Postea scdm pceptū dñi si noluerit emēdare dñ corā
 duobus vel tribus argui seruādo tñ famā q̄ pōt r si
 non pōt eius fama seruari qz pctm suū mltiplicatōis
 voluit q cū dispendio fame publice argueret. Et sic
 p q secreta admonitio dñ pcedere publicā denūcia-
 tiōē. ¶ Ergo peccāt religiosi q fr̄s publice corā
 alijs de suis culpis in culpis arguūt r p clamant. ¶
 Mō qz tales p clamatiōes q sūt in culpis religiosorū
 solū sūt de leuib⁹ q fame fr̄s nō derogāt: si nō eēt ta-
 le de q fama fr̄s lederet eēt pceptū dñi q p hūc mo-
 dū pctm fr̄s publicaret. Et si p̄lat⁹ p̄ciperet gñalr vlt
 alicui specialiter q publicaret illud pctm q fama fr̄s
 ledi possz cū sit occultū nō ē ei obediēdū: qz pceptū
 dñi null⁹ tenet obdire. r q obdiret peccaret et si p̄la-
 tus hoc p̄ciperet. Aliē tñ eēt si peccatū p alijs suspi-
 tiōes vel indicia aliq̄ter publicarēt: qz i tali casu pos-
 set p̄lat⁹ p̄cipere eo mō q iudex exigēdo iuramētū de
 f̄tate dicēda p̄ciperet. Illec de elemosina tā corpali
 q̄ spūali ad p̄sens tibi petre q dicta sunt sufficiant.

Detrus De i tua pte satisfactiōis. s. de ieiunio
 michi dicas: si ieiuniū sub pcepto cadat. ¶
 Qz p ieiuniū carnis p̄cupiscētia rep̄mitur
 mens eleuat f̄tutes p̄uāf iō ieiuniū cōiter ē de pre-
 cepto iurisdiuinū naturalis Sed determinatio t̄p̄sie
 iuniorū r mod⁹ ieiunādi ad i⁹ ppositū p̄tū ad p̄latos
 eccl̄iez isto mō ieiuniū cadit sub pcepto eccl̄ie. vñ q ex-
 ptētū vlt sine cū rōabili trāsgredit̄ ieiunia peccatmoz
 talr/ tanq̄ p̄tēnēs eccl̄ie mādatū vel pceptū Qui sūt
 qui a ieiunio absoluit. ¶ Pueri debiles infirmiq̄ cō-
 pulsi r necessitate. ¶ Usq̄ ad quot ānos tenent pue-
 ri ad ieiunia p̄seruāda. ¶ Vlt cōiter dñ ad. xx. annos
 vel ad. xxi. qz pueri ppter actū nutritiue r argumēta
 t̄ne p̄tutis idigēt pauco cibor frequēti q̄diu sūt i t̄p̄e

augmēti. Tps aut illud fm phm est tps. xxi. anni. Cū
 in summa raymūdi. c. defer. i. glo. d. q. pueria. xx. ānis
 & supra ieiunare tenemur. Nec an hanc etatem credo
 aliquē eē ppellandū ad hmoi ieiunia nec statim post
 Qdā sunt in. xxi. anno vel. xxij. debiliores q̄ alij in
 xvij. vñ ad arbitriū boni viri recurrēdū ē. Et seqtur
 ex dictis illi⁹ glose q. pueri vsq; ad aliū tps ad ieiu-
 nia nō tenēt ista nō sunt publice p̄dicāda cū ad p̄cupi
 sentiā iuuenes & ad gulā facili⁹ moueātur. Bō cōues-
 niens est vt citius ante tps dictū moueant⁹ ad excers-
 cēda ieiunia scdm q. eorū stus roborat. Eodē etiam
 mō iudicandū est de ifirmis q. scdm arbitriū boni vi-
 ri ē limitandū eorū ieiuniū. ¶ Quid de pegrinis es-
 laborātib; est agendum. B. De pegrinis scias q. si
 peregrinatio cōmode differri pōt d; p̄termitti et ieiui-
 niū perfici. Si nō necessitas imineat q. p̄termitti non
 possit nec differri pegrinatio q; p̄pellūt hoies ire in
 exercitiū ex p̄cepto ecclesie sicut transmarinare tpe
 passagij vel aliud iter necessariū arripuerint qd opz
 facere a ieiunio excusan⁹ si ieiunare non possunt. Cū
 si propria voluntate pegrinationē arripuerint in qua
 dragesime cū ad illā nō teneantur: vel alio tpe prece-
 danti possent illas pegrinationes fecisse nō excusan-
 tur a ieiunio. Et si ea trāsgrediantur peccāt & tenent⁹
 alio tpe ieiunia fracta recōpensare scdm cōsiliū ecc-
 lesie: vñ si hoc a suis p̄sbiters ante quadragesimam
 sunt monēdi. De cursorib; magnatū quoz vsus ē ne-
 cessari⁹ si eos occurrere oporteat & ieiunare non pos-
 sunt excusan⁹. De laborantibus & operatib; terraz vi-
 neaz/fulonum/metallo & ceteris talibus vbi opus est
 cū magno labore si a deo sunt paupes q. per seipsos
 oporteat colligere vineas pprias aut aliū de victum
 sufficienter nō hēant p̄se & familia sua cuius curam

De

habēt nisi laborādo ⁊ laborare nō possunt nisi ieiunia
frāgant possūt ieiunia frāgere ⁊ laborare. Sicut si ser-
ui sint rustici q̄ debēt facere opa dñi suis nō peccant
mortalit̄ ieiunia frāgendo ⁊ hoc tñ p dispensationem
ecclesie vtile ē fieri. Si nō opari diuites sint q̄ possint
p alios opa sua pficere nō excusant sed si velint labo-
rare vel opari psonalr ita laborē patiant an pradium
laborādo q̄ nō oporteat eos ieiuniū soluere. vñ con-
stat q̄ intētio maioris lucri ⁊ nō necessitas non excu-
sat opariū a ieiunio nec sunt imunes a pctō q̄ opari
os pducere nolūt nisi tali pacto q̄ ieiuniū soluant vt
pl⁹ openī nisi forte sit necessitas q̄ festinationē operis
p q̄ laborat exposcat. ¶ Quid de seruentibus nobis
luū. ¶ De fuitib⁹ q̄ hñt seruire re ad mēseoz si ex
cā necessaria aliq̄ tulū pueniāt horā comedēdi ex to-
to comedēdo vel phibāt modicū ne ppter debilitatez i
fuiendoneficiāt ⁊ hoc faciā possitis iā mēsisvl⁹ par an
ita q̄ ppter cōtinuationē t̄pis totū debeat reputari
vna mensa non credo q̄ peccent sicut non peccāt ser-
uientes mediocri psonaz q̄ surgūt de mēsa dñoz suoz
vt vadāt ad vinū vel vt portēt encenat ⁊ iterū reuer-
tētes comedūt. Itē credo de regularib⁹ q̄ legūt legē
das i refectorio ad mēsa idē eē sicut dictū ē de fuiti-
b⁹ diuitū ⁊ nobiliū dñi tñ hoc ex licētia faciāt. De mō-
rib⁹ ⁊ nouitijs si soluēdo ieiunio vel nō soluēdo credo
tenēt magis discretiōi platorū aut dispēsationi q̄ pro-
pō iudicio acq̄escere. ¶ Quid de pgnatibus ⁊ nutri-
cib⁹ dicēdum est. ¶ Si timeat p̄babiliter de pericu-
lo eaz si ieiunauerint sicut de piculo fetus in vtero in
pregnatibus vel de victu pueri ad vbera in nutricib⁹
nō solum possūt soluere ieiunia sed etiā tenent. Quā-
tū autē ad dispensationē ieiunij si cōstet oib⁹ vicinis
de cā ppter quam soluēdū est ieiunium nō necessariū

est q̄ petat dispensatio. Si autē dubiū est illis q̄bus
 soluendum est ieiuniū ⁊ alijs petat dispensatio ab ep̄o
 aut ei⁹ penitentiario si ep̄s defuerit. Si vero nō possit
 haberi vterq; sufficit licētia pprii sacerdotis. Sicut si
 cā manifesta sit infirmitas ⁊ nō sit manifesta alijs d̄z pe
 tere licentiam frangēdi ieiunium ppter scandalū ali
 orū. Nullus aut auctoritate ppria d̄z ieiunia frangere
 ob ecclia instituta. Omnia em̄ ⁊ q̄ dicta sunt de ieiunio
 require in summa p̄dicta scz i raymūd. in glo. cap. de
 seruis. p̄. Nullūq; paupertas sp̄ excusat a ieiunio. B. Pl
 li paupertates q̄ nō possunt habere simul qd̄ ad vnam
 comestione sufficere d̄z excusatur a ieiunio sicut sunt
 illi qui frustratim querūt panē illi em̄ q̄ possunt h̄re
 illud nō excusant. p̄. Que sūt tpa ieiuniorū. B. Pri
 mū tēpus est in principio veris aū festū pasche. s. tps
 quadragesime tā ppter refrenationē cōcupiscentie q̄
 multum viget in illo tpe quā ppter p̄parationem ad
 ad gratiā que pfertur in baptismo q̄ solēniat in vigi
 lia pasche q̄ etiā ppter sumptionē dignam ad sacra
 mentū eucharistie quā quilibz christianus fidelis d̄z as
 sumere. Item ppter ieiuniū quadragesime in quo oīz
 dierū quasi decimā soluimus in singulis quadris an
 ni tres dies ieiunij sunt instituti qui quasi in primiti
 as p̄putant ⁊ ad expiandū pctā singulariū quartariū
 Et dicunt ieiunia quattuor tēporū. Sicut in solēnitat
 ibus precipuis vigiliis ieiunamus vt p̄p̄tiores ad
 deuotionē lim⁹ ad solēnitates sc̄tōz celebrādas ⁊ ob
 seruādas ⁊ scias q̄ lz oī tpe ieiuniū sit laudabile dic
 b⁹ tñ dñicis nō ieiunamus cū sit dies leticie ⁊ nō affli
 ctionis. Similit̄ ad detestationem erroris manicheo
 rū q̄ eo die ieiunabāt. p̄. Que cibaria sunt sumēda ⁊
 q̄tū in die. B. Illa cibaria sunt sumēda in ieiunijs q̄
 cōcupiscentiam non mouent vel minus mouent. Unde

De

carnes a saluū & lacticinia cū multū pformant pplexio
 in hoīm vt statim pvertat in materiā seminis phibi
 ta sunt & maxie in quadragesima. *Q*uia vero pisces
 nō ita pformant cōplexioni hoīm nec ita cito in mate
 riam seminis pvertunt sicut & carnes id nō sunt phibi
 ti. In alijs aut ieiunys scdm obseruantia locor fit ab
 sentia ab lacticinijs & ouis vinū autē lz inflāmet con
 cupiscentiā tñ non phibet ieiunantibus qz eius inflā
 matio non tñ durat qstū inflāmatio cōcupiscentie q
 pcedit ex esu carnū: sed cito trāsit. Similit nō phibe
 tur ppter impedimētū digestionis q nimis debilitare
 tur. De institutiōe aut ieiunij scias q institutū est vt
 ieiunātes semel in die tñ comedāt lz pñt pluries bibe
 re ppter digestiōē. Similit sumptio eluctuarior et
 aliarū medicinarū ieiuniū istud ab ecclia institutū non
 soluit. *I*sti sumat forte aliqs i magna q̄titate in frau
 dē per modū cibi qz sic ieiuniū frāgeret. *H*ore come
 dēdi est hora nona vel circa qz tali hora xps emisit
 spñ. qz ieiunātes debēt se pformare passioni xpi. *H*ec
 requirit dētermināre hora nona scd̄z subtilē estimatio
 nē sed scdm gossam vt sic circa horam nonā ppter ne
 cessitatem potest aliq̄tulum pueniri. *H*ec tibi petre
 de ieiunio sufficiant ad presens.

Questio. De restitutiōe mihi dicas q ad satisfā
 ctionē p̄tinere v̄t. Et pmo vtrū restitutio sit
 d necessitate salutis. *R.* Sic qz seruare iusti
 ciā ē de necessitate salutis. *R.* Restitutio em̄ ē act⁹ iusti
 cie pmutatiue: qz alteri reddere qd suū ē/est iusticia &
 id restitutio ē de necessitate salutis. *R.* An de furto
 rapina & h̄mōi d̄z fieri restitutio. *R.* *R.* ē alienā furtiue
 retinerē nō lz & q eā capit ad restitutionē teneē nisi i
 casu extreme necessitatis i q oia sūt cōia: nec hoc h̄z
 rōnē furti. *C*lerū tñ i reb⁹ minimis q tāq̄ d̄relicte vidē

fur a dño furtū non p̄mittit: si accipiant occulte sicut
 est acus poma ⁊ h̄mōi nec ad restitutionem accipiens
 tenet nisi ille q̄ accepit h̄z animū furādī ⁊ nocumētū
 inferēdi p̄rio q̄ si furtū p̄mitteret ⁊ peccaret ad resti-
 tutionē teneret. Quis parū eēt Scias tñ q̄ aliq̄s acce-
 pit rem alteri⁹ occulte auctoritate iudicis hoc decernē-
 tēis furtū non p̄mittit q̄ sibi debitū factū est ei sen-
 tēcialiter adiudicatū. ¶. Nunquid ille qui rem suam
 occulte accipit ab alio detentam furtum p̄mittit. ¶.
 Non cōmittit furtum nec ad restitutionem tenet cum
 non grauet eum qui iniuste retinet sed peccat contra
 p̄munem iusticiam dum ipse vsurpat sibi sue rei iudis-
 cialē ordinē iuris p̄termittit tenet deo satisfacere ⁊ cō-
 fiteri. Clericū quidā dicunt q̄ si persona que rem deti-
 net sit ita fortis q̄ alius non possit contra eum litigare
 accipiēdo sic rem suam non peccat q̄ in hoc oba-
 timet vim iuris similē si iudex sit absens vel fauorib⁹
 iniurianti q̄ in talib⁹ vt dicunt p̄cedit cui⁹ a iure q̄
 quo rem suā accipiat non peccat nec ad cōfessionē te-
 net. Et hec est opinio godefridi qui liberto suo. xij. q.
 xvij. Opinio tñ thome q̄ prima est cōmuni⁹ tenet de
 his vero qui rem suam apud alium depositā furtiue
 accipiunt scias q̄ peccant q̄ grauant depositarium ⁊
 posset compelli ad reddendum. Ideo ad reuelādum
 tenet ⁊ reuelādū grauamē depositarij. ¶. Nunquid
 pōt aliq̄s rem iniuriātis accipere furtiue p̄ re suā vio-
 lēter detēta. ¶. Rē alteri⁹ loco rei sue ablata etiā vio-
 lenter cū in re illa nunq̄ dominiū habebit nō l̄z acci-
 pere alicui ⁊ qui hoc facit peccat ⁊ ad restitutionem
 tenet ⁊ hec est opinio magnoꝝ. alij dicunt vt supra ve-
 rū est qd̄ dicēdū est si possit rē suā repetere ordine iu-
 ris verūtū si nō possit p̄pter potētiā iniuriātis aut ob
 sententiam iudicis vt dictū pōt vsq̄ ad valorem sue

De

rei de reb⁹ detinētis accipere. cū res detinētis sint p
redēpta obligate erga oppressum z hoc ei ius pcedit
verūtū tutius est vt nichil accipiat alienum cū iusta
estimatio difficiliter hēat z ad accipiendū sint hoies p
ni. **P.** De rapina mihi dicas. Utrū si rapina grauior
q̄ furtum. **R.** Scias rapinā grauius z detestabilius
esse pctm̄ q̄ furtum inq̄tum magis repugnat volūta
ti eius cui aufertur. Uñ furtum committit per ig no
rantiam illius cui aufertur sed rapina per violentias
Ideo cum nullus potentiā habeat super aliū nisi per
potestatem publicā: ideo quicūq; violenti altari aliqd
aufert non vtēs potestate publica: rapinā cōmittit z
ad restitutionē tenet principes tñ qui sunt custodes
iusticie ppter pseruationem iusticie z rei publice si exi
gāt q̄ eis scdm iusticiam debet. Etia si violentiā adhi
beant nō cōmittūt rapinā. Similiter ad impugnādū
hostes si per violentiam a subditis aliquid accipiant
rapinam non pmittunt. Si vero absq; ratione r cōtra
iusticiam aliquid abstulerit violenter rapinā pmittūt
z ad restitutionem tenentur sic latrones. similis illi q̄
bello predant si in bellū iustum fuerit rapinam nō cō
mittunt licet peccēt ex nimio appetitu accipiēdi. si ve
ro iniustum bellum peccant in accipiēdo z rapinam
committunt z ad restitutionem tenentur.

¶ Sequitur de vsura.

Detr⁹. De vsura mihi dicas. si liceat aliqd
accipere p pecunia mutuata z si recipiat ad
restitutionē teneat. **R.** Ad dissolutionē q̄sti
onis tue pmit⁹ scias q̄ qdē sūt tres quarū vsus est ip
sar. psumptio sicut pecunia psumit distribuendū vinū
bibēdo blaba comedēdo oleum lignumq; comburen
do z cōsimilia. Et in talibus rebus cum non habeant
vsū fructū nō potest seorsum pputari res z vsus rei,

Sed cuiusq; cōcedit vsus rei cōceditur ipsa res. Et
 cui tales res pcedunt per mutuū transferunt in eū cui
 mutuat ipax diuini. Un̄ qui mutuatur alteri pecuniay
 seu bladū vinum et oleū et h̄mōi nō pōt super illud re
 tinere diuini cū vtendo corrūpax et iō vsus talium re
 rum vendi nō potest: qz si quis vellet v̄dere bladū vel
 vinum et seorsum vsus vini vel bladi v̄deret eadem
 re bis v̄deret vel illud q nō est cū vinū sit iam pota
 tū seu bladū comestū et sic cōtra iusticiā facere et pec
 caret. similimō qui etiam mutat vinū vel triticum et
 petit v̄nā recōpensationē equalē rei: et aliam recōpen
 sationem p precio vsus rei. contra iusticiā facit et talis
 mutuū aut venditio vsura dī q scdm sapiētem dicitur
 incrementū fenoris et sic in omnibus talibus rebus q
 vtendo psumunt p vsu rei nichil suscipiendum est qz
 vsura est. sunt autem alie res quax vsus non est ipax
 rerū cōsumptio et habet vsus fructū: sicut ager equus
 domus et similia et in talib⁹ potest vendi seorsum res et
 vsus rei et etiam mutuari sicut cū aliq; mutuatur equū
 aut agrum vel domum pōt p vsu equi vel domus aut
 agri accipere p̄cium et in hoc non peccat. Unde man
 festum est cū vsura sit cōtra iusticiā vt dictū est p̄cū
 est et restitui opz. Nec ppter hoc peccant qui propter
 necessitatem suam accipiūt pecuniā alterius sub vsu
 ra qz subueniunt sue necessitati secus autē qui absq;
 necessitate sumeret pecuniā sub vsura qz sic peccaret
 et vsurariū induceret ad p̄cū. Similit̄ ille est princeps
 vsurarij p̄cū q sibi p̄bet aut p̄stat pecuniā vt ex ea
 vsuras exerceat. In generali scias q non licet p pec
 unia mutuata vel alia quacūq; re que vtendo psum
 mutur plus exigere q̄ q̄titatē pecunie vel rei mutua
 te seu valo ē tpe quo mutuat. Un̄ manifeste vsuram
 pmittunt et peccāt q bladū vinum et h̄mōi mutuā vel

vendit ad p̄ciū ip̄is subsequētis: q̄ tūc vsum rei iam
 p̄sumpte vēdūt. Sifr z t̄ps sifr q̄ res cari⁹ vēdūt q̄ sit
 iustū p̄ciū p̄pter expectationē solutiōis vsurā p̄mittūt
 q̄ expectatio solutiōis h̄z rōnem mutui z i hoc t̄pus
 vēdūt. Sifr q̄ emit rē min⁹ q̄ sit iustū p̄ciū p̄pter anti-
 cipationē solutiōis vsuram cōmittit q̄ illa anticipa-
 tio solutiōis h̄z rationē mutui cui⁹ q̄dē p̄ciū est illud
 q̄d dirimūt de iusto p̄cio. Et hoc maxime i reb⁹ q̄ tra-
 di nō p̄nt sicut sūt illi qui emūt bladū i herbā z h̄mōi
 similē q̄ v̄z ad certū terminū pecuniā vel aliū si aliqd
 sibi dimittat vt citi⁹ soluat vsurā p̄mittit manifeste.
 q̄ t̄ps solutiōis vēdūt z ad restitutionē tenet. Nec ex-
 cusat p̄ hoc q̄ soluēdo aī terminū grauāt vel q̄ ab il-
 lo iudicat. scab eo cui debet. Similit̄ illi qui pecunias
 accipiunt mutuo sub vsuris z volētes recuperare vsu-
 ras vendēdo p̄ānos aut alia mobilia plusq̄ valeant p̄-
 pter solutiōis expectationē vsurā p̄mittūt. cū i hoc
 t̄ps vendat z illa expectatio rōnem mutui h̄eat. nec
 p̄nt se excusare eo q̄ volunt se seruare indēnes. recu-
 perādo i hoc vsuras q̄s debēt: p̄nt tamē mercatores
 licite vēdēdo res suas repetere moderatas expensas
 quas fecerūt i portatione earum sicut patet i p̄ānis
 z p̄milibus reb⁹ nec tñ p̄nt sup̄fluas expensas repetere
 Item scias q̄ si alicui p̄ pecunia obligat̄ domus ager
 aut alia res cuius vsus precio estimari debet ille qui
 mutuauit vsum illius rei debet p̄putare i solutiōem
 z restitutionē pecunie mutuate nisi talis res forte fue-
 rit cui⁹ vsus inter amicos concedi p̄suevit sine precio
 sicut est liber z h̄mōi. igit̄ summatum teneas q̄ nullo
 mō l̄z p̄ pecunia mutuata aliqd accipere quod pecu-
 nie mensurari possit etiā pro alia re non habent vsum
 fructum vt dictum est. ¶ 18. Ergo ille qui mutuauit
 z damnum incurrit ex mutatione pecunie sue non po-

terit dānū suū repetere vt videtur. **B.** Scias q̄ ille
solū mō qui amore beniuolentie mutuat alteri pec-
cuniam vel aliā rē ⁊ non q̄ p̄cio potest expacto deduc-
cere cum eo qui accipit mutuū recōpensationem dā-
ni q̄ mutuans incurrit ex h̄mōi mutatione. Sicut cū
debet reddere pecuniam ad certā diē ⁊ ille nō soluit/
⁊ ppter defectum solutiōis mutuās dānū incurrit.
⁊ potest repetere dānū suū nec hoc est pecuniam
vēdere s; se indēnē seruare. **P.** Nūquid fauor vel ob-
sequiū pōt recipi p pecunia mutuata. **B.** Beniuolen-
tia amor ⁊ h̄mōi pnt ex mutuo recipi tñ non possent
pecunia mēsurari minus tamē a manu cū nō possint
pecunia mēsurari qđ pty in seruētib⁹ q̄ suū obsequiū
vēdūt. Et s̄līr i aduocatis laborē sui cōsiliū ⁊ penā vē-
dūt. verūtñ tale minus ab obsequio vel a lingua ex so-
la beniuolētia pōt recipi. Nō quasi ex recompēsatōe
mutuate pecūie. S̄līr aut pōt recipi mun⁹ a manu vel
donū gratuitum nō ex pacto tacito vel exp̄sso qđ ē
dans donasset aīq; pecuniam mutuo recepisset. Ideo
donū ex beniuolētia solū mō pōt mutās recipere q; p-
pter mutuationē nō efficiū peioris p̄ditionis. Et iā nota
q̄ l; nō possit p pecunia mutuata plus exigī q̄ pecu-
nia tñ ille q̄ p̄mittit pecuniā mercatori vel artifice per
modū societatis pōt ille q̄ mutuat partē lucrī qđ ex
ea puenit expetere: sicut de re sua q; dñiū nō trāsserēt
pecunie i eē cui p̄misit sed magis remanet i mutuant
Et hoc intelligit qñ periculū dāni nō solū spectat ad
suscipientē sed etiā ad dātē ⁊ mutuātē. Et sic bene li-
citū ē q̄ vnus soci⁹ det pecuniā alius suppleat laborē
P. Et dictum est qđ accipitur p vsura est restituē-
dum. Nunquid oīa q̄ lucrata sunt pecunia vsuraria
sunt restituenda. **B.** Possessiones que ex vsuris sunt
parata ⁊ nō fuerūt nec sunt eorū quorū fuerunt vsure

et non sunt eis totaliter restituende: cum ex industria
 sua et labore suo ille qui recipit usuras illas adquisierit
 Etiam fortis quia plus valent quam usurarii sed quia obli-
 gate sunt his quorum fuerunt usure. Ideo precipitur ut ven-
 dant et ipsam precia restituant secundum quantitatem consu-
 rarum receptarum. Et sic intelligitur illa decretalis extra
 de usuris. Cum tu sicut asseris. Nota tamen quod ille qui re-
 cipit domum vel agrum aut rem aliam quam habet usum fructum ab
 alio sub usuris non tenetur solum restituere domum vel
 agrum aut rem quam accepit sed tenetur fructus inde
 perceptos restituere. quia fructus illarum rerum sequuntur
 eas et eis debentur. Aliud tamen est de rebus que non habent usum
 fructum ut vinum bladum et homines quia solum eas tenetur resti-
 tuere illi que per usuram eas recipit. Nec illud quod acquisitum
 ex illis rebus restituatur cum non sit fructus earum sic acqui-
 siti sed humane industrie nisi forte per detractionem illius
 rei alteri cuius res est que usuram extorta sit nimis dampni-
 ficatus: quia tunc ille qui per usuram eam recipit tenetur
 ad recompensationem nocumenti. **P.** Hunc de restitutio-
 ne aliarum rerum michi dicas sicut nocumentis illatis
 in persona vel in rebus. **R.** De dampno illato in persona
 sicut est abscissio membri vel defloratio virginis quia non
 potest restitui ad equale cum membrum abscissum et integri-
 tas carnis restitui non possit ideo secundum recompensationem
 restitui sicut in pecunia vel honore ad arbitrium bo-
 ni viri. Et hoc intelligitur de puella quam per violentiam
 corruptam: quia si ex voluntate eius sine fraude et violentia
 corrumpatur non tenetur ad restitutionem qui eam violauit.
 De fama vero scias quod tripliciter potest quis alterius famam
 auferre. Primo modo dicendo verum et ordine debito ser-
 uato sicut probando crimine alterius secundum ordinem iuris et
 sic non tenetur restituere. Secundo verum dicendo sed
 non ordine et sic tenetur ad restitutionem fame quantum

potest absq; mādato. s. se malū dixisse dicendo vel eus
iuste diffamasse. et si famā ei restituere nō pōt d3 et
alter recōpensare. Tercio mō falsū dicendo 7 iniuste
7 sic tenetur famam restituere 7 qb° pdit etiā oibus
falsum crimē se mētītū fuisse et falsū dixisse Et scias
q; illi q; ex officio suo hñt. puidere saluti alioz peccā
nisi infamiam a se repellant. Cum fama sit necessaria
ad edificationem primoz Repellitur aut infamia du
pliciter vel casum infamie subtrahendo vel linguas
detrahentū compescendo. Circa vero restitutionem
faciendā ppter dānum illatum rebus. Sciasq; aliqs
dānicatur in rebus dupliciter. vno modo qz auferē
ei q; actu h3 tale dānū restituendū est scdm recōpensa
tionē equalem sicut cōburēdo domū iterficiēdo equū
7 huiusmodi restitutio d3 fieri scdm valorē dom⁹ vel
equi. Alio vero ipedit aliquis ne adipiscat illud qñ
erat in via saluādi 7 tale dānum nō op3 restituere ex
equali sed scdm iustā estimationem dāni. Cum possit
pluribus causis impediri sicut de blado seminato et
lucro impedito nō tenet dānicās ad totum pūetuz
restituendū sed solum iustā estimationem dāni illati
ad arbitrium boni viri. impedimento vero bñficii ne
alter adipiscatur. Nota q; multipliciter pōt impedi
ri Vno mō ipedit q3 iuste ne alter bñficiū vel pben
dam obtineat intēdēs ad honorē 7 pmodū ecclie vt
si retur digniori cum alter dignus nō sit 7 sic restitue
re non tenet. Alio mō ipedit iuste. s. causa odi vel in
uidie aut vindicte sumēde Si nōdū beneficiū illi qui
impeditur obtineat: sed solum sit in via hñdi non tene
tur impediēs ad restituendum equale cum ille nō sit
illud adeptus 7 posset pluribus causis impediri: sed
tenetur ad recōsiliandum 7 recōpensandum scdm ar
bitrium boni viri Si vero sit iam adeptus beneficiū

vel iā firmatū q̄ alicui def̄ impedimētū ppter cāz̄ idebi
 tā ad restitutionez̄ eq̄lē tenet. ¶. Nunquid̄ restitutio sp̄
 est faciēda aq̄ res ablata ēvel dānū iferf. ¶. Si possit
 iueniri d̄z̄ ei restitutio fieri vel ei⁹ heredi cūyna p̄sona
 cōpuref cū eo. Si nō sit multū distans debet ei trans-
 mitti p̄cipue si sit tres magni valoris. Nec ex ea se te-
 neat restituēs grauati q̄ ei mittat z̄ expensas faciat
 immutādo q̄ hoc est in recōpētione dāni illati quod
 alter habuit ppter defectū rei sue. Si vero non possit
 ei cōmode mitti debet in loco tuto poni vt pro eo ser-
 uetur. Si aut̄ ille cui restitutio faciēda sit omnino
 ignotus debet restitutio fieri scdm̄ q̄ potest p̄ elemo-
 sinas vel alio mō scdm̄ p̄siliū ecclesie. ¶. Nunquid̄
 sp̄ restituere tenet q̄ dānū infert vel rem accipit. ¶.
 Semp̄ tenet primo z̄ principalit̄. Alij tamē p̄scentes
 ex cōsequētī q̄ vt dicit apls̄ Digni sunt morte non so-
 lū q̄ faciūt sed etiā q̄ cōsentiunt facientibus Ideo oēs
 illi qui sunt causa iniuste acceptionis vel dāni illati ad
 restitutionem tenentur. Contingit autem nouem mo-
 dis quis p̄ hos versus notant. Iussio cōsiliū cōsen-
 sus/palpo/recurs⁹. Participans mutus non obstands
 nō manifestās. Iussio qui iubet. s. iniuste accipere vel
 dānum inferre Cōsiliū qui cōsultat. Consensus qui ex-
 presse consentit sine quo sequi non poterat. Palpo
 adulādo ex cuius adulatione sequitur dānuz̄ alteri⁹
 dicendo esse strēnium factum z̄ h̄mōi. Recursus rece-
 ptādo z̄ sustinēdo dānuz̄ z̄ res ablatas. Participās
 s. socius maleficij. Mutus. s. ille cui incumbit ex officio
 rephendere malefactorē Vel per cōsiliū impedi-
 re z̄ hoc non facit ad restitutionem tenet Nō obstands
 s. ille cui ex officio incumbit obuiare malefactoribus si
 cut princeps q̄ subtrahit auxiliū z̄ inde dānuz̄ seq̄t ip-
 se restituere tenet Cū p̄cipiū stipēdia sūt ad hoc eis

data Non manifestans. s. ille qui tenetur manifestare
malefactorē, qñ latitat oēs enī p̄dicti ad restitutionē
tenentur verumtñ principalis in facto tenetur secu-
dus ex p̄nti z consequēter alii Et vno restituent illi q
dānum habuit. Alii eidem amplius non tenetur Sed
principalis facto tenetur satisfacere restituere ei qui
pro eis restituit. ¶ Nunquid illi q in bello accipiunt
rapinā cōmittunt z ad restitutionē tenētur. ¶ Si illi
q dep̄dant hostes iustū bellū hñt nō cōmittūt rapinā
in accipiēdo nec restitutione tenentur lz peccare pos-
sint i modū accipiēdi p̄ nimia cupiditate ex praua in-
tenitōe Si vero nō iustū bellū accipiēdo cōmittūt ra-
pinam z ad restitutionem tenentur. Scias tamen q
ad hoc q bellū sit iustū tria reqrūtur necessario ¶ Pri-
mū ē auctoritas p̄ncipis cuius mandato bellū ē gerē-
dum qz p̄ncipib⁹ z publicis p̄sonis p̄tinet bella mo-
uere z nō p̄sonis p̄uatis. Scdm est cā iustavt. s. iusta
intentio recta vt. s. illi q pugnāt sūt culpabiles Ter-
tio requirit̄ itētio vt. s. q pugnāt itēdāt malū corrige-
re z bonū p̄ mouere. Et hec tria ita cōcurrūt ad bel-
lum iniustū z illicitū efficitur Un sic ille q ipugnat in
tali bello iusto accipit nō tenetur restituere lz ei suus
esse cōcedit̄. ¶ Nunqd̄ p̄scriptio sp̄ valet. ¶ p̄scrip-
tio mala fide habita nō valet. Un si quis longo tpe
mala fide p̄scripserit scdm ius canonicū restituere te-
netur redendo qd̄ abstulit z cui abstulerit nam ius ca-
nonicū sp̄ intendit aiax cōmodum. Nullus autem in
peccato mortali saluari potest Ideo qui mala fide p̄-
scripserit est in peccato mortali cum rem alterius re-
tineat iniuste. ¶ Peccatum autem non dimittitur nisi
prius restituatur ablatum. Quod autem p̄scriptio
mala fide habita nō sit sine peccato habetur de p̄scri-
ptionibus. ¶ Am omne ybi d̄ q omne qd̄ nō est ex fide

peccatum est Sinodali iudicio diffinitum q nulla valeat absq bona fide pscriptio tam canonica q civilis. Cū gñaliter sit oī cōstitutioni atq cōsuetudine rogandum qd absq peccato mortal non potest obseruari Unde pz q perscribit q in nulla pte tps cōsciētiā habeat rei aliene Si vero pscribat bona fide possidendo nō tenet ad restitutionem. Etiam si sciuerit alienam fuisse post pscriptionem. Nec igitur de restitutione facienda post dānū petre quo ad p̄sens tibi sufficiant. ¶ Et circa ēptiones z vēditiones fraus cōsistit in quibus etiam quicq cadit restitutio ideo de ip̄is michi aliq̄tulū dicas. Et primo si liceat rē plus vēdere q valeat. Cum venditio z emptio sint inuente p cōmuni vtilitate hoīz. s. qz re alterius alius indiget nō dz magis eē in grauamen vnius q alterius iō debet scdm equalitatem rei ptractus institui: q equalis rei z q̄titas mensurat scdm precium pecunie pro qua res datur Et ideo siue precium excedat q̄titatē valoris rei vel res excedat p̄cium tollitur equalitas iusticie. Et sic vendere carius au vilius emere rem q valeat est illicitumz scdm se est peccatum. Querunt si in ēptione z venditione alter multum ledit: vt puta q vnus multum indigeat re alterius z alter ledit si ea careat: i tali casu iustum est nō solum vt respiciatur ad rem q venditur sed ad dānū quod vēditor incurrit. Et sic subueniēdo dāno vendētis potest res vendi licite plus q valeat secundū si licet nō vendatur plus q valeat necessitatem habēti Si tñ vēditor nō dānificatur carendo re sua non debet eam plus vēdere q valeat lz ille qui emit miretur ex ea: quia vtilitatez q acrescit alteri nō est suum vēdere licet / possit vēdere dānū suum cum precii rerum non sit scdm determinatum Unde est q modicum plus vendere vel minus emere

nō tollit eq̄litate iusticie ſz ſatis permittitur. ¶ Dic
 mihi quō venditio ē illicita pp̄ defectū rei. ¶ B. Tri
 pl̄ r reddit venditio illicita pp̄ defectū rei. ¶ Primus
 defectus ē ſm ſp̄ez rei ſicut ſi vendat aqua p oleo vel
 frannū p argēto et hunc defectū ſi v̄ditor cognoſcat
 in re quam v̄dit fraudē ꝓmittit ⁊ reſtituere tenetur
 etiā ſi v̄dat auricalcū p auro. Scd̄s defect⁹ eſt ſcd̄s q̄n
 titatēq̄ per mē ſurā cognoſcit: iō ſi v̄ditor ſciēter vta
 tur deficiēte mēſura peccat ⁊ ad reſtutionē tenetur.
 Nec per p hoc inconueniēs eē diuerſas mēſuras ſz
 diuerſitatē locor̄ per p diuerſitatē copie ⁊ inopie rer̄
 qz vbi maior copia reruz abundat neceſſe ē maiorem
 mēſurā habere. Et hoc ptinet ad rectores ciuitatis
 et non puate pſone: iō eas p̄terire nō licz. Terti⁹ defe
 ct⁹ eſt ex parte q̄litate ſcz ſi vendat aial infirmū p
 ſano q̄ ſciēter hoc facit fraudē ꝓmittit ⁊ in oib⁹ p̄di
 ctis venditor ſciēter peccat et ad reſtutionē tenet̄.
 Si vero ignoran̄ hoc fecerit nō peccat vendādo ſed
 cū ad eius noticiā puenerit d̄z recōpensare emptori.
 Et ſicut ex parte v̄ditoris fraus ꝓmittitur ſic ex pte
 emptoris ſicut q̄n venditor credit rē ſuā min⁹ p̄cioſā
 vt ſi vendat aurū pur̄ qd̄ credat eē auricalcū ēptor ſi
 illd̄ cognoſcat iniuſte emit et ad reſtutionē tenetur
 dū min⁹ illd̄ emit q̄ valeat. Et ſic ē in oib⁹ alijs reb⁹ q̄
 min⁹ v̄dūtur p ignorantia vendentis ⁊ cognitionem
 emētis ſicut qui v̄dit verū aurū p auro ſophiſtico
 ⁊ emēs cognoſcit ad reſtutionē tenet̄. Si ſi v̄ditor
 v̄dat aurū p allumiā factū pvero auro fraudē ꝓmit
 tit: cū nō ſit aurū p̄cioſum i ſubſtātia ſicut ſum aurū
 ¶ B. Nūq̄d v̄ditor d̄z dicere viciū rei quā vendit. B.
 Si viciū rei q̄ vendit occultū ſit venditor d̄z illd̄ emē
 ti manifeſtare. Alioquin venditio eſt dolosa peccat
 venditor: qz dat ementi occaſionem damni et periculū

De sacramento.

et tenetur venditor ad restitutionem seu recōpensatio-
nem dāni sicut si venderet equū claudicātem p̄ veloci-
tatem vel domū ruissonaz p̄ firma et cibū corruptum p̄ sano
et h̄mōi. Si vero viciū manifestus erit sicut cū equus
est monocul⁹ et h̄mōi q̄ licet nō cōpetat vēditori pōt
tñ eē conueniēs alijs si ip̄e p̄pter illd viciū subtrahat
de p̄cio q̄tū opz nō tenetur ad manifestandū viciū.
rei: q̄ forte si manifestaret illd ēptor p̄p̄ illd viciū
plus vellet subtrahere de p̄cio q̄ eēt subtrahendū
Unde pōt venditor licite indēnitati sue cōsulere non
manifestandoviciū rei sed reticēdo. Nota tñ q̄ in re
viciosa vendenda cuius viciū venditor sit d̄s emptorū
manifestare et dicere tenetur nō tñ ōz q̄ p̄ p̄conē ven-
ditor illudviciū manifestet et p̄nunciet q̄ tūc ex terre-
ret oēs ēptores ab emendo q̄ alias rei p̄ditiones non
cognoscerent in quibus res bona est vtilis. Sed suf-
ficit singulariter dicere qui vult emere q̄ pōt simul
oēs cōditiones rei cōparare sc̄z bonas et malas: quia
nichil prohibet rem in aliquo esse viciōsam et in mul-
tis alijs conditionibus vtilem. Et nota q̄ res potest
vendi s̄m p̄ciū quod repitur i locis. Unde ille q̄ bla-
dum defert ad locū vbi carissima est et sit plures blada
afferentes per quos meli⁹ forū habebitur pōt vēdere
bladū suū sc̄m p̄ciū q̄ ibi inuenit. Itē tenetur rōne
iusticie manifestare aduentum aliorū bladum portan-
tium Si tñ illd manifestaret vel de p̄cio subtraheret
hoc esset vitiosum. ¶ 1^a. Nunqd sc̄z rem plus vēdere
q̄ sit exempta. ¶ 2^a. Item absolute vendere p̄p̄ cupi-
ditatē lucri solum est i honestū et illicita est talis nego-
ciatio et clericis est prohibita. Itē tñ vendere carius
q̄ si exempta p̄pter aliquē finem honestū. vt sc̄z lucrum
honestū q̄rat a dom⁹ sue sustentationem et ad sub-
ueniendū indigētibus aut p̄pter publicā vtilitatē sc̄z

queres que sūt necessarie patrie desint. Et si tal' nego-
ciatio licita est ⁊ lucrū expedit vt non q̄ratur quasi fi-
nis: sed vt stipendiū laboris nec proprie talis est ne-
gociatio. Qm̄ ille q̄ rē emit solū mō vt carius vendat
negociatur: qz solū lucrū q̄rit et turpis questus est. sz
ille qui rē emit nō vt vendat: sz teneat pp̄ necessitates
subleuandā et post modū pp̄ causam necessariā ven-
da t nō negociatur. Nec talis negociatio est venditio
lez carius vendat q̄ emut. p̄dōt tñ carī⁹ vendere rē alī
quis licite q̄ emit pluribus de causis. Qz scz rem me-
liorauit vel quia precius rei est mutuatum ppter loci
diuersitatem aut tēporis vel pp̄ periculum in quo se
emendo exposuit vendendo/trāsserēdo res suas de lo-
co ad locū vel alias fieri faciendo: aut ppter alias ne-
cessitates occurrentes. Et sic vedēdo res pl⁹ q̄ sint
empte non est negociatio absolute: sed iusta venditio
Negociatio aut vt dctm̄ est clericis est interdicta pp̄
lucrū terrenorū cuius eē debent contēptores ⁊ ne aīz
suum a diuino seruitio nimis retrahant ad quot sunt
specialiter deputati. Jō apo. ad corinthi. ij. Nemo mī-
litans deo implicat se negocijs secularibus: vt placeat
tibi cui se probauit. De restitutione vero lac de sacra-
mento penitētie ad p̄ns petre ibi sufficiant predicta.

¶ De sacramento extreme unctionis.

Dest sacramētū p̄nie de sacramēto vncitiōis
extreme m̄hi dicas. s. q̄b⁹ ⁊ q̄b⁹ ⁊ quō minē
straf q̄ fit ei⁹ marīa ⁊ q̄ fit soīa. B. extrema
vncitio ē sacmētū q̄ reliq̄as pctōz q̄ nō sunt sufficient
p̄ p̄niam sublate: aut p̄ negligētā: aut p̄ ignorantiam
Et etiā extrema vncitio vltimū remediū disponēs ad
gloriam: ⁊ exhibet per modū curationis. Itē extrema
vncitiōis sacramētū est vnū nō vnitate indiuisibilita-
tis sicut p̄cti⁹: sz vnitate p̄fectiōis qz ī eo dat̄ gr̄a ad

De sacramento

curationē vulnerū spūaliū. Dāť autē hoc sacramentū
 solis infirmis q̄ sunt in statu trāseūdi de hac vita: qz
 vt dictū ē hoc sacramētū ad gloriā disponit z in extre
 mo vite copalis. Et qz solū p modū curationis infir
 mis datur z non sanis. Sīť nō dāť pueris cūvssū rōis
 nō habeāt: eo q̄ actual' deuotio req̄rit insuscipiente.
 Sīť nō dōz dari ill' q̄ nec deuotionē nec cognitionem
 hñt sicut furiosis z demētibus nisi p' habuerint lucis
 da interualla z illō cū istantia petierint. qz infirmis
 qui instanter petunt dū cognoscūt et intelligunt si op
 p̄ssi fuerint morte in eterna necessitate pōt dari. hoc
 autē sacramentū solis sacerdotib' p̄tinet ministrare
 vt ait btūs Iacobus Infirmatur quis in vobis indu
 cat p̄sbyteros vt orēt sup eū vnguētes cū oleo in no
 mine dñi. Materia huius sacramēti est oleum oliuaz
 cū balsamo ab ep̄o cōsecratū Forma autē huius sacra
 menti est hec. Iſer istā sc̄tāz vñctionē et per suā piis
 simā mīaz indulgeat tibi dñs om̄ps quicquid pecca
 sti per visum auditū. et sic de ceteris aliis. Cū roma
 hui' sacramēti est solū dep̄catiuavt pz ex dictis beati
 iacobi apostoli p̄us dictis iō illa forma indicatiua. s.
 Ego vngo hos oculos oleo sanctificato. In nomine
 p̄ris z filij z c. nō sunt forma huius sacramēti s̄z solum
 mō illa vba prius dictā. s. p istā sc̄tām vñctionem In q̄
 busdez tñ ecclesiis p̄mittūt. Qz nō vt dictū est hoc sa
 cramētū dāť per modū curatiōis spūalis iō illa men
 bra solum iūgēda sunt vbi radix ē morbi spūalis. Si
 ent sunt. v. sen sus. s. oculi pp visum: aures propter au
 ditū. nares ppter odoratū. os ppter gustū: manus ppter
 tactū q̄ in digitis viget marie Et ista vñctio ab omni
 bus gñalit' obseruatur et est de necessitate. verūtñ pp
 vim appetiua a q̄busdā inūgūt pedes z q̄nqz pectus
 et quidā iūgunt pectus et nō renes et ecōuerso. s. re

De sacramento

quid est infirmis aliqd de fide sua requisitum cum
petunt extreme unctionis sacramentū. **B.** D3 eis in-
dicare vt pñ nñ dicāt ad diuinam gratiam implorādā
simili ter ⁊ simbolū ad sue fidei explanatiōē si loqui
pñt: qz tñ laici vt in pluribus a deo rudes sunt ēt sim-
bolū nō sciunt **I**d curati sacerdotes pluries ac sepiſſi-
me debent eos in pñis suis monere vt simbolū addi-
ſcant ⁊ articulos fidei dñt eos explicare vt ſciant qd
credere debeant ⁊ maxime in extremo mortis articu-
lo vt ſuū habeāt in illo ſtatu pre oculis cordis creato-
rem etiā ⁊ redemptorē. **I**d. **I**ſtogo vt articulos conten-
tos in ſimbolo qui ſunt ⁊ quot ſunt mihi dicas ⁊ expo-
nas. **B.** Articuli fidei ptēti i ſimbolo quattuordecim
ſunt. ſ. vii. circa diuinitatem ⁊. vii. circa humanitatem
xpī ⁊ in vtroq; ſimbolo: ſc3 patrū ⁊ apoſtolorum cōti-
mentur. primus articulus eſt de unitate deitatis q̄yna
eſt in tribus perſonis: iō dñ credo in deum. Et in ſim-
bolo patrū credo in vnū deū. Quantū autem ad tres
perſonas ſunt tres articuli. ſ. ad perſonā patris dicit̄
Patrē oīpotētē q̄tū ad pſonā filij dicitur ⁊ in ieſum
xpī filiū ei⁹: ⁊ quātum ad perſonam ſpiritus ſancti dñ
Et in ſpūm ſanctū ⁊ in ſimbolo patrū dñ Et in ſpūm
ſanctū dñm ⁊ viuificātē qui ex patre filioq; pcedit. et
ſic ponuntur quattuor articuli quātū ad deitatē. po-
nunt̄ deīde tres articuli qui ptinēt ad opa trinitatis
quorū pmo ponit̄ articulus q̄ ptinet ad opa trinitatis
ppria qui ptinet ad eē nature: iō dñ **C**reatorē celi et
terre. **P**om̄ ſcdo ſex⁹ articulo q̄ ptinet ad eē gr̄e ⁊ cō-
prehendit oīa q̄ ptinent ad ſatiſſactionē ⁊ ad ſacra-
mēta ecclēie: iō dñ ſanctā ecclēiam catholicā ſanctorū
cōiōnē remiſſionē pctōr. Et i ſimbolo patrū iō dicit̄
Qui locutus eſt per pphetas: ⁊ in vnā ſanctam catho-
licā ⁊ apoſtolicā ecclēſiam. **T**ertio ponitur vnus qui

pertinet ad esse glorie ⁊ sic ponitur septimus articulus
qui est resurrectio mortuorum in vitam eternam ⁊ in sym-
bolo patrum dicitur: ⁊ excepto resurrectionem mortuo-
rum ⁊ vitam venturi seculi amen. Et sic sunt septem arti-
culi circa deitatem. si volueris tamen solum quinq; ar-
ticulos fidei numerabis. Ita q; de tribus personis unus
solus erit articulus ⁊ sic laycis grosso modo expones
Credere firmiter debemus: scilicet unum deum verum ⁊ sic est
primus articulus ⁊ q; ille verus deus est trinus in per-
sonis ⁊ sic est secundus articulus. Item q; idem deus
unus est in essentia ⁊ trinus in personis est creator om-
nium ⁊ sic est tertius articulus. Item ⁊ credere debe-
mus q; fides catholica vera ⁊ sacramenta ecclesie que
hominem sanctificant vera sunt ⁊ etiam ea que in scri-
pturis sacris continentur quod est una fides unus baptismus
⁊ sic est quartus articulus. Item q; erit resurrectio mor-
tuum ⁊ est vita eterna quam expectamus ⁊ sic est quin-
tus articulus deinde sunt. vii. articuli circa humani-
tatem christi quorum primus est de incarnatione scilicet q; filius
dei carnem veram assumpsit: id est deus qui conceptus est de spiritu
sancto ⁊ in simbolo patrum qui propter nos homines ⁊ propter no-
stram salutem descendit de celis: ⁊ incarnatus est de spiritu
sancto. secundus articulus de natiuitate eius ex utero beate virginis:
id est deus ex maria virgine ⁊ in simbolo patrum dicitur. Et
homo factus est: ⁊ hi duo articuli in uno possunt formari. scilicet
q; descendit de celis vt carnem assumeret: ⁊ ex virgine
nasceret. Tertius est q; mortem passus est pro nobis ⁊ se-
pultus: id est deus passus sub pontio pilato ⁊ in simbolo
patrum deus Crucifixus etiam pro nobis ⁊c. Quartus q; de-
scendit ad inferos. scilicet anima eius a corpore existente supra
terram. ⁊ ideo deus descendit ad inferos. Quintus est
q; tertia die resurrexit ⁊ idem dicitur. Tertia die resurre-
xit a mortuis. Sextus q; ascendit in celum: ideo dicitur

De sacramento

Ascēdit ad celos &c. Septim^{us} est de aduentu eius ad iudiciū: iō dī inde venturos est iudicare viuos. Et sic sunt duodecim articuli qui nobis pponūtur firmiter ad credēdū. Et ignorātib^{us} exponēdi sunt vt superius est dictum. Sic igitur petre de sacramento extreme vnctionis ad presens quo dicta tibi sunt sufficiant.

De sacramento matrimoni.

Detr^o. De sacramēto matrimoni p qđ car-
nalis ppagatio pseruat mihi dicas vt sic cō-
cludas de oib^{us} sacramētis. Et primitus de
mīmonio qđ sit an sit sacramētū. **S.** Mīmoniu vt di-
cit magister sniaz est viri mulierisq^{ue} pūctio marita-
lis inter legitimas psonas indiuiduā vite p̄suetudinē
retinēs. Est ēt mīmoniu sacramētū in eo confertur
grā ad opa mīmonij scđm q^{ui} in fide xpī cōtrahit. **P.**
Quō pōt conferri grām mīmonio in quo actus car-
nalis cōsistit in quo vīget concupiscentia & pctm̄. **S.**
Vt iam dixi in matrimonio grā confert & vt hoc attē-
das. Scias tria bona esse in matrimonio q̄ excusant
actum ei^{us} vt nō sit pctm̄. s. fides & ples & sacramentuz
fides em̄ conseruat vt in matrimonio reddendo debi-
tum vel exigendo ita q^{ui} accedat quis ad suam & nō ad
alienā. **P.** Proles etiā est bonū matrimoni rōne finis
vt inde proles educat^{ur} ad cultū diuinū sacramentum
etiā est tertiū bonū q̄tuz inseparabilitatem: qz signū
est pūctionis xpī & eccl̄e. & ista bona actū excu sāt
ne sit vitiosum sed magis virtuosum. **P.** Nūquid car-
nalis copula est de essentia matrimoni. **S.** Quātum
ad essentiam matrimoni scđm matrimoniu est sacra-
mētū carnis copula nō est de essentia mīmonij: qz
aliter nō fuisset verū mīmoniu inter mariam & ioseph
q^{ui} falsum est qz verū fuit matrimoniu. Quātū vero
ad esse scđariū. s. esse cōplerū: qui p opera declaratur

carnalis copula est de essentia m̃rimoniij. Et sic vt dictum est cognoscere suā virtuosum est ⁊ nō pctm̃: sed est meritorij qm̃ cōiuges sunt in actu merendi. s. i. charitate ex intentione recta fuerit in actu. s. ad reddendum debitū vel plis gñationem. ¶ **Q**uod spōsalia pcedunt matrimonij iō primo de sponsalibus michi dicas ⁊ postea de matrimonio de qb⁹ efficiatur. **B.** Tā sponsalia q̃ m̃rimoniū efficiunt p̃ vba de p̃sensu amicorū sed differenter. Quia spōsalia fiunt p̃ vba de futuro vt dicendo: accipiā te in meā. Et matrimonium fit p̃ verba de p̃senti vt dicēdo accipio te in meum. Et hoc intelligas sane cum p̃sensu amicorū vtrozūq; coniugum. Quia l̃ vba p̃lata fuerit p̃dicta ⁊ p̃sensus amicorū defuerit vtriusq; persone vel ex parte vni⁹ sponsalia seu matrimoniū nō valent sicut inferius dicetur ca. seqn. ¶ **Q**uot modis sūt spōsalia. **B.** Quattuor modis. Primo nuda p̃missiōe: vt dicendo accipiā te. Secundo datis arris spōsalit̃is sicut pecunia vel alio quo alio. tertio annuli sub arratione. quarto iuramento interueniente vel fide. ¶ **A**unq̃d sponsalia sub cōditione fieri possunt. **B.** Quāq; fieri p̃nt ⁊ quāq; non q̃: aliqñ est honesta conditio quāq; inhonesta. Si honesta fuerit conditio vt dicendo accipiā te si patri tuo placuerit vel si dederis mihi centum solidos ⁊ hoc p̃ te. tunc stante conditione stat p̃missio: ⁊ non stante conditione non stat p̃missio. si vero inhonesta fuerit conditio hoc fit dupliciter. Quia aut est contra bona matrimonij vt dicendo accipiā te in meam si venena sterilitatis pcurres vel si te ad adulterandum exponas. Si non stat p̃missio nec tenent sponsalia aut illa p̃missio vel cōditio inhonesta non est contra bona matrimonij ⁊ naturā ei⁹ vt si dicatur accipiā te in meam si furtis meis consenseris vel hoīem interfeceris sic

De sacramento

tenent spōsalia z illa p̄ditio d̄z abūci z tolli z p̄ nulla haberi. z q̄ ex p̄tradictione spōsaliū obligat̄ quis alteri peccat moraliter qui non soluit p̄missum nisi in casibus exceptis a iure p̄pter qd̄ sponsalia semp̄ sub p̄ditione fieri d̄nt. s. scdm̄ p̄sensum z ordinationē ecclesie. ¶ Quot sunt casus qui dirimunt z dissoluūt spōsalia. ¶ Octo sunt casus. ¶ Prim⁹ est qñ alter ingreditur religionem. Scd̄s est qñ alter eorū contrahit cum alia per verba de p̄nti. Et in his duob⁹ casibus sponsalia soluuntur ip̄o iure. Terti⁹ est qñ alter eorū se trāsfert ad regionē longinquā z diu expectat seu requisitus non reuertitur statuto t̄p̄e ad matrimoniu p̄hendum. Quart⁹ est qñ alter p̄hentiū incurrit infirmitatem grauē q̄ ip̄m debilitat vt epilepsiā vel paralysim z h̄mōi aut diformitatē vt abscissionem nasi vel alterius membri necessarij aut incurrit infirmitatem q̄ est contra bona proles sicut leprā q̄ solet inficere plem. Quintus qñ alter p̄hentiū fornicatur. Sextus est qñ superuenit affinitas. s. qñ sponsus prius cognouit cōsanguineam sponse z ecōtra qñ spōsa cognita est a cōsanguineo sponsi. similiter qñ repetitur inter eos cognatio sp̄ialis. Septimus est qñ se adinuicem absoluunt ab obligatione spōsaliū. Octau⁹ est qñ cōtrahentes sponsalia sunt minoris etatis q̄ sit tempus determinatum a iure et qñ perueniunt ad etatem legitimam dissentiant vel alter eorū. In his tñ sex casibus scdm̄ iudiciū ecclesie. s. epi vel officialis seu archidiaconi spōsalia sunt soluēda. ¶ Quot t̄p̄s requirit̄ ad sponsali p̄hēda. ¶ T̄p̄s septēn̄j tam in viro q̄ in muliere requiritur. Nec ante t̄p̄us illud tenēt illorū sponsalia si per se aut per parentes facta fuerit: nec aliqua affinitas ex illis creatur: nisi ad illud t̄p̄us perueniētes ea ratificauerint quia tunc valerent. Unde postq̄ vir

vel mulier primū septēniū attigerit pōt se per verba de futuro obligare non tñ matrimonium contrahere. Quia mulier in duodecimo anno matrimonio potest copulari et ad matrimonium potest se obligare: qz eo tpe est apta generationi: vir autem in decimoquarto anno. Tamen quandoqz preuenitur tps scdōz corporis eoz potētia et aptitudinē et vsus rationis acceleratōnem. ¶ Nunquid copula carnalis subsecuta post sponsalis de futuro matrimoniū facit. ¶ Si copula fuerit affectu materiali. ita qz cuilibet copuletur cum suo: talis copula carnalis sequens sponsalia facit matrimonium verū: quia per illam copulam exprimitur consensus de presenti qui verum matrimonium facit. Si vero copulentur carnaliter solum affectu fornicatio. illa copula carnalis post sponsalia non facit matrimonium. sicut cum aliquis dat fidem mulieri eam ducendi in vxorē solū ea intētiōe vt eam carnaliter cognoscat. Si ex tali copula consensus de fuerit nullum est matrimonium. In foro tamē exteriori vbi ecclesia iudicat de allegatis et apparentibus matrimoniū esse iudicatur. Et sic cum altera contraxerit cogetur cum prima redire quā sic cognouerat. In foro tamen conscientie consulandum est tali qz cum secunda remaneat qz est vxor ppria et non prima et qz potius prius sustineat omnem excoicationem q̄ ad primā redeat et secundam dimittat. Et sic breuiter scias qz carnalis copula post sponsalia de futuro si consensus defuerit nullum facit matrimonium. si vero affuerit consensus verum facit matrimonium. Et hoc ad presens de spōsalibus sufficiant.

Quētr? post spōsalia de m̄rimonio mihi dicas
Et p̄mo ad quot m̄rimoniū requirūtur. ¶

De sacramento

Duo ad matrimoniū requiruntur. scilicet cōsensus verba exprimentia cōsensum aīor eorū qui matrimonialiter cōcopulantur. ¶ Que sunt aut illa verba. S. Jam pri⁹ tibi dixi q̄ illa sunt de pñti vt dicēdo accipio te ī meā vel accipiendo te ī meū. ¶ Sufficit ne cōsensus vni⁹ tñ ad matrimoniū pficiendum. S. Non qz mñmoni⁹ uz claudicare nō potest: iō nō sufficit cōsensus vni⁹ tñ sed mutuus cōsensus vt eorūq̄. Et remota consensu vni⁹ nubētū nō est matrimoniū lz alter consentiat q̄ cūq̄ verba de pñti ab vtroq̄ pferantur. Et sic ille q̄ non cōsenserit aliā ducat in vxorē. Nunquid primam pōt dimittere z cū scda manere. S. In foro cōsciētie nō pōt cū prima manere cum nō sit ei⁹ vxor: lz pōtius cum scda cum qua cōsensum habuerit: verūtamē in foro exteriori in quo ecclesia de apparentib⁹ z exterioribus iudicat cogē cum prima redire z secundam relinquere. Nec ecclesia in hoc iudicando decipit in facto. Ille tñ potius in hoc deberet oēm excōicationē sustinere vel ad partes extraneas fugere z secum secundam ducere cum qua cōsensum nō habuerit. ¶ Quia dixisti q̄ vba de pñti exprimentia cōsensum interiorē sunt de essentia matrimoniū. Et ergo q̄ mul ti p̄trahere non valeant nec illi qui se inuicē nō intelligunt. S. In talibus qui se adinuicē intelligere non pñt ppter idiomatuz diuersitatē vel qui loqui nō pñt signa p verbis reputantur: z meis signa exprimentia cōsensum suffic. ūt. ¶ Nunqd per verba aliorum q̄ nubentium seu per procuratores potest effici mñmonium. S. Si puella pro verecundia taceat z parentes loquantur z ipsa verbis eorum non contradicat nec contradicere videatur videtur eis consentire z cōputantur verba parentum pro verbis puelle z sic matrimoniū efficit. Similiter si aliqui potestatem sui cōsen

ius in procuratore posuerūt cōsensus inter procura-
tores firmentur Et nūcios nō contradicētibus illis
pro quib⁹ mittuntur anteq̃ dictorū pcuratorum aut
nunciorū cōsensus firmetur verū ē matrimonij Si tñ
probabiliter sentiretur q̃ ambo vel alē eorū nō cōsenti-
ret priusq̃ procuratores suū pberēt cōsensū nullū ēē
matrimonij. ¶. Nunquid furiosi ⁊ amantes possunt
cōtrahere matrimonij. ¶. Circa tales furiosos suos
scias q̃ aut furia precedit matrimonij aut sequitur
Si sequatur m̃rimonij nullo modo dirimit matrimo-
nium ⁊ contractum. Si vero precedat furia matrimo-
nium aut furiosos habet lucida interualla. et tunc lcz
non sit tutus q̃ cōtrahat matrimonij eo q̃ ne scitedu-
care prolē: si tñ cōtrahat verū ē matrimonij. Si vero
nō hēat lucida interualla: sz semp in furia permaneat
cū vsuz rōis nō habeat per p̃s nec consensus non est
matrimonij. ¶. Nunquid cōsensus cōditionat⁹ facit
matrimonij. ¶. Sicut dictū est supra de spōsalib⁹ qñ
q̃ facit ⁊ qñq̃ nō. ¶. Cōditio illa de qñq̃ p verba de
preterito sit: aut de presenti aut de futuro. Si de pre-
senti vt contraho tecū: si vis n̄go tūc stāte cōditioē
est matrimonij. Et nō stante nō t̄z. Si n̄o de p̄terito
vt dicendo cōtraho tecū si maritus tu⁹ sit mortu⁹ tūc
stante cōditione t̄z m̃rimonij: aut ē cōditio de p̄nti
vt cōtraho tecū si sis virgo tūc etiā stāte cōditione t̄z
matrimonij. Si n̄o cōditio sit de futuro: si cōditio
illa sit cōtra bona matrimonij nō t̄z m̃rimonij vt dice-
do accipio te si venena sterilitatis matrimonij p̄cu-
res vel q̃ nūq̃ debitū tibi reddā ⁊ h̄mōi. Si vero cō-
ditio de futuro sit pro alio fine in honesto qui non est
contra bonum matrimonij vt dicendo. Contraho te-
cum si furtis meis consentieris talis cōsensus nō ipe-
dit matrimonij cū talis cōditio p nō adiecta habeat

De sacramento

Si vero conditio fuerit de futuro et necessaria ut si dicatur contrahere tecum: si sol oriantur crastine matrimonium quod talia futura sunt presentia in suis causis. Si vero conditio sit impossibilis tunc pro nunc adiecta habeatur et tamen matrimonium. Si autem fuerit contingens ut dicendo propter hoc tecum si dederis mihi centum libras vel patri tuo placuerit tunc stante conditione stat promissio et non stante non stat: ut dictum est supra de sponsalibus.

Detrus Cum carnalis copula licet non sit de essentia matrimonii absolute sed solus consensus est per verba de presenti expressus verum tamen sequitur ad ipsum implicite sicut ad causam effectus et usus rei ad usum. Non cum talis carnalis copula quam deus actus coniugalium consistat in petitione et redditione debiti de ipso michi dicas scilicet utrum alii coniungam teneatur alteri reddere debitum et si teneatur utrum semper teneatur reddere. **R.** De ratione preceptualiter coniugum teneatur alteri reddere debitum ut de apostolico primo ad corinthios vii. Vir uxori reddat debitum similiter et uxor viro mulier potestatem sui corporis non habet sed vir et vir potestatem sui corporis non habet sed mulier. Et ideo in obligatione reddendi debitum vir et mulier sunt equales et tenentur alter alteri reddere debitum. **Q.** tamen quod ris utrum semper teneatur alter alteri reddere debitum. Circa hoc scias quod licet reddere debitum sit de ratione precepti tamen incolumitas persone prius debet saluari preferuari. **Q.** si vir videat sibi imminere periculum ex eius redditione reddere non tenetur. **Q.** si vir reddatur impotens ad reddendum debitum ex causa quam ex matrimonio consequitur sicut ex frequentiori concubitu mulier non habet ulterius ius petendi debitum et in petendo ulterius mulier se magis meretricem quam coniugem exhiberet. Si autem reddatur impotens ex alia causa et illa causa licita est rationalis sicut propter infirmitatem casualem vel pro

pter nimium laborē in victū ei⁹ acq̄rendo ⁊ sue proli
 sit nō tenet reddere debitū nec pōt mulier erigere. Si
 vero ipotēs fiat ex causa illicita hostilicidia secando
 et h̄mōi peccat vir. Et pctm mulieris si prop̄ hoc in
 pctm labat aliqui ipsi viro iputatur. Ubi debz q̄tū pōt
 operā ponere vt vxor cōtineat ⁊ cauere ne ppter cām
 illicitā ad reddendū debitū impotens efficiatur. ¶
 Nūquid vir tenet reddere debitū etiaz vxori nō petē
 ti cū prop̄ fecūdiā petere nō causa sit. ¶ Immo dz
 vir etiam vxori non petenti debitū reddere eo q̄ pro
 pter reductionē huius p̄statur remediū p̄tra concu
 piscentiā vxoris. Verū tamen petitio vxoris: licz nō ap
 ta fuerit ne verbo fiat propter verecūdiā tamē signis
 et mutibus plerūqz indicatur. Et hec petitio dicitur
 interpretatiua. Unde quādo vir percepit signis ⁊ mu
 tibus q̄ vult vxor ⁊ querit sibi reddi debitū debet red
 dere nec debz expectare q̄ verbis vel precibus petat
 vt eius incontinentie obuiet. ¶ Nūquid viro leproso
 petēti debitū reddere tenet vxor. ¶ Si tenetur vxor
 debitū reddere sed nō cum eo habitare: qz non tam
 cito ex concubitu carnali vxor inficitur reddendo de
 bitū viro leproso sic pōssz infici ex frequenti habita
 tione cum eo. Et lz ex tali p̄cubitu q̄qz ples infirma
 ḡnietur. Abeli⁹ est tamē proli sic esse q̄ penit⁹ nō eē. Et
 sic viro leproso: tenet mulier ei⁹ reddere debitū si pe
 tat. ¶ Nūquid licz a muliere mēstruosa petere debi
 tū aut ei reddere. ¶ Circa mēstruū mulieris distigue
 quia aut illd mēstruū contingit ei nālī aut nō nālī
 Si p̄tingat ei naturalī qm̄ sana est ⁊ t̄pib⁹ dērmīatis
 in tali fluxu mēstrui p̄hibitū est ne vir accedat ad mu
 lierē mēstruatā. Lō in tali fluxu mulier posset de faci
 li concipere prolem que de facili corrumpere: iō ta
 li t̄pe p̄hibitū est ab ea debitū petere aut ei reddere

De sacramento.

Si notandū ē circa hunc fluxū mēstrui naturalē qd si vir hoc sciuerit et petierit ab vxore debitū vxor debet aduertere precib⁹ et monitis vt dīstet a petitione. Nō tñ dī aduertere efficiatur qd possit viro eē occasio in cidēdi in alias corruptiones culpabiles. Et precipue sit pñusad illas inconueniēs fuerit qz tūc posset redere debitū. scdo vir ignoret fluxū mēstrui nāl sue vxoris et debitum petat. Mulier dī aliqz occasionē sñ mē dacio pñdēre vel infirmitatez allegare ne debitum reddat. nisi piculū vt prius de incōtinētia viri vxor p babilī presumat. Si nō fluxus mēstrui una is fuerit scz imoderate et qñ pñue siue perp infirmitatē mulier patiat fluxū pōt vir debitū petere qz aliū opporтерet hoīez continuo fluxu non pōt pñpere mulier Infirmitatem tñ hñmōi viro suo nullo mō vxor dī indicare ne de ipā vir abominationem cōcipiat nisi de prudentia viri vxor p babilī presumat. Sic igit pñ qd in fluxu naturali vir nō dī petere nec reddere debitū vxori hunc patiēti. Sed pōt reddere et petere in fluxu inaturali pñ. Sūquid viro lī debitū petere a muliere pregnāte. S. Si debitū posset reddi sine periculo abortus pōt vir ab vxore sua pñnāte debitū petere et reddere quia vsus matrimony licit⁹ cū solū est in offñ sī ēt in remedium pñra incontinentie casum. Si nō nō reddi debitū sine piculo abortus. vel timeat p babiliter de periculo fetus nō dī debitū exigi reddi qz pñcipalis ē institutio mñmony in officium scz pñter plis educatio nē et conseruationē qñ in remediū et sic intelligit illd Hieronymi. Postqñ venter intumuerit nō perdāt filios pñ. Nūquid lī temporibus sacris redere et exigere debitū. S. Si vir vel vxor qd petit ved reddit debitū ductus aliq infirmitate nō in cōtēptu ecclesie vel tēporis irreuerentia vt dicit Augustin⁹ mortaliter nō

peccat. Cui⁹ rō est qz ecclesia non potest iuri natura
 li & diuino p̄iudiciū facere nec itēdit filijs suis laque
 um dānationis ponere. Et cum hmōi redditio sit de
 iure naturali etiā de diuino iure: qz vir potestates sui
 corporis non h̄z sed mulier nec mulier h̄z p̄tatem sui
 corporis sed vir vt dicit ap̄lus. Ideo quocunq; tēpo
 re q̄cunq; hora tenent coniuges inuicē reddere re
 bitū nec ecclesia prohibet petitionem sed dissuadet vt
 mēs cōiugum a carnalibus abstracta facilius ad cele
 stia referat & ad sp̄alia intendat. Ideo in diebus ie
 iunior p̄cessionū & hmōi temporibus institutum fuit
 cōuenienter vt coniuges illis dieb⁹ ab actu carnali de
 sisterent/ sine abstinerēt. Clertū si alter cōiugum cā
 delectationis solum explede non cā p̄creationis libe
 raz vel causa redditionis debiti peterem debitū gra
 uiter peccaret tali tpe actum carnalē exercēdo. Hos
 tandum etiā q̄ licet vir & vxor q̄cunq; tpe & q̄cunq;
 hora debitū reddere teneantur: non tñ in loco quocū
 q; quia statim in publico nō op̄z q̄ debitum reddant
 cū in talib⁹ actibus honestus exigatur. ¶ Sicut ex
 p̄dictis sentio matrimoniū ex cōsensu p̄ verba de p̄se
 ti expresse p̄ficitur: completur autem p̄ carnalem co
 pulam subsequētam. Nunquid ergo omnes etatis legi
 time possunt inuicem matrimonium contrahere cum
 hēant consensum perfectum. ¶ Non omnis vir cui
 l̄z mulieri pōt m̄rimoniū p̄trahere eoq; matrimoniū
 nō solum ex causis diuinis: sed etiā ei⁹ clausis huma
 nis constituitur possunt multipliciter impediri: deo
 multa sunt que matrimoniū impediunt nō solum cō
 trahendum: sed etiā matrimonium cōtractū dirimūt
 ¶ Propt̄ hoc phibitum est vt nō fiāt matrimonia clā
 destina & sine consensu ecclesie & solēnitare vt persone
 cōtrahentes legitime comprobentur. ¶ Dic michi

De sacramento

quò sit matrimoniū clādestinū ⁊ post q̄ sunt impedimēta m̄rimonū ipediētia. **S.** Matrimoniu clādestinu rei plr h̄z fieri. Vno mō qñ non adhibētur testes qui adhibentur ad celebrationem matrimoni ne alter cōtrahentium matrimoniū deneget illud matrimoniu iam contractum ⁊ ne penitendo de matrimonio sic cōtracto aliud matrimonium vellet p̄here: ⁊ sub specie matrimoni fornicet. Scdo mō m̄rimoniu clādestinū h̄z fieri qñ solēnitas adhibet quā solet i ecclia nuptie adhibere sicut benedictio ⁊ h̄mōi. Tercio qñ non proponūtur banni: vñ cōstituit ecclia q̄ tres banni donātur in ecclia solēniter in dieb⁹ festiuis iter missarū solēnia ad cognitionem impedimēti inter per sonas p̄hentes si qd fuerit ad pbandū eas eē legitimas ad matrimoniū p̄hendū. Notādū etiā q̄ licet matrimonia clādestina sunt ab ecclia propibita verūtū si facta fuerint h̄a sūt m̄rimonia. nec si p̄trahētēs possūt separi: cum ibi verus sit cōsensus p̄ h̄ba de p̄nti expressus licet illa q̄ dicta sunt deficiant: q̄ non sunt de essentia sacramenti: sed solus consensus predictus.

Detrusyt iā dictū ē pōt mltiplr matrimoniū impediri. De h̄mōi impedimētis qz sunt ⁊ q̄t sūt michi dicas **S.** Quedā sūt q̄ ipediūt matrimoniū p̄hendū sed nō dirimūt iā contractum ⁊ alia sunt q̄ ipediūt p̄hendū ⁊ p̄ctū: ⁊ duo sunt scz phibitio ecclie ⁊ tpa feriarū que notantur in his versibus Ecclie vetitum necnon tps feriarum. Impediunt fieri pmittunt iuncta teneri. Hi ergo duo casus soluz modo ipediūt cōtrahendū p̄ tanto q̄ sunt p̄ prohibicionem ecclie. Quoruz primū est qñ timetur de aliq̄ impedimento inter aliquas phibetur ne contrahant donec constiterit de impedimento si contraxerint debent separari donec habeatur certitudo de illo im-

pedimento: et postea impedimento non inuento dicitur eis
 iungi pnia eo qd prohibitionem ecclesie contraxerunt
 Et ad coniugium post modum ecclesie licentiam reuertuntur.
 Circa vero tempus feriarum est notandum quod quedam
 sunt tempora in quibus prohibentur ne nuptie celebrentur.
 scilicet ab aduentu domini usque ad octiduum epiphanie Similiter a
 septuagesima usque ad octauas pasche. Et a tribus as-
 censionis domini usque ad octauas penthecostes. scilicet tri-
 nitatem: et hec habentur in hoc versu. Accipiens vete-
 rem circum quasi quis benedictam per hanc dictio-
 nem aspiciens intelligitur prima dominica aduentus
 in qua cantatur in matutinis. Aspiciens. per vete-
 rem intelligitur octaua epiphanie. per circum intel-
 ligitur septuagesima per quasi octaua pasche. per quis dies
 lune ante ascensionem domini per benedicta dies trini-
 tatis. De his autem quidam dicunt quod aliqui dies po-
 nuntur exclusiue: et aliqui inclusiue scilicet quod in qui-
 busdam eorum non celebrantur nuptie. et in quibusdam
 celebrantur. Et in prima dominica aduentus non ce-
 lebrantur nuptie ponitur inclusiue. In octiduum epipha-
 nie quando cantatur ad laudes matutinarum vete-
 rem hominem dicunt quidam quod celebrantur nuptie
 et ponitur exclusiue. In dominica septuagesime quod circum
 dederunt cantatur secundum omnes non celebrantur nuptie
 et ponitur hec dies inclusiue. Sed in dominica quod cantatur
 quasi modo scilicet in octauis pasche celebrantur nuptie
 ut dicunt et ponitur exclusiue. Si vero die lune ante ascen-
 sionem domini in qua cantatur in euangelio. quis vestrum
 habebit amicum ponitur inclusiue: et non celebrantur in
 ea nuptie. Sed dies trinitatis ponitur exclusiue et in
 eo celebrantur nuptie. Et sic secundum illos tres po-
 nuntur exclusiue in quibus non celebrantur. et alij tres po-
 nuntur inclusiue in quibus non celebrantur. Teruntamen

De sacramento.

alijs dicunt q^d de illis trib⁹ sola dies trinitatis ponitur
exclusiue et in eo solū modo nuptie celebrantur et non
in alijs duabus diebus. s. in octauis pasche et in octa-
uis epiphanie eo q^d isti duo dies ad solēnitates prece-
dentes pertinere dicunt: sed dies trinitatis ad solēni-
tatē penthecostes nō ptinet cum octauis careat. Si-
militer quia missa p nuptis cōiter de trinitate cāta-
tur ideo illa die sola dicunt nuptias celebrari et hec vi-
detur dicere illa decretalis extra de ferijs. Capella-
nus. Et ideo dicunt q^d ille versus supradictus est ma-
gistralis. Clericū q^d sūm diuersas ecclesias consuetu-
dines sunt diuersę et in qbusdā ecclesijs in octauis epi-
phanie et pasche nuptie celebrantur. in alijs autem ec-
clesijs non celebrant. Ideo standū est a consuetudinē
loci et ecclesie nec hoc est pētū. q^d qlibet puicia abun-
dat in suo sensu: vtdz in decretis in. lxxv. distm. **Utinā**
Sic ergo pz q^d ista duo. s. prohibitio ecclesie et tps fe-
riarū impediunt matrimoniū hēndū veruntū nō diri-
mūt iam ptractū vt s dictū est. **¶** Hūc que sunt illa
que impediunt cōtrahendum et dirimunt iam p̄ctum
michi dicas et quot sunt. **B.** Duodecim sunt impedi-
menta q^d in his p̄sibus cōtinent. Error conditio votū
cognatio. crimē Cultus disparitas vis ordo: ligamen
honestas. Si sis affinis si forte coire ne quibis. Nec
socianda vetant et connubia facta retractant. **¶** De
oibus his michi dicas singulat scdm q^d in his p̄sibus
ptinentur. Et primo de illo errore quis sit ille error q^d
impedit m̄rimonium iam ptractum et dirimit et quare
B. Iste error qui impedit m̄rimonium et dirimit iam
ptractū est duplex scz error persone: et error seruilis
pditionis. Et ratio est: quia illud quod impedit cau-
sam et dirimit impedit et dirimit effectum illius cause
Consensus mut⁹ est cā m̄rimony vt dictum est supra.

Mutuus autem consensus presupponit cognitionem.
 Et qz error pſone cū qua ꝑhitur tollit ⁊ impedit co-
 gnitionem illius pſone. Nō tollit ⁊ impedit cōſenſum
 cum ea. ⁊ per ꝑſequens mſimonij. ſicut cum aliquis
 vult ⁊ intendit ꝑhere cū iohāna ⁊ maria ſibi offertur
 nullum eſt ibi matrimonium. qz nullus fuit cum ma-
 ria ꝑſeſus. Et ſic de iure naturali error perſone impe-
 dit ⁊ dirimit mſimonium. Ad cuius euidentiam notā
 dū eſt q ꝑ mſimonij duo icludit. ſ. perſonas contrahē-
 tes ⁊ q̄tum ad hoc dictum eſt aliud qd icludit mſi-
 monij error perſone impedit matrimonij eſt mutua
 poteſtas adinuicē qz vir non hz poteſtatē ſui corporis
 ſed mulier: nec mulier hz poteſtatem ſui corporis ſed
 vir hanc autē habet poteſtatē tollit ſeruus: qz ſeruus
 non hz poteſtatē ſui corporis ſz dñs. Ideo nō poteſt
 ſeru⁹ alteri nubere ſine licentia dñi ſui. Et per conſe-
 quēs talis error ſeruiliſ ꝑditionis ipedit ⁊ dirimit ma-
 trimonij: ⁊ hoc eſt intelligēdū quando liber ignorat
 cōditionem ſeruile eſſe ī eo cū quo ꝑtrahit: qz ſi ſciret
 eam eſſe in eo cū quo cōtrahit anteqꝑ ꝑheret: iam non
 eſſet error nec matrimonij impediret nec dirimeret.
 De errore perſone nota q error nobilitatis aut digni-
 tatis q̄tum in ſe eſt non tollit nec impedit mſimonij
 vt ſi aliqua mulier conſentiat in hūc virū directe quē
 ignorat nobilem nō impedit matrimonij talis error
 dū tamen talis error non redundet in perſonam abſo-
 lute qz ſi talis error nobilitatis redundaret in errorē
 pſone abſolute: ⁊ matrimonij tolleretur ⁊ illud impedi-
 ret ſicut cum aliquis credit ꝑhere cum filia regis di-
 recte q̄cunqꝑ ſit illa ⁊ ſibi offerat alia impedit matrimo-
 nij niſi poſtea conſentiat in ea q̄ credebat eſſe fili-
 am regis. cū error ille ad noticiā eius puenit. Itē
 rſi ſcias q ille error qui eſt talium impedimētōꝝ quē

De sacramento

faciunt simplr personas illegitimas ad cōtrahendum
m̄rimoniū pedit z dirimit m̄rimoniū siue sit factū cū
errore illi⁹ ipedimēti siue p̄sanguineo siue p̄hit cū p̄mo
to in ordinib⁹ sacris vel p̄fesso i religioe siue hoc sciat
mulier siue ignoret si sic p̄hat non est v̄x m̄rimoniū.
Et hec de ipedimēto erroris tibi ad s̄sens sufficiant

De impedimento conditionis.

Detrus. 122 iā de ipedimēto p̄ditionis tetigi
sti z sequit^r i v̄sib⁹ post errorem. Iō de ipedi
mēto p̄ditionis quare m̄rimoniū ipedit z di
rimut michi dicas. **S**uperius dictū est q^d i tractatu
m̄rimony obligat vñ⁹ p̄iugū ad redēdū debitū carnal^e
copule alteri z iō sequit^r q^d illud faciat alterū p̄iugum
dirimit illud hoc aut facit p̄ditio seruitutis q^d seruis
libere reddere debitū nō pōt cū sit in p̄tate dñi sui vt
dcm̄ est: z iō seruit⁹ dirimit m̄rimoniū z hoc sp̄ intellis
git qñ illa seruitutis p̄ditio ignorat ab alio qui cū ser
uo p̄hit q^d si añq⁹ p̄traheret cū seruo cognosceret hāc
seruitutis p̄ditionē postea reclamare non posset ille q^d
est libere p̄ditionis nec talis seruitus m̄rimoniū diri
meret z hoc dictū est supra de errore. Igitur p̄ i sum
ma q^d seruit⁹ impedit z dirimit m̄rimoniū qñ ignorat
a p̄iuge liberos postea qñ ad noticiā peruenit in seruā
nō p̄sentit q^d si postea cōsentiret dñi ad liberi cognitio
nem peruenit non dirimeret matrimonium. **I**dem. **N**unq⁹
qd potest seruus contrahere matrimonium absq³ con
sensu dñi sui. **S**immo pōt q^d cum seruitus sit de ius
re posituo predicare non pōt iuri naturali vel diuino
Matrimonium aut est de iure naturali z diuino ideo
seruit⁹ ei nō p̄iudicat quin seruus possit p̄trahere ma
trimoniū sicut non impedit alios act⁹ carnales vt bi
bere z comedere ita nō impedit quin possit liberos p
creare verūti si seruus p̄hat dño ignorāte vel p̄dicens

te tūc dīz poti⁹ obedire z ei⁹ seruitū adimplere q̄ vxor
 ri debitū reddat nisi forte de periculo vxoris z in con
 tinentia teneat qz tūc deberet piculo vxoris succurre
 re z ei debitum reddere priusq̄ domino obedire. Si
 militer si seruus domino sciēte z non reclamante vel
 concedente aut cōtradiciente m̄monij cōtrahat tes
 ne⁹ seruus reddere debitum vxori q̄ dño precipienti
 obedire: p̄d. Nunq̄d pōt se vir seruū facere iuita vxor
 re. B. Sic qz lī vir vxor in actu matrimonij ad paria
 iudicant. s. in actu carnalis copule in oībus tñ aliis vir
 est dñs z caput mulieris z sui iuris est: z iō nolēte vxor
 re pōt vir se dare in seruitutē alteri⁹ nec ppter hoc ma
 trimoniū dissoluat. quo ad vinculū nec quo ad thoriū
 qz lī dño p̄cipiente eadē hora qua mulier petit debi
 tū: dīz mulieri prius reddere debitū q̄ dño obedire. Et
 lī vir possit se facere seruū vxore iuita vxor tñ inuito
 viro se ancillā facere non pōt qz mulier est subiecta vi
 ro z vir est caput mulieris vt dictū est. p̄d. Si seruus
 liberos generet cui⁹ p̄ditionis erunt aut p̄ris aut ma
 tris. B. Scdm̄ ius nature z leges p̄ti⁹ sequit̄ ventrem
 q̄tū ad seruitutē z libertatē. z iō lī seruus generet ex
 libera matre fili⁹ nō erit seru⁹ sed liber. In quibusdā
 terris tū q̄ nō regunt̄ iure ciuili: sed solū ex cōsuetu
 dinib⁹ sequit̄ puer deteriorē p̄ditionē: ita qz si p̄ fuerit
 seruus: sic z puer erit z seru⁹ z si mater fuerit ancilla
 z p̄ est liber: puer erit seru⁹ sicut p̄ter p̄rētū. s. tā p̄f
 q̄ m̄f seruilis p̄ditionis sunt z ptineant ad diuersos
 dños. tūc diuidēt dñi pueros inter se si plures sint z si
 nō fuerit nisi yn⁹ tñ alter dñor recōpensabit a teri do
 mino de p̄cio z accipiet plē natā in seruū suū. Hec au
 tē p̄suetudo nō est p̄sona rationi nec iuri: qz cōmuni⁹
 partus debet sequi conditionē matris vt dictū est. Et
 hec de impedimento conditionis ab p̄sens sufficiant.

De sacramento

Detrus. De tertio impedimēto. s. voti mīchē
 dicas qđ sit votū primo z qđ est differētiavo
 torū z ex quo fiat votū z qui possunt vouere
 tēda qđ dispēsatio pertinet: z postea quomodo votum
 impedit z dirimit matrimonium. **B.** Votū est quedā
 pmissio deo facta de aliquo actu virtutis. Duplex est
 autem votum. s. votū tacitū z votum expressum: votū
 autem tacitū fit ex sola cognitione cordis z sic diffi
 nitur sic votum est conceptio melioris propositi anni
 deliberatione firmata. Votum autem expresse fit ver
 bis aut sinis z diffinitur sic. Votum est testificatio qđ
 dam pmissionibus spontanee ideo que dei sunt offer
 ri decet verūtū votum tam tacitū qđ expressum scđm
 ius canonicum sic diffinit. Votum est alicuius boni
 cū animi deliberatiōe deo facta pmissio z bñ dī cum
 deliberatione qz tria requirūtur ad votum quorū pri
 mū est deliberatio voluntatis: qz qđ vouet dī delibera
 re in mente vtrum illud qđ vult vouere sit ei expedi
 ens z possit perseuerare hñmōi. Scđo requirīt qđ ppo
 situm voluntatis sit firmum z tertio requirīt pmissio
 in qua ratio voti pficit. Sup adduntur his trib⁹ alia
 duo ad cōfirmationem voti. s. pñciatio oris testimo
 nium aliorū z sic est duplex dī votū. s. simplex et solēne
 est autē votum simplex qđ sit mente deo vel nuda pro
 missione sine solēnitate speciali votum vero solēne fit
 quando homo actualiter se dedicat deo. s. per sacri or
 dinis susceptionem per pfessionem debite regule taci
 te vel expresse factam debito modo in manu abbatis
 vel abbatisse vel alterius superioris cui debet fieri p
 fessio vel per susceptionem sacri ordinis vel habitus
 qui tantum datur pfessio. **B.** Ex quibus habet fieri
 votū nunquid de malo sicut de bono. **B.** Simpliciter
 votū est alicuius boni ideo de eo quod malum est sim

pliciter non potest fieri votū vt si quis voueat se for-
nicare vel hominem occidere immo in omnibus talibus
malū decretum volūtatis est mutandū ⁊ agenda
est penitētia de turpi voto si r nec votū habet fieri de
impossibilibus vt si voueat quis se non moriturū. Si-
militer nec decenti. i. quartū non est materia virtutis
vt leuare festu cā ⁊ hmoi. Similiter nō hz fieri votum
de bono cōi qd est omnibus necessarium ⁊ ad quos
omnes tenētur sicut votū baptismale qz licet sit votū
commune non tamen speciale de quo hic loquimur.
Sed solū votū hz fieri de bonis sup erogationis: vt ē
ieiuniū elemosina peregrinatio abstinentia ⁊ hmoi.
¶ Nunquid hō semp tenet adimplere qd vouit. B.
Sic occurrat ipedimētū ei q nō possit adimplere qd
vouit dū illud vouit. vñ scias q hō licet cum delibera-
tione voueat ⁊ potuit adimplere illud qd vouit dū vo-
uit illud sit postea fiat impotēs p aliqua cā ad soluē-
dū votum non tenet illud facere qd in se est vt saltem
hēat pmtā in se voluntatē faciendi qd potest. vnde si
vouit religionem aut monasterium intrare spirituale
⁊ nolūt illi q sunt de monasterio illū recipere dz ope-
rā dare qdum potest vt ibi recipiat. Et si nō pōt ibi
intrare. qz nullo hēc nolūt cū recipere nō tenet aliam
intrare. qz ad illā solū se obligauit consensum recipiē-
tium supposito quo semper talibus sub intelligitur.
Si vero intentio sua fuit se obligare ad religionis in-
gressum ⁊ ex pnti elegit hoc monasterium ⁊ nō pōt
in illo recipi debet alium locum requirere donec pfe-
cerit qd pmissit. Notādū est etiā q ille qui votum fe-
cit si incidat ex ppria culpa impossibilitatē soluendi
votum dz de culpa pnter ⁊ agere penitētiā sicut cū
mulier vouit pgnitatē si postea corrūpatur non solū
tenet seruare qd pnt. s. ppetuā pmentiam sed de pecc

De sacramento

cato qđ cōmisit vñ penitentiā facere scđm arbitrium
absoluētis. ¶ Qui sunt illi q̄ vouere pñt. S. Scias
q̄ illi qui sunt i ptāte alterius nō pñt vouere nec pro
tū se obligare in his qđ alteri subiciunt: sed i quib⁹
nō subiciunt pñt vouere se p votū obligare. Tñ hō vñ
mulier ad annos pubertatis perueniens sue cōditio
nis est nec est sub ptāte parentū q̄tum ad ea q̄ perti
nent ad psonā suā: nō pōt r religionē intrare r matre
monū ptrahere absqz parentum cōsensu. Sed q̄tum
ad pseruationem domesticā cū nō sit in ptāte sua sed
magis parētū nō pōt vouere qđ sine p̄sensu parentū
sit ratum r firmū. Sñr seru⁹ qui i ptāte dñi sui q̄tus
ad psonales opatiōes nō pōt religionē vouere vel ali
ud votū facere: p qđ ab obsequio dñi sui subtrahatur.
Sñr nec religiosus pōt vouere absqz consensu superio
ris nec vxor absqz p̄sensu viri sui nec puella absqz con
sensu p̄ris. Et si tales qui vouere nō pñt voueant non
peccāt vouendo si adimplere nō pñt. ¶ In voto illorū i
telligit debita cōditio. s. si superiorib⁹ suis placeat. vir
etiā sine assensu sue vxoris cōtinētiam vouere nō pñt
nec vxor sine assensu viri. Cum vir ptātē sui corporis
nō hēat sed mulier nec etiā mulier sui corporis habet
ptātem sed vir. Et si alter eorū illud vouerit nō est ter
nendū votū: sed debet agere pñiam de malefacto voto.
¶ Notandum tamen q̄ l3 vir non possit continentia vo
uere inuita vxore pōt tñ ipā inuita crucem vouere et
accipere. Et hoc in fauorē negocij pro quo crux sumi
tur sicut posset militare p dñō suo terreno et aquo seu
dum tenet absqz assensu vxoris. Nec ppter hoc subtra
hit omnino vxori ius suū cū possit virū sequi. Etiam
p̄babile est satis q̄ vxor cōtinere debeat ad tps subue
niendo necessitati ecclesie generali. Nec propter hoc
si vir pōt accipere sine assensu vxoris sue crucem est si

mule q̄ vxor possit illā vouere sine assensu viri cum vir
tū caput in ulieris. similiter qz vxor cū maiori periculo
castitatis discurreret p̄ terras q̄ vir. Et cū maior vti
litate ecclie est vir q̄ mulier z iō vxor illud votū pere
grinationis terre sancte vouere nō pōt sine assensu vi
ri lz vir illud vouere possit sine assensu vxoris. ¶ Ad
quos pertinet votoꝝ dispensatio. ¶ Dispensatio vo
toꝝ p̄cipue z principaliter ptinet ad summū pōtificē
q̄ plenarie vicem gerit xp̄. Alijs autē p̄latis inferiorib⁹
cōmittit dispensatio in votis cōiter sūt z q̄ idigēt
frequēti dispensatiōe. Sicut in peregrinationibus ieu
nijs z h̄mōi. Glōa tñ maiora sicut continētie z p̄gr
nationis terre sancte summo pontifici reseruant. ¶
¶ De his q̄ quesui a p̄ncipio devoto dixisti. Nūc ad
p̄positū redeam⁹. s. quomōdō votū ipedit z dirimat m̄ri
monū michi dicas. Et si simplex votū illū impediat z
dirimat. ¶ Votum simplex impedit m̄rimonium con
trahendū sed nō dirimit iā p̄ctū cū in eo sit sola p̄mis
sio nuda vt dictum est. Vñ cū vouēs nō ad implet qd
p̄misit inde peccat p̄hendo. sed postq̄ dedit sui corpo
ris p̄tātē p̄ m̄rimonū p̄ctū iā illud m̄rimonium tenet
z eū dirimit. vñ scias qui post votū cōtinentie simplex
p̄hit m̄rimonū p̄ p̄ba de p̄nti nō pōt vxorē suā cogno
sceret nec p̄sumare p̄ carnalē copulā m̄rimonū ab sq̄
p̄ctō mortali qz adhuc sibi restat facultas continētie
votum adimplēdū p̄ religiōis ingressum anq̄ m̄rimo
niū p̄sumet. Sed postq̄ p̄summatum est m̄rimonū p̄
carnalē copulā teneat postea reddere debitū vxori pe
tēti siue petat ep̄sse p̄ p̄ba siue interpretatiue p̄ signa.
vñ lz teneat reddere debitū nō pōt tñ absq̄ p̄ctō pete
re debitū qz nō in ei⁹ p̄tātē est petere debitū post votū
simplex p̄tinere. Et nō ex vinculo m̄rimonij obligatur
ad petēdā lz obliget ad redendum. vñ lz oēs hoies ex

De sacramento

vno processerint. s. ab adā non tamē oēs hoīes cōsan-
 guinei dicunt. ¶ Qui sunt gradus consanguineita-
 tis. ¶ Distiguitur cōsanguineitas per grad⁹ ⁊ lineas
 ¶ Cū consanguineitas ad modum arboris describitur
 Quia sicut in vno trunco arboris ad multos ramos
 arbor diffundit quo p tres arboris inuicem colligunt
 ita in hoībus. Quia pncipiū generis stipes vel trūc⁹
 dī ducentes vero ab eo originem quasi rami appellan-
 tur ⁊ hītudo istoꝝ ramoꝝ inter se cōsanguineitas dī
 Et sic in hac cōmuniōe triplex habitudo reperitur.
 vna q̄ est patris ad filium Alia filij ad patrē. Tertia
 filioꝝ inter sequi fratres dicūtur. Et scđm has tres
 habitudines linee cōsanguineitatis cōputantur. quia
 scđm habitudinem q̄ est patris ad filium est linea des-
 cendētū scđm vero scđam habitudinē qui est filioꝝ
 ad patrē ⁊ est lin ea ascendentium sed scđm etiā hītū-
 dinē q̄ est filioꝝ inter se vel eoꝝ qui ab vno pncipio de-
 scendunt est linea transversaliū. Et quia motus p-
 pagationis non q̄scit in vno termino sed vltra pgre-
 ditur: ideo in eadem linea plures persone sunt quarū
 vna distat altera ⁊ hec distantia gradus vocatur ⁊ sic
 cōsanguineitas per gradus pputatur scđm appropin-
 quitatē ⁊ distantiam a primo principio sine stipite. Et
 in eadem linea consanguineitatis plures gradus re-
 periuntur. Unde in linea ascendentium primum gra-
 dum faciunt pater ⁊ mater. Scđm auus ⁊ auia. Ter-
 tium pāuus pāua. Quartū abauus abauia ⁊c. In li-
 nea vero descendentium primum gradum faciunt fili-
 us ⁊ filia. Scđm nepos ⁊ sic descendēdo vsq; ad quar-
 tū gradū. In lineavero collateralī seu transversali si-
 cut modo dictū est duo fratres faciunt primū gradū
 vel duo sorores: scđm gradū faciunt filij doctorū duoꝝ
 fratrum qui dicūtur fraternales. Tertium gradū fa-

ciunt dictorū fr̄m nepotes. Et quartum p̄nepotes. et sit cōsanguineitas p̄ gradus computat̄ scđz appropi quitatē ⁊ distātiā a cōi stipite Et sic in eadem linea diuersi gradus reperiunt̄ sed alteri cōparata scđm p̄ pinquitatez ad stipitē. Unde idēptias ⁊ distantia n̄ m̄ia ab eo graduz cōsanguineitatis tollūt. Cōputat̄ autē gradus cōsanguineitatis dupl̄. Vno mō scđm iure ciuilia. Alio mō scđm canonica. Scđm iura ciuilia duo fratres attinent in scđo gradu. Et filij duorū fratrum in quarto. nā legalis cōputatio attendit descensum a cōi radice ab vtraq; parte Sed scđm iura canonica duo fratres attinēt se in primo gradu. Et filij eorum in scđo gradu: qz scđm distātiā a cōi principio scđm iura canonica computantur: vnde quarto gradus aliquis distat ab aliquo superiori radice tanto distat ab aliquo descendentiū ab ipso superiori Et qz nō duo fr̄es imediate descendūt a p̄re suo nec distat ab eo nisi p̄ vnū gradū. Ideo duo fr̄es attinent sibi inuicē in primo gradu filij x̄o eorū distant a patre in scđo gradu Et iō attinent sibi inuicē in scđo gradu Et sic ascendēdo ⁊ descendēdo ī generatione ⁊ p̄pagatione cōsanguineitatis. Et notandū qz q̄uis aliq̄ sint in eodem gradu cōsanguineitatis vnus. tamen ē magis cōsanguineus q̄ alter: sicut pater alicuius et frater eius sunt in primo gradu cōsanguinitatis: qz et neutra pte cadit p̄sona media ⁊ tñ p̄r est magis cōsanguineus filio suo q̄ ip̄e filius fratri suo p̄prio qz duo fratres non attinent sibi nisi in tñ qz descendunt ab eodē patre ⁊ ideo q̄tum aliquis ē communi principio p̄pinquior a quo p̄sanguineitas descendit tāto est magis cōsanguineus q̄ uis non sit in propinquiori gradu. Et scđm hoc patruus ē magis cōsanguineus alicui q̄ nepos ei⁹ q̄uis sint in eodē gradu. Id. Hunc

De sacramento

videamus quare consanguinitas impedit in matrimonium contra
 hendum et dirimit iam dictum. **B.** Ut naturalis amicitia et af-
 finitas inter consanguineos remanet. Sed scire debes quod
 consanguinitas de iure naturali inter aliquas personas impe-
 dit in matrimonium scilicet inter patrem et matrem filium et filiam: quod pater
 accipere filiam in uxorem et filiam matrem suam naturaliter non
 permittit quod cum vir et uxor ad paria iudicentur quantum ad actum
 in matrimonium absurdum esset ne personam rationis quod filia debeat
 ad equum patri. Sicut quod vir est caput mulieris ratio non permittit
 filium dñari matri Sicut et de iure diuino quodam persone
 excipiuntur scilicet ille qui sunt in secundo gradu scilicet fratres sororis et so-
 ror patris vel matris: filia filii et hominū. Et propter conser-
 uationem pudicitie que dicitur inter eos esse que dicitur in eadem conseruari
 domo. Sicut de iure positivo quodam est persone a matrimonio
 excipiuntur scilicet consanguinei. Et hoc propter confederationes
 et multiplicationem amicitie dñi. scilicet homo se habet ad consanguineos
 uxoris sicut ad suos. Unde huic multiplicationi et confedera-
 tioni amicitie prouidendum gereret si quis consanguineam ux-
 ris sue duceret in uxorem. Et sic secundum humanas leges et
 ecclesie statuta plures gradus consanguinitatis a matrimo-
 nio sunt exclusi. **R.** Qui sunt illi gradus qui a matrimonio ex-
 cluduntur. **B.** Secundum tempora diuersa diuersi gradus consanguini-
 tatis sunt exclusi a matrimonio. In principio ei legis na-
 ture solum patres et matres a matrimonio repellbantur et
 non alie persone: quod frater accipiebat sororem suam in uxorem sed
 nullomodo matrem et hic accipiebat sororem propter paucitatem
 hominum ut genus humanum multiplicaret. Postea quando mul-
 tiplicatio generis humano quod tunc concupiscentia uigebat ad
 reprimendum eam in lege moysi plures persone excipiuntur. scilicet
 frater soror uxor et prius vel soror et hominū de quibus habetur
 leuitici. xviij. Alios gradus autem lex illa non prohibuit
 sed magis precepit. scilicet ut quilibet de cognatione sua uxorem ac-
 cipiat ne confusio successionum esset. quia illius populi

tribus et possessores erant distincte. Et cultus diuinus tunc temporis per successionem generis propagatur. In lege autem noua que est lex græ et amoris plures gradus consanguinitatis sunt distincti. scilicet diuersimode sunt diuersa tempora quæ antiquitus versus ad septimum gradum consanguinitatis seruabat nec infra poterat aliquid cum sua consanguinea in matrimonialiter copulari. Et hoc fuit rationabili ordinatum quæ ultra gradum illum memoria radice non habebat. Similiter versus ad gradum illum prohibitio erat quæ septiformi gratie spiritus sancti congruebat ut naturalis amicitia seruaretur: sed postmodum circa hæc tempora ultima est restrictum ecclesie interdictum versus ad quartum gradum. Nec ultra quartum gradum tenet prohibitio ecclesie propter hoc quæ ultra quartum gradum propter obliuionem et negligentiam consanguinitas non seruabat. Et quæ versus ad quartam generationem homines solebant viuere. id non potuit sic memoria consanguinitatis deleri. et sic in quanto gradu possunt homines nubere nec infra quantum possunt continere in matrimonium sic continent sicut sepadi. Ad cognitionem autem graduum in quibus potest contineri in matrimonium et in quibus non: quoniam regule assignantur. Prima est persona addita persone per carnis propagationem addit gradus sicut filius patris et hominibus et hoc habet locum in linea ascendenti et descendenti. Secunda regula est quot persone sunt de quibus queritur computatis inter medietatem unanimes tot sunt. Tercia si quoniam sint persone quot sunt gradus et hoc habet locum in linea ascendenti et descendenti. Tertia regula est quanto gradu persone de quibus queritur distantia comuni stipite toto gradu distant inter se. unde nepos ex vno filio et pronepos ex altero distat inter se in secundo gradu ex vna parte sex altera in tertio gradu. et hoc habet locum in linea transversali seu collateralis. quarta regula est quanto gradu persona remotior distat a stipite toto gradu distat inter se. Unde ne

De sacramento.

pos ex vno filio ⁊ pñepos ex alio distant in tertio gradu quibus vnus illoꝝ sit in scdo ⁊ hoc sñr hꝝ locum i linea transuersali seu collatèrali Quia regula est q̃to gradu distat aliqua persona a stipite tanto gradu distat aq̃lꝝ descendentiũ ab eo ⁊ hec rla solũ habet locũ vsq; ad eq̃litas lineã vnde pñepos alicuius sicut in tertio gradu distat a stipite ipso ita ab omnibus descendentiũ ab eo vsq; ad tertiuũ graduũ Sed ab his q̃ descendunt tertium gradum distat scdm q̃ transcẽdens est remotior a cõi stipite: qz gradus semp computari dz scdm distantiam psonæ magis remote cum ratio proximitatis ortũ hẽat stipite. qz nulla psona est p̃pinq̃ior collateri quaz stipiti. Uñ psona que distat a stipite in quinto gradu distat etiam in quinto gradu a quolꝝ in collaterali siue distat a stipite per vnũ gradum siue per duos aut p tres ⁊ possit cum eo matrimonium p̃here. Et sic scias q̃ in linea ascẽdentiũ in illo gradu licet matrimoniuũ p̃here: qz reputantur vna caro. vñ si adam viueret nulla sibi nubere posset nec ipse vlli. In linea vero trasuersali seu collaterali vt dictum est non licet nubere vsq; ad quartum gradum exclusiue. Sed vltra quartum gradum psona q̃ distat a stipite potest nubere cum quolꝝ collateri: vt dictum est. Et sic pz quod sit consanguineitas ⁊ quot sunt gradus consanguineitatis ⁊ quot matrimoniuũ dirimit ⁊ impedit ⁊ causa quare. Et de hec consanguinitate ad presens sufficiant.

De matrimonio ⁊ affinitate

Quæritur. Quia affinitas ex p̃sanguineitate sequitur videtur ideo de ip̃a immediate michi dicas Quõ ex s̃anguineitate cõtrahit. B. Sicut supra dictũ est naturalis amicitia fundatur sup naturali cõmunicatione que cõmunicatio naturali duplꝛ fit.

Unomō p carnis propagationē ⁊ hz dī p sanguineitas
 vt dictū ē. Aliomō p cōiunctionē ordinatā ad ppaga
 tionē ⁊ dī affinitas vñ affinitas sit mediāte pangu
 nitate carnali p mixture: ⁊ eā imitare ⁊ in hoc differet
 affinitas a panguinitate. ⁊ p sanguinei attinent in
 eodez gñe attinētie ⁊ sunt picipes eiusdē radicis et
 sanguis lz sint i diuerso gdu panguitatis. vt fili⁹ et
 pronepos sunt i eodē gñe attinētie ⁊ p sanguinei lz sint
 in gdu differenti sz maiorē distantiam a radice vt di
 ctū sz affiate p sone affines nō sunt participes eiusdē
 radicis a nature: sz ab extrinseco veniunt p carnales
 copulā lz sint i eūdē gradu ⁊ sic cōsanguitas nō mu
 tat genus attinētie. lz mutet gradū sz affitas mutat
 genus attinētie lz nō mutet gdu p sū. Mutat nu
 pta genus sz gñata gradū. ⁊ sic oēs cōsanguinei viri
 sunt affines mulieri: quam carnalit cognouit ⁊ econ
 uerso omnes cōsanguinei mulieris sunt affines viro a
 quo cognita est: nec desint affinitas eē inter affines
 q̄uis psona p q̄ cōtrahit affinitas moritur. ⁊ car
 nalis copula viris vel mulieris p q̄ contrahit affini
 tas non cāt hmoi affinitatē scdm q̄ est actu naturalit
 coniungi: sz scdm q̄ est cognitū eē sicut non dī p vel
 filius scdm q̄ actu generari sz scdm q̄ est genitū esse
 ⁊ sic mortua vxore cognita remanet adhuc affinitas
 inter cōsanguineos vxoris et viri et e conuerso: ⁊ sic
 pz q̄ affinitas cātur ex carnali concubitu. vnde affini
 tas sic diffinitur. Affinitas est propinquitas psonarū
 ex carnali copula pueniens ois careus parētela. Et
 bñ dicit ex carnali copula proueniens absolute qz af
 finitas ita bene cātur ex cōcubitu fornicario sicut ex
 natura ⁊ legitimo similiter bñ dicit ois carēs parētela
 qz si q̄s cognoscit cōsanguineā suā nō ppter hoc dī
 affinis sibi ip̄i. qz affitas requirit diuersitatem sicut cō

De sacramento.

sanguitas est sicut similitudo qz nichil dz sibüipse simile
 Similiter nō ē incōueniēs int aliqs psonas eē cōsangs
 guitate ⁊ affinitatē sicut consanguineus meus ex pte
 patris duxit consanguineā meā ex parte mris in vxo
 rē. ⁊ qz affinitas catur ex carnali copula q fit ex com
 mixtione seminū/iō cōcubite? q ē p naturā extracordi
 naria pollutio nō cāt affitatē cum nō hēat cōmixtio
 nē seminū ad gñationem ordinatam. Similiter cū vir
 ⁊ mulier efficiantur vna caro per seminū cōmixtionē
 iō qcuqz claustrum pudoris iuaserit vel fregerit nisi
 seqtur seminū cōmixtio n pp hoc cāt affinitas. Itē
 dū est ēt q affinitas sūr catur rōe societatis ⁊ vnculi
 giugalis/iō in ipō p̄ctu m̄rimoniū p p̄ba de p̄nti ante
 carnalē copulā affinitas contrahitur. Ex spōsalibus
 aut pu ris nō p̄here pprie affitas. sed qdā affinitati
 sile qd dz publice honestatis iusticia de q iheri? dice
 Sciendū ē etiā q rex affitate non gñatur affinitas si
 cut antiqtus erat. Similit sciēdū q in affinitate sunt
 qd? sicut i cōsanguitate ⁊ tot sunt qd? affinitatis quot
 sunt qd? cōsanguinitatis ⁊ impediūt m̄rimoniū. Ad
 cui? euidētiā notādū ē q affinitas p̄cedit m̄rimoniū
 aut seqtur. Si p̄cedat m̄rimoniū ipedit p̄hendū et di
 rimit cōtractū/p? illā affitatē p̄ctā: verbū ḡa. Aliqs
 vult contrahē cū mariaz p̄us cōgūerat carnalit eius
 consanguineā in p̄mo gradu aut scdo: aut tertio / vel
 in q̄rto iā fact? ē affinis marie: nec pōt eā h̄re in vxo
 rē/ ⁊ si eā postea accepit sepandus ē ab ea. Si vero af
 finitas superueniat m̄rimonio iam cōtracto / non di
 rimit m̄rimoniū contractū: sed tamē persona ex cui?
 cōcubitu affitas contrahē puatur a petitione debi
 ti ⁊ non a redditione. Sicut vir post q̄ contraxit m̄ri
 moniū cū vxore cōguit cōsanguineā vxoris sue p̄dit
 tus petendi debitū carnal copule. sed tenet reddere

Debitū vron petēti manifeste vel in pstatie. s. p aliqua
 signa p3 igit qd sit affitas 7 q mrimoniū ipedit 7 di
 rimit. **¶** Quō pcedēdū ē ad dirimēdū mrimonium
 inter affies seu cōsanguineos. **B.** Scire debes q mri
 moniū pētū mī affines seu cōsanguineos p diuortius
 ab ecclesia dirimif 7 ideo ē qz oē vinculu3 societatis
 q v cū pētō est stare nō p̄tz ab ecclesia est sepandū cuz
 ecclesia oībus modis pētā obedire conatur. Tale aut
 est mrimoniū i gdu pphibito ptractū. s. cōsāguitatis
 vel affinitatis. iō ab ecclia ē dirimēdū 7 dissoluēdū. Nec
 pōt hmoi mrimoniū p diuturnitatē t̄pis prescribi nec
 ratificari. **¶** Illa q sine pētō fieri uō pnt nulla p̄scri
 ptōe firmāf: qz diuturnitas t̄pis pētū non minuit sed
 auget vt d̄t innocētī. **¶** Ad dirimendū at hmoi mrimo
 niū p̄t pcedit p viā accusatōis. s3 tal accusatio d3 fie
 ri p pētes/qz si extranei accusarēt pētib⁹ tacētib⁹ p
 pinqs tanq3 suspiciosi hērentur q ex malicia hoc face
 rent seu maliuolentia 7 iō p pētes aut ppiqs est tal
 probatio facienda. **¶** Et p̄pī q meli⁹ sciunt cognas
 cōem seu affinitatē q3 extranei. Nec op3 q ille qui talā
 accusationem facit obliget se ad penam talionis. **¶**
 penatationis h3 locum qñ persona accusatur de crimi
 ne. **¶** Tunc accusatur vel agī per purgationem eius
 qui accusatur. S3 hic solum accusatur factū qd ē il
 licitum ad ipediendum illud. Et ideo psona accusans
 tale matrimoniū ad nullā penā se obligat. Si nō ille
 q scit impedimentum nō accusauerit illud cum illud
 sciuerit vel audierit si velit vltius accusare nō ē au
 diendus nec admittēdus. ad accusandū. Et hoc totū
 habet extra de his q pnt matrimoniū accusare cū tua
 Silt in hac cā procedēdum est p testes: sicut in alijs
 causis tñ vt d̄cūt iuriste. **¶** Multa spūalia inueniunt i
 hac cā q in alijs causis non obseruantur. Sc3 q idem

De sacramento.

pot eē accusator ⁊ testis ⁊ q̄ nō iurat de calūnia. cum sit cā spiritalis ⁊ q̄ cōsanguinei admittunt ad testificandū. Et q̄ non suat ordo iudicarius oīno: q̄ tali denūciatione facta pōt cōtumax excōdicari lite non cōtestata. Et v̄z hic testimoniū de auditu. Et post publicationē testi ū testes pñt induci. Et hic totū fit v̄t pctm tollat qd̄ ex tali coniunctione pōt eē. Aduertandum aut̄ est q̄ cū ecclesia nō itēdit aliquē priuare suo iure si dōcepta fuerit p̄ falsos testes ⁊ ad sepationē m̄fimonij processerit. Altera p̄sona suo iure spoliata d̄z ei fieri restitutio etiā si alter cōiugum votū emisit ita tamen q̄ ille q̄ tale votū emisit non debet petere debitum sed solū reddere. ¶ Itē notandū q̄ qñ alter coniugū agit ad reinteg rationē m̄fimonij aut agit petitorio aut p̄cessorio si petitorio vel vir petit vxorē sibi restitui in iudicio dicendo q̄ est ei⁹ vxor illa negante p̄mo debet exceptio mulieris: audiri q̄ probata perimit primā q̄stionē ⁊ eadē ē etiā rō de vxore si petit virū. ⁊ vir neget ⁊ expectio viri p̄mo d̄z audiri qua ē probata p̄mit p̄mā q̄stionē ⁊ absolut⁹ est ab illa questione. aut alter agit p̄cessor. s. qñ supponit q̄ vxor eius sit vel ip̄e sit vir suus ⁊ q̄ cohabitauerit cum ea vel ea cū eo tāq̄ coniunx petit sibi restitui vel illa eū. ⁊ ille vel illa q̄ petit confitetur m̄fimonij s̄ exceptionem p̄ponit contra restitutionē añq̄ p̄bet exceptio d̄z fieri restitutio spoliato petēti eā/ vel vxori petenti eum. Excipiunt tñ qñq̄ cas⁹. p̄m⁹ ē si obiciat fornicatio publica p̄ petentem. Sd̄s si obiciatur consanguinitatis lege diuina p̄hibita incontinēti probāda. tñ si differatur p̄batio op̄z fieri restitutionem presentiam ⁊ ille qui habet conscientiam de consanguinitate nō debet alteri reddere debitum. Tertius casus est si obiciatur exceptio rei iudicate a qua non fuit ap̄-

pellatū qñ. s. lata est snia diuortij: et nō fuit appellatū de ea tūc pmo dñ cognosci de pma snia anteq̃ fiat restitutio. Quartus casus est qñ tanta est seuitia illius qui petit sibi restitutionem q̃ non pōt secure et absq̃ periculo ille qui petit cū eo manere: sicut vir cum p̃se quiſ vxorē odio capitali vel mulier p̃sequitur viz in mortē ei⁹ pcurādo. Quint⁹ casus est qñ ille qui agit spoliāuit aliū iuste et sine iuris ordie et hoc fit qñ obijcitur alteri⁹ spōsi vel alteri⁹ spōse exceptio: tunc em̃ opz q̃ spoliat⁹ restituitur et q̃ debeat fieri restitutio. Nota dum est etiā q̃ cum accusatiōes plures ex malitua tiam fiant si duo fr̃es duas sorores duxerūt in vxores et p̃ accusatiōē vn⁹ fr̃s separet a coniugio alteri⁹ sororis p̃pter consanguinitatē: alij duo pp̃ hoc non sunt separādi q̃ in forozptētiōso res inter alios acta alij nō p̃iudicat et si vn⁹ frater repellat a m̃rimonio pp̃ hoc non est ali⁹ repellend⁹ q̃ per falsos testes potuit separari. Nec pp̃ter hoc opz q̃ ille qui remanet in m̃rimonio suo conscientiam suā informet ex his q̃ facta sunt fr̃i suo. Clericū circa hoc est distinguendum q̃ ille q̃ manet in m̃rimonio h̃z certā p̃scientiā de impedimento circa illud m̃rimoniū pbato et tñ nō debet debitū redere aut petere aut solum habet opinionem et sic potest redere et petere. sic igitur patet de diuortio faciendo et separatione m̃rimoniij pp̃ter affinitatem et cōsanguinitatem. De diuortio autē faciēdo pp̃ter alias causas inferius dicentur capitulo de crimine.

Detr⁹. Q̃ publice honestatis iusticia q̃dā honestatē similitudinē h̃z ad affinitatē iō p̃ur de ea mihi dicas q̃d sit et vñ cāetur et quō ip̃s dicit m̃rimoniū. B. Publice honestatis iusticia et pp̃inquitas ex spōsalibus pueniens robur trahēs ecclesie institutione pp̃ter eius honestatem: differt autē publicē

De sacramento

ee honestatis iusticia ab affinitate quod deum est affini-
 tas per carnalem copulam dicitur per sensum per verba de futu-
 ro expressum: vel per verba de presenti aut carnalem copulam subse-
 cuta. Unde post primum septennium publice causat honestatis
 iusticia cum est sponsalia ut deum est supra. c. xxiij. non tene-
 ant nisi forte pacto septennio puer illa sponsalia que ante se-
 ptennium contraxerat ratum haberit. et approbaverit. Im-
 pedit autem publice honestatis iusticia matrimonium que ad
 modum consanguinitas et affinitas et secundum eosdem gradus: unde
 si quis desponsauerit puellam. vii. annorum vel ultra verba de
 futuro seu de presenti tempore nubili quousque ea carnaliter non co-
 gnouerit: tamen nullus de consanguinitate eius ea carnaliter
 poterit habere uxoremque ad. iij. gradum nec ipse alius
 quem ipsa puelle consanguineam usque ad. iij. gradum esse
 si contraxerit separandum est et hoc habet in decre. xxiij.
 causa. q. ij. Si quis uxorem desponsauit etc. et hoc idem dicit
 Bullius papa ibidem. si quis uxorem desponsauit vel
 subarravit: et siue preueniente die mortis siue irruentibus
 quibuscumque alijs causis minime ea cognouerit neque
 superstes eius fratres neque ullus de consanguinitate eius
 eandem sibi in uxorem tollat ullo tempore nunquam. Scias tamen quod
 quousque quidam sentierint quod si per impedimentum legitimum
 sponsalia ad nichilum redigantur nec inde oriri asserunt
 publice honestatis iusticiam cum sponsalia propter impedi-
 mentum dicerentur esse nulla quod postmodum poterat alter
 illorum consanguinei alterius matrimonialiter copulari. Iso-
 nifaci. tñ. viij. li. vi. de sponsalibus contrarium determinat
 cui totaliter est adherendum quod si consensus fuerit in spo-
 salibus illis licet nulla viderint sponsalia sunt tamen sponsa-
 lia propter consensum et eant publice honestatis iusticiam
 et impediunt sequentia sponsalia et non precedentia verba
 cuius hec sunt ex sponsalibus puris et certis etiam si consan-
 guinitas aut affinitas aut religio aut alia quousque ratione
 sint nulla dum modo non sint nulla ex consensu defectu

oritur efficax ad impediendū & dirimendus sequentia
 sponsalia vel infimonia nō aut ad pcedentia dissoluē
 dum impedimētum iusticie publice honestatis quare
 ille pri^o publice contraxerit & postmodum cū scda po-
 ris p sanguinea idē fecerit ex rigore por^o sponsaliorū
 quib^o per publice honestatis iusticiā ex scdis spōsali-
 bus subsecutā minime derogat & sic ad mrimonium
 p hēdum cū pma remanet obligat^o. Itē statim subdit
 q^o p spōsalia sub pditionē nō impedit^o sequēs mrimoniū
 um an^o pditionē cōpletā ppter publice honestatis ius-
 ticiā dicēs ille p^o q^o spōsalia cū aliqua muliere cōtra-
 hit si postmodū an^o cōditionis euētū cum aliqua prio-
 ris p sanguinea p sba cōtraxerit de pnti cum scda re-
 manere dzyt cū ex spōsalib^o cōditionalib^o an^o cōditionē
 exntē sicuti ex cōsensu nō hntib^o & in certis nulla pu-
 blice honestatis iusticia oriat^o. Sic ergo pz qui sit pu-
 blice honestatis iusticia & q^o tollit mrimoniū & impe-
 dit & hoc q^ontum ad carnalem copulam.

De cognatione spirituali.

Detrus. Hunc de cognatiōe spūali michi
 dicas quō & ex qbus p hif & quō impedit
 mrimoniū. **R.** Spūalis cognatio est p pin-
 quitas quedā personarū pueniēs ex sacra-
 menti datione vel ad illi^o intentionē sicut
 baptizans & suscipiēs de baptismo vterq^o est par spū-
 lis baptizati. **Cōtrahit** autē cognatio spūalis ex duo-
 bus sacramētis solū. s. sacramēto baptismi & sacramē-
 to confirmationis & non ex aliis sacramentis s. sacra-
 mento ordinis vel penitētie quia filius sacerdotis po-
 test contrahere cum illa quā sacerdos pater eius au-
 diuit de confessione & ex baptismo & confirmatiōe ge-
 neratur solū spūalis cognatio q^o solū ex baptismo & cō-
 firmatiōe hz fieri. **Ex cathecismo** aut non impeditur

De sacramento

matrimoniu cum nō sit sacramētū s; magis sacramē-
tale z iō matrimoniu nō dirimit sed debiliter z vix im-
pedit p̄trahendū. ¶ Quō z qualif. i pedit cognatio
spiritualis m̄rimoniū. ¶ Scias q cognatio spūalis
aut p̄cedit m̄rimoniū aut sequit. si p̄cedit sic impedit
m̄rimoniū p̄hēdū z dirimit iā p̄ctū m̄rimoniū. si autē
sequat iā p̄ctū m̄rimoniū tūc viculū m̄rimoniū nō diri-
mit s; actū m̄rimoniū. s. petitionē z redditionē debiti
quōq; i pedit qz si cognitio spūalis indicat cā necessita-
tis sicut p̄r vel m̄r i necessitate baptizat p̄p̄riū filium
in articulo mortis z nō sit ali' q possit baptizare eum
nisi p̄r aut mater tunc nō i pedit m̄rimoniū actū. Nec
ex parte p̄ris nec ex pte matris. Si vero illa cognatio
spūalis contrahit extra casum necessitatis si hoc ex
ignorantia fiat z non ex fraude sicut cum baptizat fili-
um suum quē nō credit esse filiū. sed magis alienum z
diligentiā adhibuit: tūc ex neutra parte talis etiā co-
gnatio spūalis sequēs actū m̄rimoniū nō impedit. Si
vero fiat ex malicia z fraude sicut cū quis baptizat fi-
lium suū sciēter vt elōget a sua cōiuge vel ex alia ma-
licia tūc ille q baptizat vel cui? actu p̄hē illa cognatio
spūalis: qz. s. filium suum accepit isto amittit petendi
debitum. sed tenet alteri petenti reddere debitū qui
non est in culpa qz ex culpa z malicia illius non dz al-
ter incōmodū reportare nec innocēs priuari suo iure
si vero ambo iuges fuerint in culpa dz separari quo
ad thōz non quo ad vinculum. Et sic p̄tz q cognatio
spiritualis impedit matrimoniu z dirimit z quō. ¶
Inter quas personas contrahitur cognatio spiritua-
lis. ¶ Inter quattuor personas. Ad cuius euidentia
scias q tres sunt species cognitionis spūalis vna d̄
paternitas que p̄trahitur inter baptizantē z baptiza-
tum inter p̄firmatē z p̄firmatū vel suscipientē z susce-

de sacramento

alium trāsire eue si vir absente ei⁹ vxore vel vxor absente viro leuet vel baptiset puer. ¶ Itē qd alter coniūgū absens efficit ppar et pfn⁹ pueri rōne alteri⁹ cōiūgis. **B.** Aliqz sic et qūqz non. qz tūc iste mod⁹ cognationis indirecte sumit^r et nō directe sicut ē ille qⁱ ē mē baptisante et baptisatū: seu suscipiētē puer et parentes carnales pueri. S³ ē indirecte p fcm alteri⁹ coniūgis altero absente. Itē notā d est q^d si alt^r coniūgū leuet puer alteri⁹ sine suo ppari cōiūge anqz infirmioniū ei⁹ fuerit i eos carnalr cōsummatū s³ solū p pba d pnti pfirmatū sic ille absens est p sui cōiūgis actionē nō p hit spūalē cognationē qz nondum effect⁹ est vna caro cum eo qⁱ puerū leuauit aut baptisauit qz per vnctionē carnis sequentē nō transit ad vnionē spūalis pcedētē. Si v^o leuauit vel baptizauerit puer v⁹ post infirmioniū cōsummatuz p carnalē copulā sic distinguit qz cognatio illa spūal^r pbitur per actionē vni⁹ coniūgis alterius filium de sacro fonte susipientis. sic transit cognatio spūalis ab vno coniūge in aliū cū sit vna caro qz suas actiōes cōicant l³ non cōicent suas passiōes xbi grā Joānes et maria cōiūges sunt vna caro per carnalē copulā cōiūgalem per ma. eoz cōsummatū Abbaria suscepit de sacro fōte puer duoz cōiūgum. s. martini et berthe ioāne viro suo ignorāte et absēte vel ecōuerso Joānes suscepit puer et maria ignorāte per actionē illi⁹ marie ioānes efficit cōpater martini et berthe et ecōuerso Abbaria fit cōmater pdictoz per actionē ioānis nec potest post mortē marie bertha cum ioāne infirmonialit^r copulari nec martin⁹ cū maria post mortē ioānis nec ēt cum baptizato pōt cōiūnx qⁱ absens fuerat copulari. aut illa cognatio spūalis p hit s³ tūc alteri⁹ puerū vni⁹ cōiūgis susipientē et tunc an ille puer est ex eoz cōiūgio et sic nō pōt absens vt octim ē cū leuāte puer m^re

monij. *There* filij cū suscipiēte. aut puer nō est ex eorū
 coniugio s; ex alio et sic p̄t cū suscipiente puer alij con-
 iunx. cuius puer nō est m̄rimonialit̄ copulari q; sic non
 transit cognatio spūalis a m̄re inuix nec econuerso
 si berthā leuauerit puer marie quē habuit ex alio q̄
 a iōāne post mortē marie poterit iōānes cum berthā
 ma. copulari. *h̄.* Que michi vel cuius mea natū fōte le-
 uauit. Hec mea cōmater fieri mea nō ualzyxor. ¶ Si
 qua mea p̄r nō ex me fōte leuauit h̄ac post fcta mee
 iō me nutrabor h̄re. Motādū est etiā q̄ inter suscipiē-
 tē puerū leuātē et baptizātē nulla cognatio spūalis cō-
 trahit̄ ne inter eos aliqua p̄paternitas nec cognatio
 spūalis est. s; inter uix uxore suā si filij leuāt puerū
 de sacro fōte nō p̄trahit̄ aliq̄ p̄paternitas nec cogna-
 tio spūalis. s; ut dcm̄ est nec inter eos et baptizantē.
 Etia si plures leuāt puerū nō p̄pter hoc p̄h̄t̄ iter eos
 aliq̄ cognatio spūalis nec p̄ritas. q; vñ sol⁹ ad leuan-
 dū sufficit sed solū inter parētes carnales pueri et sus-
 cipiētes de sacro fōte est cōpaternitas. *h̄.* Un⁹ semp
 erit p̄pater spūalis. Alter carnalis nec fallit regula ta-
 lis. et hec de cognatione spūali ad p̄ns tibi sufficiant.

Detr⁹. Nūc de cognatiōe legali ad p̄ns mihi
 dicas q̄ sit et quō m̄rimonij īpediat. *B.* Co-
 gnatio legalis ē p̄p̄quitas ex adoptiōe pue-
 niēs. Adoptio aut̄ est extranee p̄sone i filij vel nepotē
 vel deinceps legitia assūptio. vñ ubi natura deficit in
 gñatiōe filiorū: ars supplet defectū p̄ adoptionē. et no-
 ta q̄ cū p̄p̄qu⁹ succedat i hereditatē iō p̄iqu⁹ nō ado-
 ptaf. s; extrane⁹. Et si uir pōt adoptari i filij. Ita et
 mulier p̄t adoptari i filiā vel neptē. *h̄.* Que sunt p̄sōe
 q̄ p̄nt adoptaf. *B.* p̄sōe libeī q̄ p̄nt d̄ h̄r̄ditate sua dispo-
 nes: vñ sui nec iuuenes i fra. xv. annos ēt mulieres nō
 possunt aliquē adoptare in filij vel nepotē nisi ex spe

De sacramento

ciali p̄cessiōe p̄ncipis. Illi ē t̄ q̄ h̄nt perpetuū impedi
mētū filior̄ gñatiōis sicut sunt frigidi nō p̄nt adopta
re q̄ nō indigent solatio filior̄ s̄ illi q̄ habuerunt li
beros z amiserūt vel q̄ nō habuerūt pp̄ impedimentū
accēta le z nō p̄pet uum z habere potuerunt tales p̄nt
adoptare. s̄l̄r iunior senior adoptare nō p̄t sed op̄z q̄
adoptās p̄cedat ip̄e adoptatū tanto quanto potuisset
ip̄m naturalit̄ gñat̄ se. s̄. xviij. annis. **E**o q̄ adoptans
d̄z sup̄ adoptatū d̄nari qđ nō esset p̄ueniēs si iunior se
niore adoptaret. **P**. Quō sit adoptatio. **R**. Sicut est
duplex gñatio qđā naturalis z imperfecta sicut est eor̄
filior̄ i fornicatiōe gñant̄ z tales nō p̄cipiāt in herē
ditatē p̄ris. Alia est gñatio p̄fecta sit i m̄rimonio z ta
les sunt heredes p̄ris. ita ēt est duplex gñatio z ado
ptatio legalis. qđā imperfecta z simplex z sic nō transit
adoptat̄ i p̄tate adoptātis. **E**t isto mō q̄libz adopta
re p̄t quēlibet ēt sine auctoritate p̄ncipis s̄z solum au
ctoritate alicui⁹ magistrat̄ talis adoptat⁹ non transit
nec succedit i hereditatē adoptātis: nec adoptans te
nef tali adoptato d̄mittere aliquid in testamēto suo
nisi velit. **E**st autē alia adoptatio p̄fecta q̄ non fit nisi
auctoritate p̄ncipis: nec sic adoptare p̄t nisi ille qui
est sui iuris z sic succedit adoptat⁹ in hereditatē ipsi⁹
adoptātis bonis ei⁹. **E**t talis adoptatio d̄r abrogatio
vel adozatio p̄fecta z imperfecta q̄ dicitur abrogatio
in quattuor d̄r sit. **P**̄rio q̄ ille arrogat⁹ est sui iuris: s̄z
adoptat⁹ est q̄ ē alieni **S**ecdo q̄ arrogat⁹ trāsīt i p̄tate
arrogātis sed adoptat⁹ nō. **T**ertio arrogat⁹ h̄z de ne
cessitate legitimā partē vel successionē in bonis arro
gātis siue eū emācipiet siue decedat d̄z ei quartā par
tē bonor̄ suor̄ relinq̄re vt legitimā suā: sed adoptat⁹
non habet in bonis adoptantis legitimā. nec tenet ei
aliqd relinq̄re. **Q**uarto arrogatio nō fit nisi auctori

tate principis in cuius potestate sunt omnes qui sunt sui iuris sed adoptio fit auctoritate alicuius magistratus potentis et sic patet quod sit adoptio. Ad. Hic dicas quod ipsa impedit in. B. Et dictum est lex prohibet iter alias personas ma. coniungi quod necesse est simul cohabitare sicut deum est de co sanguineis et affinibus. Et quod talibus concupiscentie pateat locus. Et quod filius adoptatus puer sit in domo patris adoptantis sicut filius naturalis. Ad. leges prohibent in matrimonium inter eos copulari: et huiusmodi prohibitio peccata est approbata. unde nicolaus papa dicit quod adoptiuus non potest coniungi naturalibus filiis aduertendum est autem ad sciendum inter quos adoptio prohibet in matrimonium fieri quod triplex est cognatio legalis prima est descendens quod trahit iter per adoptionem filium adoptatum et filium filii adoptati nepotes et deinceps secunda est in uxorem adoptionem filium adoptatum et iter per adoptionem et uxorem filii adoptati et iste due cognationes legales impediunt per tuo in matrimonium. Etiam est inter filium adoptatum et filium naturalem et hec quoque impedit et quoque non: quod manente filio adoptionis in potestate patris adoptantis non potest trahere in matrimonium cum filia naturalis: sed mortuo patre adoptionis vel emancipato filio adoptato potest in matrimonium trahi inter eos. Si in patre adoptionis et matre naturalis siue per in nulla propter trahit ex huiusmodi adoptione nec in matrimonium impedit. sic ergo patet quod cognatio legalis prima et secunda impediunt et dirimunt in matrimonium. Etiam quoque impedit et quoque non ut deum est. Sic patet de cognitione legali.

Questio impedimento criminis postea mihi dicas quod sunt tria. Et tria impedimenta in matrimonium plura sunt et tria: quod sunt quod impediunt in matrimonium habendum et non dirimunt. Et tria etiam sunt quod impediunt simpliciter et dirimunt quod vero impediunt non dirimunt sunt hec. Incestus. scilicet cognoscere per sanguinem uxoris sue. Secundo est le-

De sacramento.

uare propriū filiū d sacro fōte. t tū ē vxoriciidiū d q post
 dicef. qrtū ē rapt⁹ aliene spōse. qntū ē interfectio pres
 byteri. sexto qñ aliqs pñiam solēne facit i istis ipedit
 mrimoniū phēdū sed nō dirimit iā cōtractū. Tñ siue
 lit ille q hz aliqs pdictorū ipedimētorū i se p licentiā
 ecclie dz phēf nec phibet ei cū de piculo ei⁹ icōtinētie
 tief. Notādū igit q illi duo casus. s. incestus z leuare
 puerū de sacro fōte sic iā supradictū ē ca. xxiij. dupl^r
 pñt ptigere aut añ ma. cōtractū. s. cū aliqs cognouit
 aliquā mulierē z postea vult phere cū sua consanguis
 nea vel leubt puerum de sacro fōte añq phat cū mfe
 pueri. sic ipedit mfi. cōtractū z cōsumatū sz ius petē
 ti debitū pdit. sz tenet reddere illud alteri cōiugi pes
 tētivt dcm est. Alia ē sūt plura cūa sicut phibitio ec
 clesie. zc. de qb⁹ dcm ē s cūa sō q ipediūt mrimoniū
 cōtrahēdū z dirimūt iā pctū tria sūt. p¹imū est qñ
 adul^r machinat cū effectu i mortē vīri legitimi adul
 tere. vt postea mrimo. phātvel ecōuerfo vel vir i vxorē
 Si postea mrimo. phant z cōiungātur dz mrimo. dirimi.
 Si vir in mortē vxoris insidiat vel vxor i morte viri.
 p²io rōe culpe qz adulter pheret cuz adul^ra vel illa
 cū adul^ro. p³mū ē pctm magnū qz scōz leges ciuiles i
 actu ipō licēt ē eā iterficere cū penā lex ifligat. Scōz
 ē qñ⁹ pctm: sed tertiū grauissimū: duo p¹ma ipediūt
 mrimo. cōtrahēdū sed nō dirimūt iā cōtractū sed tñ
 ipedit simpl^r cū qñqz z dirimit pctū cū adul^ria sz nō
 dirimit pctū cū alia psona. scdm crimē ē qñ viuente le
 gitimo cōiuge pstat fidē adul^r cū adul^ra de mrimo. phē
 do p sba de futuro q ducet eā i vxorē p⁹ mortem viri
 legitimi et p⁹ mortē vxoris legitie ipsius adulteri: et
 hoc itelligit qñ scit eā hfe vix vel ipa eū hfe vxorem
 ita q vterqz scit ipedimēctum ppter qd nō pñt simul
 copulari: qz aliter non dirimeret mfi. postqz esset con

tractū. Tertius crimen est qñ ad ulter de facto p ſba
 de pñti cōtrahit mñmoniuſ viuēte legitimo viro adul
 terevel vxore legitima adultere. Et sic dirimūſ matrit
 moniū: et hoc intelligit qñ vterqſ ſcit impedimētū. ſi
 āt vir hñs vxoreſ legitimā p̄trahit de ſctō mñmoniu
 p ſba de pñti cū aliqua muliere nō cōiugata q̄ igno
 rat. vtrū ille vxoreſ haberet vel econuerſo/ p̄t i eos p
 mortē legitimi viri vel vxoris legitie mñmoniu cōli
 ſtere dū tñ ille q̄ ſolutus erat fuerit i ſci? cris ⁊ q̄ bōa
 fide p̄rit ⁊ q̄ de nouo cōſentiat i mñmoniu dū ad ei
 noticiā puenerit. Et hoc itelligit ēſ ſi nulla fuerit iter
 eas carnal copula ſubſecuta viuēte legitio cōiuge: qz
 ſic nō liceret cōiūgi mñmonia lñ vt hñ extrad eo q̄ du
 xit in mñmoniu illā quā in adulterio potuit ſi q̄ vxore
 ſiſt hoc itelligit ſi nō ēēt machiat⁹ i mortē legitie
 cōiugis: vt dñ ibidē. veniēs ad pñtiā. Et p̄ q̄ ſūt criā
 q̄ tñ mñmoniu ipediūt ⁊ q̄ ipediūt ⁊ dirimūt mñmo
 niū. ¶. Mūqd p̄t vir pp crimē adul⁹ vxorē dimitte
 re ⁊ alii nubere. ¶. Qñ p̄t vxorē dimittere cā adul⁹
 cū mañeſtū ſit vt pote iuenit cā ſolā cū ſolo ⁊ loco ⁊
 tpe ſuſpecto et nudaz cū nudo ⁊ ſic in q̄tū ad thoz p̄s
 eā dimittere vñ pōt eā accuſare ⁊ celebrabiſ iter eos
 diuortiū p eccliaſ nec tenet vir reddere debet i ipi pe
 tentiz ſepabūtur quo ad thoz nō tñ q̄ ad viculū qz vñ
 culū mñmonij ppetuū ē ⁊ māet quādiu ābo vixerint
 nec p̄t pp̄ diuortiū alia alteri eoz nubere. ¶. ¶. Dñ
 ſemp vir vxorem fornicariā dimittere. ¶. Septē ſunt
 caſus i qb⁹ nō lñ viro vxorē fornicariā dimittere. ¶. 1.
 m⁹ eſt ſi vir etiā fuerit fornicatus. Scōs eſt ſi vir pro
 ſtituerit et duxerit eā ad fornicandū. Tertius eſt qñ
 vxor credit p̄babilit⁹ viū ſuū eſſe mortuū ⁊ alteri nubis
 ⁊ altero redeūte ab illo receſſerit cum q̄ poſſe a nupſe
 rat. Quartus eſt cum eſt ab alio cognita ſub ſpe vi

De sacramento.

ri quē credebatur vir suū. Quid? est quā fuit oppōsa vi
et intelligit de vi absoluta q̄ nō fit per metū. Sextus ē
quā reconciliauit sibi p̄ cōmissū adulteriū vel publice
adulterē retinuit. Septim⁹ ē cū fidelit̄ ab alio coniu
ge ifideli dimissis s̄z ritū suū eo dimisso alit̄ nubit.
et postea utroq; cōuerso ad fidē cogit p̄ ecclesiam eā res
cipe. In istis ḡ septē casib⁹ nō l̄z viro vxorē fornicā
tē dimittere. ¶. ¶. dōt ne vir iudicio p̄po vxorem for
nicatē dimittere. B. vir p̄t eā dimittere dupliciter
Uno mō q̄ ad thōz tñ. et sic p̄t eaz dimittere q̄cito q̄
stat ei d̄ illi⁹ fornicatiōe nec tñ ei reddere debitum tes
nef nisi p̄ ecclesiā cōpellat. si tñ cōtigerit q̄ volunta
rie ei reddat debitū notā irre glaritatis incurrit et bi
gam⁹ efficitur et gñerat sibi p̄iudiciū accusādi eā de
fornicatiōe sua. Si nō p̄ ecclesiā p̄pellat ad reddēduz
ei debitū efficit irregularis s̄z nō gñat sibi p̄iudiciū
accusādi eā de fornicatione sua. Aliomō p̄t vir vxorē
fornicatē dūtē et q̄tū ad thōz: et q̄tū ad cohitationē et
sic n̄ p̄t dūtē nisi p̄ iudiciū ecclesie et p̄ diuortiū. ¶.
Hūqd p̄t ēt mlier vir suū dimittere cā fornicatiōis
et adulterij sicut vir vxorē. B. In cā diuortij q̄ fit prop̄
fornicatiōez et adulteriū vir et vxor ad pia iudicātur qz
sicut viro l̄z dimittere vxorē p̄pter fornicatōem et a
dulteriū sic ecōuerso l̄z vxori dimittere vir p̄pter for
nicationē quātū ad bona m̄rimoniij q̄ sunt fides pro
les et sac̄z. qz vxor et vir i his ad pia iudicātur quan
tū tñ ad bona m̄rimoniij qd̄ est ples maior peccatus
est ex parte mulieris q̄ ex parte viri. Et isto mō pro
p̄ certitudinem plis maior cā diuortij est adulteriū
vxoris q̄ viri. sic seq̄tur qd̄ vir et sua vxor in diuortio
ad eqlia iudicantur propter fidem et sac̄m non tñ ad
equalia p̄pter prole vt dictū ē l̄z diuortiū fiat it̄ eos
q̄tū ad thōz et cohitationē non tamē quantū ad vin
culū: qz ipsis viuētib⁹ vt dictū est s̄z manet vinculu;

matrimonij nec pōt al' altero v'iente alij nubere. ¶
 Hū qd post diuortij pōt hō vxorē fornicatē recōsilia
 ri sibi. **B.** Si vxor post diuortij de peccato suo penitē
 tiam suam fecerit et emē data fuerit pōt eā vir recon
 siliare sibi et teneſ ad virū redere et ei debituz redde
 re si petat qz diuortij datum fuit in penam adulterā
 tis ⁊ i fauorē eius qui fidē seruauit si vero post d' uor
 tij i corrigibilis permāserit nō voluerit emēdari nō
 dz eā vir sibi recōsiliare ne sui criminis p'icipes videat
 si vō cōtulerit q' vir p' diuortij fornicauerit qui pri'
 ante diuortium inocēs erat p' vxorem suā q' pri' forni
 cata fuerat nō pōt cogi ad recōsiliationē tñ iudex ex
 officio suo dz eum cogere ad recōsiliandū vxori p' hoc
 casueatur piculo aie ei' ⁊ scandalo ⁊ eodē mō agi de
 vno adultero ante diuortium sicut de vxore dictū est
 ¶ **Q.** Et filij legitimi p'bantur ex actu fornicario et le
 gitimi ex vero m'rimonio iō de talib' aliq'tulū michi
 dicas. **B.** Duplex ē stat' filioz quidaz sunt natura
 les ⁊ legitimi: sicut illi qui nati sunt in matrimonio le
 gitimo solemnī cōiūctor bona fide Alij sunt filij natu
 rales ⁊ non legitimi vt illi q' sūt nati ex fornicario ꝓcu
 bitu sicut ex concubina. Alij sunt legitimi ⁊ nō natu
 rales sicut sūt filij adoptiui Alij sūt quo nec legitimi
 sunt: nec naturales vt illi q' in adulterio nati sūt et de
 incestu et tales dicūtur spuri i tales autē nascūtur et
 cōtra legē positinā nō cōtra legē nature exp'sse qz vō
 ignorātia excusat illicitū cōcubitū a pctō nisi sit iguo
 rantia culpabilis iō q' p'trahūt bona fide i facie eccl'ie
 q'uis sit impedimētū m'rimoniū dum tamē cōiuges ab
 sz sua culpa illd ignorēt nō peccāt nec eoz filij sunt
 legitimī s'vterqz aut cōtrahētū i facie eccl'ie sciat ipe
 dimētū q'uis eccl'ia sustineat lz ignoret nec a pctō ex
 cusatur nec filij sunt legitimi s'v nec illi q' cōtrahūt i

De sacramento

occulto clandestine excusant a pctō nec eorū filij legiti-
tini reputant scias tñ q illegitim⁹ fili⁹ duplex dānuz
incurrit. s. qz nō admittit adactus legitimos sicut ad
officia z dinitatis similiter nec excedunt in hereditate
pīna verūtū naturales filij pnt succedere in sexta pte
tñ spurij vero ī nulla parte succedūt parētes nō eaz
tenēt eis puidere z ad epm ptnere vt cogat parētes
vt eis puideant. ¶. Nunqd pnt illegitimi filij de iure
legitimari. ¶. Impossibile est q illegitim⁹ fili⁹ fiat les-
gitimus de legitimo coitu qz iam transijt ille coit⁹ et
nunq pōt fieri legitimus coit⁹ ex quo semel fuit illegi-
tim⁹ s; quodā mō alio pōt fili⁹ legitimari inqstū dāna
q illegitim⁹ incurrit subtrahunt z remouent per legis
auctoritatē. sūt sex modi legitimādi filios. Duo scōz
canones z quattuor scōm leges prim⁹ scōm canones
est qñ matri. sequit scz qñ ille q gñauit filiū ex mulie-
re soluta z non per adulterium pñt cum ea in facie:
ecclie z hic mod⁹ non exaudīt ad spurios. Scōs mo-
dus fit per specialē indulgentiā z dispensationē dñi
pape z hic mod⁹ etiā extendit ad spurios alij quattu-
or mōi sunt scōz leges pñt qñ pñ filiuz naturalem
vel puriū curie imperatoris offert z legitimat eo ipso
pp curie honestatē: scōs est qñ pñ ī testō suo notari eū
legitimū heredem z filium post testm imperatori offe-
rat: tertius si nullomō sit legitim⁹ patris fili⁹ semetip-
suz offert pñcipi. quartus est qñ pater suo testimonio
vel triū testiū subscriptione cū legitimum nominat z
adūcit naturalē pñdictis ergo modis solent filij illegi-
tini legitimari z sic de impedimēto criminis z de his
que ad ipsum pertinent ad presens sufficient.

¶ Petr⁹. Nūc de impedimēto dispis cult⁹ est dicendū
vtrū s; fidelis possit mñmoniū pñhere z cū infideli si
inter fideles vey sit mñmoniū ¶. nō s; fideli pñhere cū

Infideli qz principale bonū m̄fū. est proles iudicanda
 & nutrienda ad cultum dei: & qz talis educatio & nutri-
 tio fit per p̄fēz & m̄fem. Nō si pater fidelē duceret uxore
 infidelē & cōuerso vtrqz cognaret educare puerū scd̄z
 ritū legis sue & sic infidelis istrueret filiū suū sz falsā
 legē suā & aduerteret ad lege xp̄iana si filius bonū fidē
 nō obseruaret q̄tum ad deū qz infidelis sp̄ niteret p̄-
 tere fidē alteri⁹. filius ne bonū m̄rio & qd est sacramētū
 seruaret qz mat̄io infidelium nō est p̄fectuz signuz cōiū-
 ctiois xp̄iz eccl̄e cū nō sint baptizati sed tm̄ mō est ap-
 titudinē signū & nō actū Et iō talis disputatio cult⁹ ip̄e
 dit m̄rio cōtrahēduz & dirimit iā cōtractū Verūtm̄ sci-
 endū ē qz l̄z iter infideles nō sit m̄rio. cōpletū q̄tū ad sa-
 cr̄m qd desinat vniōnē xp̄i si eccl̄ie tm̄ ē inter eos m̄rio
 inq̄tuz est in officiuz nature & in sedus societatis. ¶
 Nū qd tenet fidelis cōuersus ab infideli cōiuge disces-
 dere. B. Si fidelis cōuersus h̄z sp̄e de sua puigēqz de
 beat cōverti et ad fidē de infidelitate reuerti p̄t cuz eā
 manere. si nō sciat ei⁹ obstinationezqz nō possit cū ea
 cōmemorari sine p̄tunelia creatoris sz eā reliq̄re h̄z
 qd licet fideli q̄ ab infideli diceffit aliud m̄rimoniū p̄be-
 re. B. Ad h̄mōi euidētiā ē notādū qv̄t dictū est a ma-
 tri. tria occurrūt primo. s. qz sit initiatū p̄ v̄ba de p̄f̄ti.
 Scdo qz sit copulatū per carnalē copulā qz aliter pos-
 set per religionis ingressū dissolui Tercio qz si ratum
 per b̄at̄isimi susceptionē. vnde m̄rimo. qd habet hec
 tria dissolui non potest: nisi per mortē alterius cōiū-
 gis. vnde mat̄i. i. fidelium cuz nō sit ratū per baptismū
 qd est ianua oīz sacramentorū solui potest p̄ cōuersio-
 nē alterius alio manente in errore et potest nubere cū
 fideli et hoc i. tribus casibus. ¶ Primo qm̄ infidelis nō
 vult coh̄itare cū fideli querso sed dimittit eū: tūc pōt
 fidelis cōuersus cum fideli nubere. Et tunc primum

De sacramento

matrimonii qđ erat imperfectū p sequens matrimo-
nii soluitur. Scđo qñ infidelis vult eo habitare cū fi-
deli s; nō siue blasphemia xpi: qđ fidelis cōuers⁹ audi-
re abhorret. Etia qñ non est spes de conuersione infi-
delis ⁊ sufficienter fuit infidelis monitus a fideli vt
errorem relinquat quē non vult reliquere ⁊ tunc fi-
delis conuersus nubere pōt confideli vel religionem
intrare ⁊ sacros ordines suscipere nec est postea a in-
fideli cōuerso ad fidem fidelis q nupserit vel votum
religionis emisit vel ordinis suscepit restituendus qz
tarditas cōuersionis est ei in penam. si tamen cōiunx
infidelis cōuerſa ad fidē añq̃ alī in facie eccle mri
monii p̃traxerit tenet ad coniugē suā accedere nec aliā
pōt ducere ip̃a viuēte. Tercio qñ infidelis vult cohā-
re cū fideli ⁊ sine cōtumelia xpi s; non sine scādalo cō-
iugis fidelis p cōtrahēdū ip̃s ad pctm vt si vult eū a
fide diuertere. In his p̃dictis casib⁹ l; fideli cōuerso
cōtrahere cū fideli alio. Notādū ēt est q p aliis pctis
non soluitur matrimonii p̃tractū quartū ad vinculū
si soluitur q̃tum ad cohabitationem ⁊ quo ad thoriū
Et hoc tamē qñq; sit ad tps qñ scz speratur peccātia
emenda. Qñ etiam simpliciter qñ delinquens nō vult
retrahi a pctō: vt dictū est sup̃ de diuortio. cap. xxxv
Et hec de impedimento disparis cultus ad presens
tibi sufficiant.

Detrus cōsequēter de ipedimēto coactiōis ⁊
violētie michi dicas qđ tāgīt ī versib⁹ supra
dictis cū d; vis. Et qz vis ⁊ coactio gñant
metū ideo p̃mo vidēdū est qđ sit met⁹ ⁊ quō met⁹ ca-
dat. īstātē virūz postmodū quō m̃rimoniū ipedit ⁊ di-
rimit. Que sit coactio vt scias que hic intelligit. nō
tādū est qd duplex ē coactio quedā absoluta q est amō-
ris impetus que non potest euitari et talis coactio nō

cadit in aīa nec in cōsensu viri: qz est simpliciter volū-
tariū. Alia est coactio cōditionata. sp̄ metū sicut qui
scindit mēbrū putridum ne corpus pereat vel p̄ciet
merces in mare vt se ⁊ nauē saluet ⁊ talis coactio est
quodāmodo volūtaria consideratis cōditionib⁹ parti-
cularibus ⁊ circumstantijs p̄sone ⁊ rex ⁊ talis coactio
cadit in aīa viri. Vñ de ista vltima coactione q̄ fit per
metū hic agi⁹ ⁊ diffini⁹ sic. Coactio est metus istātis
vel futuri piculi cā metus trepidatio. ¶ Quō cadit
metus in p̄stantē vir. ¶ Ad hoc q̄ illud scias. Notan-
dū est differētia est inter vir p̄stātē ⁊ incōstātē: qz vir
p̄stās cōsiderat piculi qualitātē ⁊ sequi⁹ rectā rōnem
nec cogi⁹ ad maius malū vt euitet min⁹ malū sed po-
tius vir cōstans cogi⁹ ad minus malū vt euitet maius
malū. Vir autē incōstans nō cōsiderat qualitātē picu-
li nec rectā rationē sequi⁹ nec euitat malū maius. sed
facit maius malum vt euitet minus malum vt cū pec-
catū mortale facit p̄pter metum alicuius pene t̄p̄alis
Simili⁹ est alia differētia inter eos qz vir p̄stans nō co-
gi⁹ nisi ex forti estimatione ⁊ p̄babili viri incōstans
ex leui. Differt etiā via cōstans a pertinaci qz p̄tinax
nullomō cogi⁹ ad min⁹ malum qd̄ p̄ euitando maius
malū facit vir cōstans vt dictū est ⁊ ideo vir cōstans
medius est inter cōstātē ⁊ p̄tinētē qz cōstans qñqz
cogitur ⁊ qñqz non: qz cogi⁹ ad min⁹ malum vt euitat
maius malū p̄tra p̄tinacem qui nunqz cogi⁹. Simili⁹
non cogitur ad maius malum vt euitet minus maluz
contra incōstātē qui ad hoc cogitur ad peccandum
tñ vir cōstans nullomodo cogitur cū peccata sint ma-
xima maloz. immo hō d̄z eligere mori q̄ mortali⁹ pec-
care. Sunt autem alia damna ⁊ precipua corporalia
quoz quedā sunt maiora ⁊ quedam minora. Maiora
autē dāna ⁊ p̄cipua sunt q̄ ad p̄sonā hoīs pereūt vel ad

De sacramento

personā sibi coniunctā sicut uxoris filij et huiusmodi sicut heredes ratio de honestatio per stuprū mors seruitus etc. similia Et ideo ex istis dānis imminētibus p̄stās: vir cogit ad alia dāna corporalia mīora sustinenda si et hoc habetur p̄ hos versus: excusare metus hos posset putare nescis stupri siue status verberis atque nescis metus aut infamie nō cadit cōstantē virū l̄ sit angustia dānū vt dicūt iura q̄ et de facili potest occurrī. Quā autē ex metu cadente incōstantē virū cōstantē p̄mittit aliquid alteri p̄pter hoc nō cogit ad mentiendū q̄ vult dare q̄ p̄mittit l̄ cū postea vult p̄tē repetere restitutionē sibi fieri vel saltē p̄tē iudici denūciare: si promiserit se petiturum restitutionē sibi fieri. Ad autē non possit denūciare iudici p̄mittere nō p̄t cū hoc sit cōtra bonū iusticie q̄ null⁹ cogi potest q̄ faciat cōtra iusticiā. Et si quō coactio et metus cadunt in cōstantē virū. ¶ Hūc ad p̄positam questionē. s. quomodo impedit matrimonij p̄sensus coactus editio. ¶ Quātū ad coactionē primā q̄ est per vim absoluta coactio m̄rimoniū oīno dissoluit et tollit eo q̄ talis coactio absoluta q̄ specialiter cadit in p̄stantē virū tollit vinculū amicitie qd̄ est signū cōiunctiōis et xp̄i ecclesie. Tollit etiā per petuitatē vinculi m̄rimoniū eo q̄ talis coactio absoluta repugnat illi p̄petuitati contract⁹ cū possit peti restitutio in integrū et ideo simpliciter coactio absoluta cādens in cōstantē virū impedit et dirimit mā. Quātū vero ad scdaz coactionē p̄ditionatā: que fit p̄ metū quicquid tenet et quicquid nō. Tenet autē q̄ ille met⁹ leuius est mā. Quāq̄ etiā nō tenet q̄. s. metus talis est q̄ cadit in p̄stantes virū. Et l̄ libere p̄sentiat vn⁹ et alter cōsentiat matri. nō tenet q̄ talis met⁹ libertatē cōsensus tollit. Similiter q̄ m̄rimonio nō claudicat oportet q̄ vterq̄ libere in alterutrū p̄fētiat et ideo talis coactio m̄rimoniū tollit. Notandū tamē q̄ licet talis coactio tollat et dirimat

matrimonium sit ille coniunx qui coactus fuerat post
modum libere in matrimonium consentiat tunc illud matrimonium
firmabitur et artificabitur unde si mulier coacta fuerit
ad matrimonium contrahendum per metum cadentem in constantem
viu et post in matrimonium libere confecerit tunc illo consen
su fiet matrimonium et erit firmum postmodum non poterit
dici dū tū vir permaneat in eodem consensu libere cuius
quod prius contraxit et id est iudicium de uno coacto sicut
de muliere itez notandum quod si iurauerit per metum cadē
tem in constantem viu se contrahendum matrimonium cum obliquo
illud iuramentum si obligat in iudicio fornicum sit extortum in
iudicio tamen poli in quo iudicatur magis secundum ea quod saluti
anime consuetis expediunt consulendum est ut si ei expediat
adimpleat iuramentum si vero ei non expediat per superiores
expectet de iuramento absolutiōis beneficium iuramentum
autem tractum ad peccandum nullomodo obligat nec est ad
implendum. Nunquid parentes possunt cogere pueros suos
ad matrimonium contrahendum. *R.* Absolute loquendo non
possunt eos cogere ad contrahendum matrimonium verum tamen ex
aliqua causa rationabili prius possunt inducere filium a matrimonio tra
hendū sicut pro pace amicorum vel patrie. Et sicut libe
ri tunc se habent ad illa tamen determinare de necessitate ita
tenent obedire parentibus dū causa illa illos cogat alter non
et propter hoc sequitur quod parentes iurant sponsalia liberorum sp
subintelligit ex natura dicti conditionali. scilicet liberi consentiant.
Postmodum de impedimento ordinis est di
cendum. *R.* Sacerdos ex vi ordinis ex voto con
tinencie eius annexum impedit matrimonium contrahendum
et dirimit tractum post susceptionem ordinis sacri impedit
etiam maius per tractum sacerdotis versus si homo vir susceperit ordinem
volente uxore vel ipsa sciente et non reclamante ex tunc uxore
tenetur perpetuo uouere continentiam nec propter hoc
religionem intrare nisi de periculo continentie et castitate

De sacramento

eius timeatur. si vero vir viuante & ignorante sacros ordines suscepit caracterē suscepit ordinis sed excusatione caret etyoxi petenti reddere debitum ipse tñ petere non pōt. Sunt autem tres ordines sacri de quibus dicitur est ca. ordinibus qui impedit mīmoniu cōtrahendū & dirimūt. contractū. sed subdiacon⁹ & diacon⁹ p̄sbyteratus qz in ipsis est annexa continētia vt dictum est de ordinibus ca. vi. Minorēs vero ordines nō impediūt mīmoniu cōtrahendū & dirimunt: iam dictū vt ibidē dicitur & hoc qd dicitur & est de impedimento ordinis habet apud nos in ecclesia occidentali qz apud grecos in ecclesia oriēntali aliter se h̄z qz l3 apud eos sacer ordo impediāt mīmoniu p̄hendū sicut apud nos tñ apud eos sacerdotis ordo nō impedit mīmonium velut mīmonij iā dicti qz p̄moti ad sacros ordines in ecclia oriēntali p̄ntviti mīmonio p̄i⁹ p̄cto cū virgine l3 post susceptionē sacrox ordinū nō pōt de nouo contrahere & hec de impedimento sufficiant.

Detrus. Abichi dicas de impedimēto ligamīnis qd sit. B. Impedimētū ligaminis p̄sistit in eo qd hō ligat⁹ cū muliere p mīmoniu vel mulier cū hō nō pōt p mīmoniu alteri copulari alio viuente cū quo p̄traxit post mīmoniu ex quo sequit⁹ qd vn⁹ hō plures mulieres h̄re nō pōt simul verū tñ an tūq̄ p̄res: ex dispēsatiōe habuerūt pp̄ cāz. pl. gñade iō in illis eis fuit licitū sic aut illicitū est qz hō & mulier efficiunt vna caro iō hō nō pōt dare carnē suam pluribus mulierib⁹ sire nec mulier pluribus viris & ideo vir & mulier nō possunt cū alio nubere suo cōiuge viuente & si hoc fecerint nō est mīmoniu. p̄s. Mulier credēs vir suū mortuū nū qd pōt alteri nubere licite vel vir alteri mulieri. B. Extra i decretali de nuptijs ca. vñs ac redēptor: dicit qd nullus ad sc̄das nuptias migra

re psumperit donec cū sciret q mort^{us} sit coniung ei^{us}.
 Un ex sola credulitate mortis alteri^{us} coniungis ve cons-
 iectura leui non lz alteri coniugi m^{atrimonij} p^{er}trahere sz
 magis requirit certitudo q per iuramēta aliquor^{um} q
 eū mortuū nouerūt habeat. Dicit tñ hugo q iuramē-
 tū vni^{us} testis sufficit cū a testatiōe publice fame aliter
 nō. Notandū tñ est q qñ alter cōiugū credit alterum
 mortuū firmiter z postea cū alio p^{er}trahit si postea oria-
 tur dubitatio de vita illi^{us} si de tali dubitatione certitu-
 do vite coniugis prioris habeat alter qui cum alio con-
 traxerit non petere potest ne reddere debitū cū scdo
 sed mortaliter peccaret si hoc faceret z adulteriū con-
 miseret. Si vero dubitet solum z hoc ex causa rationa-
 bili tunc non debet petere debitum a scdo cōiuge sed
 pōt ipi petenti debitū reddere. Si vero dubitet q ex
 leui z indiscreta dubitatiōe debet a corde suo abice-
 re tñ dubitationē temerariā pōt petere z reddere de-
 bitū licite. ¶. Nūqd tenet prim^{us} vir illā recipere q sic
 contraxit cū scdo viro. ¶. Sicut pri^{us} dictū est sic dicē-
 dum est q si illa cōtraxit cum scdo viro ex certa scien-
 tia sciens primū virū adultera est nec tenetur primus
 vir eā recipere. Si vero per ignoratiā p^{ro}babilē qz cre-
 debat eū mortuū quē cōtraxit cū alio tunc distinguē-
 dū est qz aut statiz fuerit reuersa ad p^{ri}mū cū cognitio
 nē vite sue habuerit z sic recipere tenetur eam aut nō
 est: statim reuersa z sic nō tenet eā recipere qz adultera
 est. Et hec de impedimento ligaminis ad p^{ri}ns sufficiant.

Detrus de vltimo impedimēto in versib^{us} por-
 b^{us} cōtēto dicas. s. de ipotētia coeundi qd tā-
 gis cū d^{icitur} si forte coire zc. ¶. Impotētia coeū-
 di duplici cā puenit v^{el} frigidi tatis vel ex maleficio. ¶.
 De vtroqz audire cupio z p^{ri}mo de impedimēto frigidi-
 tatis quō matrimonij impedit et dirimit. ¶. Frigidi-

De sacramento

tas ipedit m̃rimoniū eo q̃ alter coniugis dat alteri eoꝝ
poris sui p̃tātē ad reddendū debitū carnalis copule.
Et q̃ frigiditas ipedit h̃mōi redditioez: iō ipedit
ē m̃rimoniū: q̃ frigidus ad impossibile se obligare
nō pōt cuiusmōi est reditio: sed notandū est q̃ cā fri-
giditatis duplex est q̃dā t̃p̃alis cui pōt subuenire b̃nifi-
cio artis medicine vel etatis ⁊ hoc matri. totaliter ipe-
dit nec soluit. Alia est cā p̃petua cui nō pōt subueniri
⁊ hoc fit dupliciter. Quia aut illa causa p̃cessit mat. aut
sequit̃ si p̃cessit sic ipedit matri. p̃hēdū ⁊ dirimit iā
p̃ctum ita t̃m q̃ ille illud impedimētū h̃z p̃petuo ma-
neat absq̃ spe coniugij ille s̃cō ⁊ ex p̃te cui⁹ nō est reptus
impedimētū nubat cui voluerit i dño. si vero illud im-
pedimētū sequit̃ ma. iā p̃ctū ⁊ p̃summatū sicut cū ali-
q̃s h̃i⁹ vxorē castrat vel ex infirmitate deueniat fri-
gid⁹ vel ipotēs ad carnalē copulā p̃p̃ hoc nō dirimit
ma. iam p̃ctū. Notāduz ē est q̃ l̃z senib⁹ nubere q̃uis
nō p̃nt g̃nare cū nō habeāt caliditatē sufficiētē ad ge-
nerādū h̃nt t̃m caliditatē sufficiētē ad reddendū debi-
tum carnalis copule ⁊ iō p̃cedit eis ma. s̃cōz q̃d est in
remediū ⁊ s̃cōz est officium nature ad g̃natiōem. p̃d.
Quō pōt frigiditas cognosci. R. Ad cognoscendum
illō ipedimētū frigiditatis esse p̃petuū ecclesia tres
annos statuit in quib⁹ si fideliter vterq̃ operā carnali
copule adimplēde dederūt ⁊ impleri nō potuit iudicio
eccleie p̃nt dissolui altero t̃m p̃clamante vel vtroq̃: sed
si vterq̃ p̃clamat ad iudiciū ⁊ p̃fitef̃ impedi. tunc p̃p̃
ipedimētū collusiois vterq̃ iurabit q̃ bona fide operā
dederūt carnali copule ad implēde ⁊ cā adimplere nō po-
tuerūt ⁊ cū septia manu p̃p̃iquor̃ eoꝝ p̃sonas ⁊ statū
cognoscentiū: q̃d crudelitate iurabūt: si vero alter cō-
fitef̃ t̃m ⁊ alter negat si vir fuerit q̃ puocat ad separa-
tiōez muliere negāte vero incūbit p̃batio q̃ illi soli

nō credis. Si vero mulier puocat ad separationē viro negāte vel p̄trariū asserēte. s. carnalē copulā p̄cessisse credis viro qz caput est mulieris. nisi mulier velit p̄bare impedimentū p̄ affectū corporis d̄z tñ maior caliditas adhiberi circa virū q̄ circa mulierē qz frigiditas que faceret virū impotentē nō faceret mulierem impotentē. Notandū etiam q̄ ī muliere est aliud impedimētū qd̄ d̄z artatio z est impedimentū naturale z ita tollit m̄rimoniū sicut et frigiditas viri: qz si non possit ei subueniri p̄aerē chirurgie z m̄rimoniū p̄cedat separanda est a viro z viro dabit licētia nubendi alij z ipsa mulier innupta maneat verūtñ si alij nubat et ab illo cognoscat primo viro debet reddi z si mulier de frigiditate viri: qz si vir post separationem nuplit alij z eā cognouerit redire d̄z cū prima vxore qz p̄stat ecclesiam in iudicando impedimētū qd̄ fuerit perpetuū cum t̄pale sit fuisse deceptā. Item notandum q̄ si vir non posset p̄plere carnalē copulā cum virgine et tñ posset cū corrupta p̄pter hoc non est matrimonij p̄rimendū qz medicinaliter posset aliquomōve īstrumēto claustra pudoris frangere z ei cōiungi nec hoc est p̄tra naturā qz nō fieret ad delectationē s̄z magis ad medicamētū. Alteri⁹ ē est notādū q̄ si alter aīqz p̄rit ignoret penitus impedimētū alteri⁹. s. q̄ si impotēs ad coeundum potest separari ab eo si voluerit cū impedimētū cognoscit. Si vero sciat illud impedimētum aīqz m̄rimoniū contrahat cum eo nō dirimit matrimonij postq̄ contractū est qz ostenditur q̄ alium finē querit in illo p̄tractu z iō m̄rimoniū stat z nō soluitur. sic ergo patet de impedimēto frigiditatis.

C P̄trr⁹. Hūc postremo de impedimēto maleficiij m̄schiz dicās. Sicut de frigiditate dictū est dicendū de maleficio qz si maleficium sequatur matrimonium

De sacramento

iam cōtractū siue cōsummatū fuerit per carnalē capu-
lam siue nō dirimit m̄rimoniū iam cōtractum. Si nō p̄ce-
dat m̄rimoniū cōtractū sic ēt est distinguendū vt prius
qz illud maleficiū est p̄petuū ⁊ sic dirimit matrimo-
niū. Autē t̄pale ⁊ sic nō dirimit ⁊ ad hoc reperiendū
ecclesia t̄ps triū annorū statuit sicut de frigiditate qz
si infra i. lo. tres annos m̄rimoniū cōsummarī nō possit
per carnalē copula perpetuū maleficiū iudicatur ⁊
p̄nt ab ecclia separari sic dictū est de frigiditate. verū
tū d̄ra est inter frigiditatē ⁊ maleficiū qz frigiditas
impotēs ē ad oēs mulieres ⁊ iō nō datur licentia
nubēdi aliī mulieri: sed ex maleficio pōt hō eē impo-
tens ab vnā mulierē ⁊ nō aliā: ideo qñqz iudicio eccle-
sie dissoluitur p̄pter impedimentū maleficii ⁊ vtriqz
datur licentia ad m̄rimoniū cōtrahendū tā viro q̄ mu-
lieri. Tū puenit maleficiū. **B.** Ex diabolo deo p̄mit-
tente qz corruptio p̄mi p̄cti p̄ quē hō fact⁹ est seruus
dyabolo deuenit i eos p̄ actū ḡnantē ⁊ iō p̄tās malefi-
ci p̄mittit diabolo a deo in hoc actu magis q̄ in alijs
actib⁹ sicut ēt in serpētib⁹ oñdī ⁊ t̄ maleficioz magis
q̄ in alijs aīalibus: qz p̄ serpentē diabolus mulierem
tētauit ⁊ illud impedimētū maleficii deo p̄mittēte po-
test esse ex impressiōe demonis in imaginatione hoīs
ex qua tollit vir cōcupiscētia mouēs ad talem mulierē
⁊ nō ad aliā ⁊ s̄l̄r pōt p̄stare impedimētū q̄tū ad oēs
mulieres impedimēta excusationē cōcupiscētie per q̄
carnalis copulā tollit: vñ ⁊ maleficiū perpetuū d̄r qz
humano ope nō pōt remediū adhibere. **B.** Nunquid
licitū est impedimentum maleficii p̄ aliud offm̄ amo-
ueri. **B.** Nō opz illud impedimētū qd maleficiū fecit
est p̄ aliud maleficiū ad moueri ⁊ destrui sicut malefici
testant ⁊ tū si posset p̄ maleficiū adhiberi remediū nī-
hilomin⁹ p̄ceptū iudicē impedimētū. **B.** nullomō

dz aliq̃s auxilium demonum inuocare. Nec etiā op̃s
 q̃ si propter aliquod pctm̃ data sic dyabolo pt̃as in a
 liq̃s hoīez q̃ cessāte peccato cesset hm̃oi diaboli pt̃as
 qz transeunte culpa remanet pena qz lz i hoc mundo
 absolut⁹ sit homo a culpa: tñ ppter reatuꝝ pene que re
 manet pmitit deus hominem in hoc mundo a demo
 nibus fatigari. Similiter sciendum est qđ lz exorcis
 mi valeant ad exprimendum pl̃imas demonum infe
 stinationes: non tñ semper valeant ad repruendū
 eas q̃tum ad molestias corporales dīo hoc exigente
 iudicio: tamen exorcismi vallēt semper contra illas in
 festinationes demonum que sunt principaliter consti
 tuti. Igitur pz quid sit maleficium et q̃ separandi sūt
 coniuges si sit perpetuum z q̃ ab ecclesia ad cuius co
 gnitionem est taxatuꝝ. s. triennium et post illud ip̃is
 ab ecclesie possunt separari vt dictum est de frigidita
 te. veruntamē si post separationē potētia redierit. s. se
 mutuo carnalit̃ cognoscēdi dz inter eos matrimoniū
 reītegrari: qz illud ipedimētū maleficij non fuerat p
 petuum. sed potius t̃pale. Sic igitur de impatientia
 coeundi. et sacramēto m̃m̃ onū hec ad p̃is sufficiāt
 Igit̃ petre hec paucula q̃ dicta sūt de septē sacramē
 tis tibi sufficiant q̃ potuit vt breui⁹ describit fr̃is tho
 me p̃ncipalit̃ collegi ac petri de tarētoize quorūdam
 alia dicta inserēdo. si qua tñ inueneris min⁹ ordinate
 posita nō eorū scripta culpes sed meā poti⁹ ignorātiā
 si at̃ inueneris aliqua q̃ ad p̃is nō tenet hoc ē ppter
 iuriū nouitatē q̃ sunt postmodū confirmata put̃ rep̃
 de snia excoicationis z publice z de honestatis iusti
 cia. Nec igitur paucula grauit̃ accipeꝝ ppter ea ad
 maiora scripta z etiā ad iura recurre. Idrome tñ in
 hoc ope fessio ip̃m exora a quo oīa sacramēta virtutē
 obtinēt dñꝝ videlꝝ iesū xp̃z q̃ cū patre z sp̃s sanctoꝝ
 vit z regnat de⁹ bñdict⁹ i secula seculorū Amen.

Tabula.

De cognitionem pñtis operis de adminis-
tratione septē sacramētorū ecclie ⁊ inuen-
tionē faciliorem eorum q̄ in eo continen-
tur est notandum q̄ qui vult inuenire ali-
quē casuz ī aliquo septē sacramētorū con-
tēptū p tabulā sequētē iueniet ī quo loco ptinent ⁊ in
quo foliculo. Et pmo de sacramento baptismi. Et con-
sequēter de alijs sacramētis scdm q̄ inferius ascribūt

De sacramento baptismi
quot baptismus est ianua omniū sacramen-
torum et q̄ triplex est folio. ij

Ex quibus constituatur sacramētum baptismi. ibidē

Quod aqua est materia baptismi ibidez

qđ aq̄ naturalis ē solū materia bap. ⁊ nō alia aq̄. ibidē

Quare aqua est materia bap. magis q̄ aliud ibidez

Que sit forma sacramenti baptismi folio. iij

Utrum ly ego et ly amen sint de essentia forme. ibidē

utrum homo possit seipsum baptizare ibidez

utrum possit dici baptizo te in noībus ibidez

utrū possit baptizari in noībus genitoris ⁊ geſti. ibidē

Quot mōis forma baptismi variatur ibidez

¶ De modo baptisandi

utrū fiat per aspersionem vel immersionem folio. iiii

utrū debeat fieri simul immersio vel aspicio at̄ plures ibi

utruz fctā vnica immersione vbi plures fieri debent im-

pediatur baptismus ibidem

Que prs co poris dz imergi vel aspergi ibidem

utrum baptismus sit statī dandus vel differēdus. f. v.

utrū pueris gētiliū v̄l īfidelīū sit baptism⁹ mīstrād⁹ ibidē

utrum pueri reſti in biuiis sint baptisandi ibidez

Utrum hi de quibus dubitatur de eorū baptismo sūt

baptisandi. ibem

Utrum quilibet homo possit baptizare ibidem

Tabula.

Utrum sol's sacerdotibus prineat baptizare ibidem.
Utrum in necessitate pater aut mater possit proprius
filium baptizare ibidem.

Utr duo hoies possunt vnum puer ū baptizare ibid

Utr scismatici ⁊ infideles possunt baptizare ibidem

Utr adultis fecte accedētibus p'sit baptism⁹ ibidem

Utr qd grā q̄ conferē in baptismo p'ficiat ibidez

Utr ad leuandū puer de bap. debeant aliq̄ i'esse ibid

Quod ad leuandum puerum esse debeant ibid

Utr oēs p'sanguinei p̄ vna p'sona ad leuandū puer. vit

q̄t ānor debēt eē puerū de bap. suscipiētes ibidez

Utrum sacerdos baptizans puerum masculum profe

mia debeat iterum illum baptizare ibidem

Utr matre mortua puerū sit extrahēdus p'aptitiōez

matris a corpore ei⁹ ⁊ si nou mortuus iuentus fuerit

nunquid est sepeliendua cum matre ibidem

Quid sit cathecismus et exorcismus ibidē

Utrum puer in necessitate baptizatus debeat cathes

cismus fieri. fo. viii.

q's debeat p'cedere exorcism⁹ an cathecism⁹ ibidē

De sacramento confirmatōis ibidē

q̄t sunt sacramēta q̄ ipmūt caracterē ibid

q̄ sit materia ⁊ forma ⁊ sacri p'firmatiōis. ib

q'b⁹ p'tieat sacramētū p'firmatiōis mīstrare ibidem

Utrū oēs debeāt sacramētū p'firmatiōis suscipere ibid

q̄t suscipiēs dz eē ieiunus ⁊ cōfessus ibidez

In qua parte debeat confirmari ibidem

quot confirmatus debet teneri ab alia ibidez

Quod per tridū debet referre ligaturam ibidez

De sacramento ordinis fo. ix.

Quid sit sacramentum ordinis ibidem.

Quot sunt ordines. ibidē

Tabula.

Quod sacramentum ordinis est vnum.	ibidem
Utrum i quolz ordie impmatur caracter	ibidem
Quid vestes sacre significant	folio. x.
Utrum corona sit ordo	fo. xi
Utrum episcopus sit ordo	ibidem
Utrū alijs sacerdotes ab epīs pnt ordies cōferre. xii	
Utrū nō baptisat⁹ z nō cōfirmat⁹ possit ordinari ibid	
Que impediunt susceptionem ordinum	ibidez
Utrū defect⁹ cognitiōis ipediat susceptionē or. f. xiiij.	
Utrum seruitutis impediat	ibidem
Utrum homicidium impedit	fo. xiiij
Utrum illegitimitas impediat	ibidez
Utrum matrimonium impediat	ibidez
Utrum bigamia impediat	folio. xiiij
Quō contrahatur bigamia z quod modis	ibidem
Utrum viciū membri impediat	ibidem
Utrū possit aliquis in vna die plures ordines suscepe re. z vtrum furtiue suscipiens vel per saltum priuetur ab executione	ibidem.
Utrum heretici degradati z hmoi possunt ordines conferre.	fo. xv.
Utrum ministrans in ordine suscepto existens in pec cato mortali peccent.	ibidem
Utrū ordinatus teneat vicef horas canonicus. ibidē	
D e sacramēto eucharistie.	ibidem
D e sacramento eucharistie quid sit	ibidem
Utrū panis z vinū sit matia hui⁹ sac. ibi.	
Utrū debeat cōfici de fermento aut azimo	fo. xvi
Quare ad consecrationē vinum requiratur z de q vi no debeat celebrari.	ibidem
Utrum aqua sit vino admiscenda	ibidē
Utrū ex solovino sine aqua possit cōtra sacramtū. ibi.	

Tabula.

Utrum hec verba hoc est corpus meum sint forma huius sacramenti.	ibidem
Utrū possit cōsecrari corpus sine sanguine. fo. xvij.	
Utrū accētia post cōsecrationē p se maneāt ibidem	
Quid de vñibus ex eis cōstat sit faciendū ibidē	
Quid sacerdos est sol⁹ mīster hui⁹ sacramēti ibidē	
Utrū sacerdos celebrās debeat esse ieiunus ibidez	
Utrū sumptio aque vel alicuius medicine frangat ieiunium.	fo. xvij
Utrū reliquie ciborum in dentibus impediāt sacra menti celebrationem.	ibidē
Utrū sacerdos dē esse cōfessus añq̃ celebret. fo. xix.	
Utrum in missa sacerdos possit se abstinere a cōse- tione absq̃ peccato.	ibidem
Utrum pollutio nocturna impediāt celebrationem et quot modis prouenit.	ibidem
Utrum sacerdos absq̃ indumentis sacerdotilibus possit celebrare.	folio. xx
Utrum sacerdos possit plures missas in die celebra- re.	ibidem
De defectibus et occurrētib⁹ in missa sacerdoti. ibidē	
De periculis accidentibus in missa circa species sa- cerdotis.	fo. xxi.
Quid sit s̃guis stillauerit sup altare agēdū ē .xxij	
De qua materia debet esse calix	ibidem
Quibus ministranda est eucharistia	ibidē
Utrū peccatoribus sit ministrāda	ibidem
Utrū pctōribus occulte petētib⁹ sit negāda .xxij	
Utrū panis loco eucharistie possit dari	ibidē
Qua hora misse celebrari debent	ibidem
De his que dicuntur in missa	ibidez
De his que sunt in missa	fo. xxvi.

De penitentia

Tabula

De sacramento penitentie

xxvii.

Utrū pñia sit sacm̄ z q̄re dicat sc̄da tabula

ibid

Quid sit pñia z q̄ sit ei⁹ materia z forma

xxviii

Utr̄ in absoluēdo req̄rat man⁹ i posito sacer. ibidez

De q̄b⁹ pctis sit pprie pñia iniungenda

ibid

Qd pñia est triplex

ibidez

De solēni pñia

ibidem

Utrum confessio.

debeat fieri de q̄libet pctō mortali z veniali.

xxix

Utr̄ q̄lz fidelis teneat d̄ necessitate ad cōfiteēd.

ibi.

Utr̄ cōfessio dēant fieri ppo sacerdoti z nō aliq̄. ibid

Utrum mulier debeat confiteri sacerdoti peccatus
quod cum eo commisit.

ibidez

Utr̄ cōfessio possit fieri p i cōfiteē v̄l scripturā.

xxx.

Utr̄ cōfessio possit fieri i necessitate aliq̄. sa. q̄s ppo. ib.

Utrum sacerdos in confessione possit confitenti ali-
qua interrogare.

ibidem

q̄ sunt circūstātie q̄ aggrauant pctm̄z q̄ sunt cōf. ib.

Que sunt conditiones confessionis

xxxi

De absolutōe utr̄ q̄lz sacerdos possit penitentes ab

solvere ab oib⁹ pctis extra necessitatē

ibidem

utr̄ q̄lz sacer: i neces. possit absolue penitētē. ibidem

De expōe q̄nq; casuuz retētoz a iure pro q̄bus sim-

plex sacerdos remittit penitētē supiori

xxxij

Utrum excōicatus prius sit absoluendus a peccatis
quam excōicatione

fo. xxxij

Utrum q̄libet sacerdos possit excōicatū absolueret
ad quē ptinet absolutio excōicationis

ibidem

Utrū excōicat⁹ possit a iudice vite absolui

xxxiii

Utrum excōicatus pluribus excōicationibus possit

ab vna sine alia absolui.

ibidem

Utrū iudex possit excōicatū absolueret a pctō sicut eū

absolui ab excōicatione z de ptāte iclaui.

ibidem

Tabula

Utrum simplex sacerdos possit absolvere a minorib ⁹	excommunicatione	fo. xxxv
utrum liceat cum excomunicato participare ⁊ casus	quibus licet ⁊ quibus non	ibidez
utrum tota pnia p peccatis sit iniungenda vel sit ad	arbitrium sacerdotis	fo. xxxvi
utrum infirmis sit pnia iniungēda vel inotescēda. ibi.		
utrum vnus pro alio possit satisfacere		ibi
utrum indulgentie plint ⁊ tñ valeāt q̄ tum sonāt		ibidē
De partibus satisfactionis		ibidem
utrum in orōne sp requiratur intentio actualis		ibi
utrum orō debeat sp esse vocalis ⁊ nūq̄ mētalis.		xxxvii
utrum ille qui obmisit diuinū officiū vt horas canonis		
cas iniungendum sit vt iterum dicat		ibidem
De orōne dīlica ⁊ petitionib ⁹ q̄ in ea cōtinentur.		ibi
De elemosina ⁊ ptrib ⁹ ei ⁹ utrum sub pcepto cadat.		ibi.
Quot sunt elemosine corporales		ibidem
De quo sit faciēda elemosina		ibidem
utrum de male acquisitis		ibidem
utrum de acquisitis ad taxillos possit fieri elemo.		xl.
utrum persone subiecte possint facere elemosinā de		
bonis dominorū sine licentia		ibidē
utrum clerici debeāt dare elemosinis q̄ supfluunt.		ibidē
utrum p pinq̄orib ⁹ vel meliorib ⁹ dāda sūt elemosi.		ibidē
utrum iocularorū sit elemosina danda		xli
utrum aliquis sibi met possit facere elemosinam.		ibidem
utrum elemosina. que datur p defunctis possit differ		
ri sine peccato.		ibidem
utrum ex earum dilatione paciatur defunctus.		ibidem
De elemosina spiritali ⁊ quot sunt		ibidē
De fraterna correctione		ibidē
Quibus incumbit fraterna correctio		xliv.
utrum peccator possit corrigere		ibidē

Tabula

Utrum secreta monitio debeat precedere publicam denunciationem.	ibidem
Utrum religiosi peccent proclamētes publice fratres in capitulo	fo. xliij.
De ieiunio Utrum cadat sub precepto.	ibidem
Qui sunt ⁊ que persone ieiunio abluuntur	ibidem
Utrum pegrini ⁊ laborātes ieiunare teneant.	ibidē
Utrū serui nobiliū ⁊ aliorū ieiunare teneantur.	xliij.
Utrum pregnantēs ⁊ nutrices ieiunare teneant.	ibidē
Ad quē pertinet dispensatio ieiunij.	ibidē
Utrum paupertas excuset semper a ieiunio	ibidem
De temporibus ieiuniorum	ibidem
De cibarijs sumendis die ieiuniorum	xlv.
Utrū tēporib⁹ ieiuniorū sit semel comedendū	ibidē
De restitutiōe utrū sit de necessitate salutis.	ibidē
Utrū in futuro ⁊ rapina sit restitutio faciēda.	ibidē
Utrum quis accipiendo res suas occulte furtum cōmittat.	ibidem
Utrum quis pro re sua violenter detenta possit aliam rem accipere	fo. xlvj.
Utrū rapina sit grauius peccatū q̄ furtum	ibidē.
Deysura utrū liceat aliqd recipere p pecūia mutuata	
Utrum ille qui dānū incurrit p mutatione pecunie possit illud repetere	o. xlvii.
Utrum fauor obsequium ⁊ munus a manu et lingua possunt pro pecunia mutuari	xlvij.
Utrum omnia que lucrata sunt ex pecunia vsuraria sint restituēda.	ibidem
Quō dānū latū in persona ⁊ quō dānū illatū in rebus restituendum sit	ibidē
Utrū restitutio sit sp faciēda ei a quo res ē ablata.	xlix.
Utrū ille q̄ dānū infert teneat sp restituere.	ibidē
Utrū accipiētes res ī bello teneant restituere.	fo. l.

Tabula

Utrum prescriptio semper valeat	ibid.
Utrum liceat res vendere plusquam valeant	ibidem
Quo venditio est licita propter defectum rei.	fo. li.
Utrum venditor debeat semper dicere defectum rei vendende.	ibidem
Utrum res possunt vendi secundum precium loci	ibidem
Utrum liceat rem vendere plusquam sit empti.	fo. li.
D e sacramentovinctionis extreme	ibidem
Utrum extrema vinctio sit sacramentum.	ibidem
Quibus sit extrema vinctio sit ministranda.	ibidem
Que sunt materia et forma extreme vinctionis.	ibidem
Que membra sunt coniungenda	fo. liij
Utrum possit extrema vinctio sepius iterari pro qualibet infirmitate	ibidem
Que dunt inquiri ab infirmis de articuli fideis.	ibidem
Qui et quot sunt articuli et expositio eorum	ibidem
D e sacramento matrimonij	fo. liij
Utrum matrimonium sit sacramentum	ibid.
Utrum in eo gratia conferatur	ibid.
Utrum carnalis copula sit de essentia matrimonij.	ibid.
Quomodo sponsalia fiant	fo. li.
Quot modis fiant sponsalia	ibid.
Utrum possint fieri sub conditione	ibidem.
Quot modis dirimuntur sponsalia	fo. lvi.
Quo tempore possunt sponsalia contrahi	ibidem.
Utrum carnalis copula per verba de futuro subsequuta facit matrimonium	ibidem
Utrum consensus et verba de presenti ad matrimonium requiratur.	fo. lvij.
Utrum coniugis consensus sufficiat ad matrimonium.	ibid.
Utrum non consentiens possit aliam ducere	ibidem
Utrum multi possint contrahere matrimonium.	fo. lvij
Utrum per procuratores possit matrimonium contrahi.	ibidem
	li. iij.

Tabula

Utrū furiosi ⁊ amētes possit cōtrahere mīmo. ibid
 vtz p̄sensus p̄ditionat⁹ faciat matrimonium. ibidem
 vtz alī p̄iugū teneat alteri semp reddere debitū. ibid
 vtz vir teneat reddere debitū vxori nō petēti. ibid.
 virū vxor teneat reddere debitū vero leproso ibid
 vtz liceat petere debitū a muliere menstruosa lix.
 vtz licitū sit petere debitū a muliere pregnante. ibid
 vtz sacris t̄pib⁹ liceat petere debitū aut reddere. id.
 vtz q̄libz vir q̄libz mulieri possit p̄ mīmonio copula
 ri. fo. lx. de mīmonio clādestino ⁊ quot modis fiat. id
 Quot modis ipedit matrimonium cōtrahendū. ibid
 Casus q̄b⁹ ipedit ⁊ dirimit p̄ctū mīmo. in ḡnali. ibi.
 vtz error p̄sene ipediat ⁊ dirimat mīmonium. lxi.
 virū error nobilitatis ⁊ dignitatis ipediat ma. ibid
 vtz error cōsanguinitatis ⁊ h̄mōi ipediat mīmo. ibid
 vtz cōditio seruitutis ipediat ⁊ dirimat matri. ibid ē
 virū seruū possit mīmo. p̄here sine licentia sui. ibid
 vtz vir possit se facere seruū inuita vxore. fo. lxiij.
 vtz filij conditionē m̄ris sequi debeāt autp̄ris. ibid
 De impedimento voti primo quid sit votum ibid
 Ea quibus habeat fieri votum ibid
 vtz hō semper teneatur adimplere quodvovit fo. lxiij
 Que sunt persone que possunt vouere ibid
 Ad quos pertinet votum dispensatio fo. lxx
 Quō votū matrimonii impedit ⁊ dirimit ibid
 De ipedimēto cognitiōis qd sit p̄sanguinitas. ibid ē.
 vtz cōsanguinitas p̄ p̄hēdus ⁊ lineas distiguat. ibid
 vtz cōsanguinitas mīmo. dirimat ⁊ impediat. lxxij.
 Qui gradus excluduntur a mīmonio ibidem
 De impedimento affinitatis quid sit affinitas ⁊ vnde
 causatur fo. lxxij
 Utrū in affinitate similiter gradus ⁊ quomodo im
 pedit matrimonium. fo. lxx.

Tabula

Quo procedendū est ad dirimendum matrimonium inter affines	ibidem.
De publice honestatis iusticia quod sit	ibidem.
Quo differt ab affinitate et quo tpe causatur et utrum impediat matrimonium	ibidem.
De cogitatione spirituali quid sit et quo causetur et quo matrimonium impedit et dirimit	fol. lxxij
Int quas psonas cognatio spūalis contrahit. ibidē vtrum cognatio spiritualis transeat ab vno coniu- gum in alterum.	lxxij
De cognatione legali quid sit	lxxij.
Que persone pnt adoptare: quo fit adoptio. ibidem	
Differentia inter adoptionē et arrogationē. ibidem	
quo cognatio legalis impediat matrimonium ibidem	
Inter quas personas cognatio legalis ipediat ma- trimonium.	lxxv.
de impedimēto criminis q sunt crimina q mrimoniū ipediūt pstrahendū et q dirimūt iam cōtractum. ibid	
vtrū vir possit vxorem dimittere ppter criminē adulte- ri. fo. xxvi. Casus i qb? nō h vxorē fornicatē dimit- tere ibid. vtrum proprio iudicio possit vir vxorem fornicatē dimittere.	ibidem.
vtrū mulier possit virū fornicantē dimittere. ibidem	
vtrū vir possit vxorem fornicantem post diuortium reconsiliare.	fo. lxxvij
De filiis legitimi et illegitimi	ibidē
vtrū filii illegitimi possint legitimari	ibidem
de dispiciendū vtrū fidelis possit pstrahē cū fidei ab. vtrū fidelis pūl? teneat ad i fidelis iuge discedē. xxvij	
vtrū si discesserit ab ea possit aliud mrimoniū pstrahē vtrū p aliis pctis q̄ p fidelitate soluat mrimonium	
De impedimento coactionis et quid sit metus ibid	

Tabula.

Utrum metus cadat inconstantē virum	fo. lxxix
Utrum consensus coactu tollat m̃rimoniū.	ibidem
Utrū parentes possunt liberos suos cogere ad contrahendum m̃rimonium	f. lxxx
De impedimento ordinis	ibidez
Utrū sacer ordo impedit m̃rimonium	ibidē
utrū in ecclesia orientale impedit	ibidem
De impedimento ligamini quid sit	ibidem
Utrum mulier credens virū suū esse mortuū possit nubere.	ibidem
Utrum primus teneatur eaz recipere que sic nupsit cum secundo	fo. lxxxi
De impotentia coeundi.	ibidē
Utrū frigidityas matrimoniu impedit	ibidem
Quō impedimētū frigidityatis cognoscatur	ibidē
De rationē mulieris	ibidez
Utrum impotētia viri ad virginem matrimoniu dirimat.	ibidē
Utrum ignorans impedimentuz coniugis possit ab eo separari	ibidē
De impedimento maleficiū	ibidē
utrū impedit et tollat matrimonium	ibidem.
unde maleficium proueniat	ibidē
Utrum maleficū impedimentuz possit per aliud maleficium licite moueri	ibidem
Ad exorcismi ad illud amouēdū non valeant.	lxxxij

¶ Finis tabule.

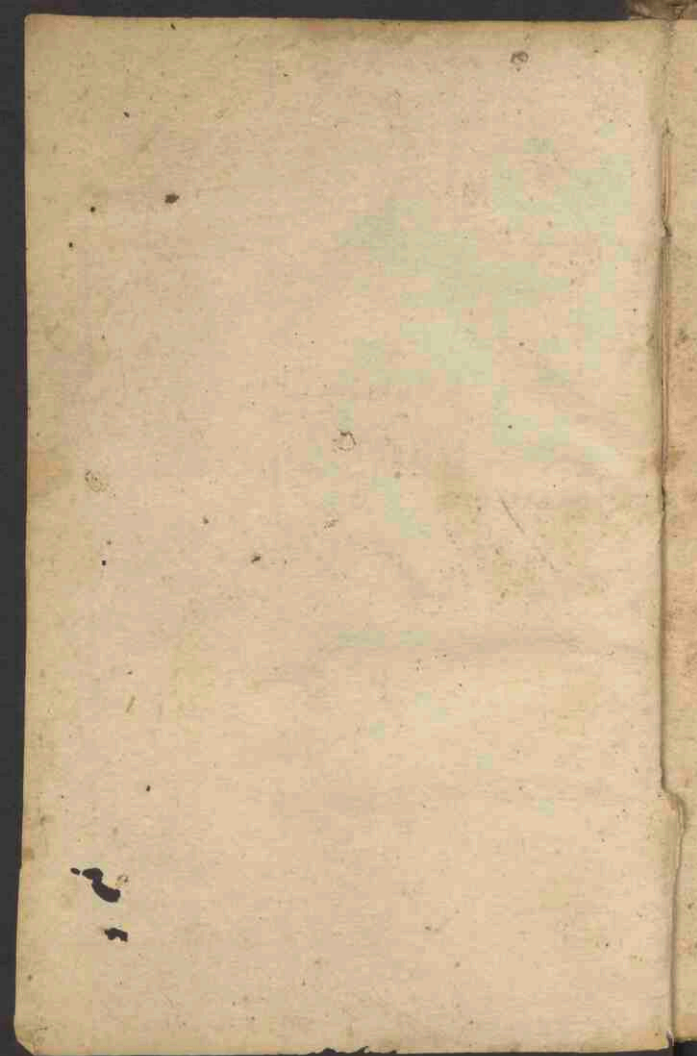
¶ Explicit Guillermus Parisiensis
super septem sacramentis.

P. Dr. WILLIAMSON LAMPEN, O. F. S.

Collegio S. Bonaventura,

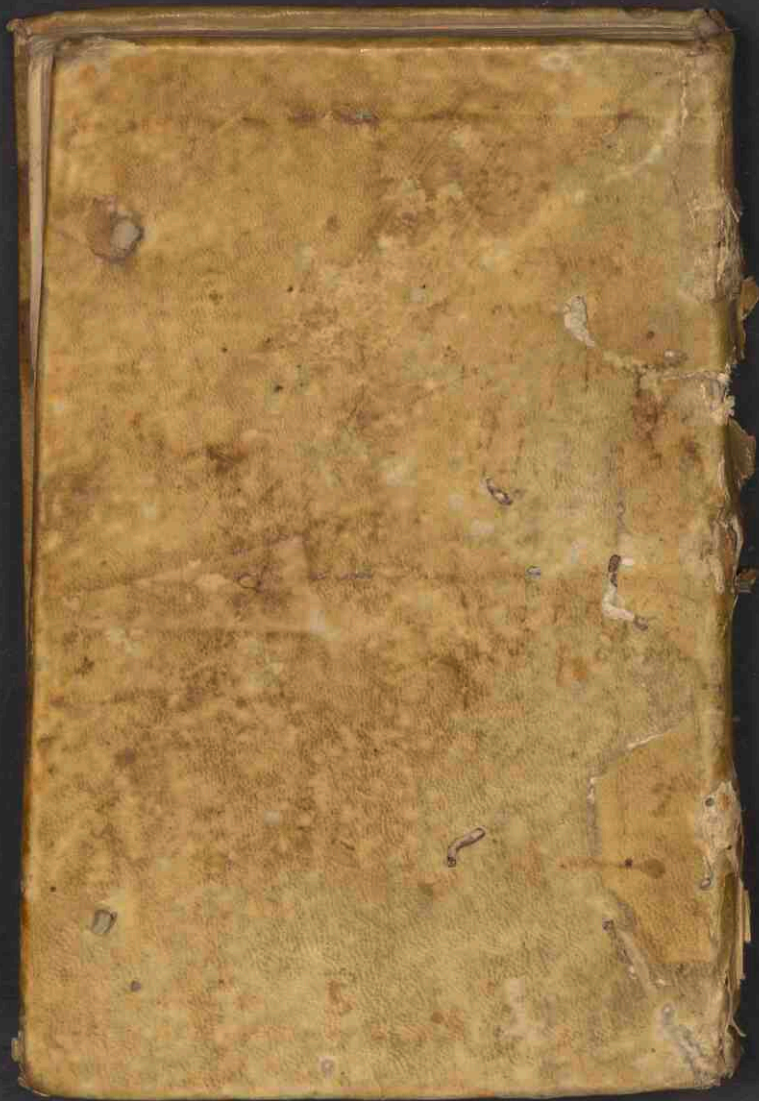
QUARACCHI.

(Florence)

Isidorus libro ij de hypocrisis Cap. xj
Omne enim sincerum permanet
Nam que simulata sunt diutius
Esse non possunt

Magis enim insidijs nostris q̄ aliorum
periclitamur
Latent sepe verum circumstantia
verborum et mandata decipiunt bonos
simulat quousq̄ fallendo ducunt

Cm

colorchecker DIGITAL SG

